

Mattanyň hoş habary

1-nji bap

Isa Mesihniň nesil daragty

¹Ybraýymyň we Dawudyň neslinden bolan Isa Mesihniň nesil daragtynyň ýazgysy, ine, şeýledir: ²Ybraýymdan Yshak, Yshakdan Yakup, Yakupdan Yahuda we onuň doganlary dünýä indi. ³Yahudadan Peres bilen Zerah doguldy, olaryň ejesi Tamardy. Peresden Hesron, Hesrondan Ram doguldy. ⁴Ramdan Eminadap, Eminadapdan Nahşon, Nahşondan Salmon doguldy. ⁵Salmondan Bowaz dünýä indi, onuň ejesi Rahapdy. Bowazdan Obet dünýä indi, onuň ejesi Rutdy. Obet Ýessäniň atasydy. ⁶Ýesseden Dawut patyşa doguldy. Dawutdan Süleýman dünýä indi, onuň ejesi Uryýanyň dul aýaly Batşebady. ⁷Süleýmandan Rehabgam, Rehabgamdan Abyýa, Abyýadan Asa, ⁸Asadan Ýehoşapat, Ýehoşapatdan Ýoram, Ýoramdan Uzzyýa doguldy. ⁹Uzzyýadan Ýotam, Ýotamdan Ahaz, Ahazdan Hizkiýa, ¹⁰Hizkiýadan Manaşe, Manaşeden Amon, Amondan Ýoşyýa doguldy. ¹¹Ýoşyýa Babyl sürgüniniň önüsyrysynda doglan Jekonyýanyň we onuň doganlarynyň atasydy. ¹²Ýekonyýa Babyl sürgüninden soňra doglan Şeýaltyýeliň atasydy. Şeýaltyýelden Zerubabyl, ¹³Zerubabyladan Abyhut, Abyhutdan Eliýakym, Eliýakymdan Azor, ¹⁴Azordan Sadok, Sadokdan Akym, Akymdan Elihut, ¹⁵Elihutdan Elgazar, Elgazardan Mattan, Mattandan Yakup doguldy. ¹⁶Yakup Merýemiň adamsy Ýusubnyň atasydy, Merýemden bolsa Mesih diýip atlandyrylan Isa doguldy. ¹⁷Şeýlekde, Ybraýymdan Dawuda çenli bolan nesiller jemi on dört arkadyr. Dawutdan Babyl sürgünine çenli hem on dört, Babyl sürgüninden Mesihe çenli hem on dört arkadyr.

Isa Mesihniň dogluşy

¹⁸Isa Mesihniň dogluşy şeýle boldy: Onuň ejesi Merýem bilen Ýusup adaglydy, emma olar entek ýassykdaş bolmankalar, Merýem özüniň Mukaddes Ruh arkaly göwreli bolandygyny bildi. ¹⁹Onuň adaglysy Ýusup dogruçyl adamdy, şoňa görä ol Merýemiň ile masgara bolmagyny islemän, ony ýaşyryn aýryp goýbermegi ýüregine düwdi. ²⁰Ýusup bu hakda oýlanyp ýörkä, Rebbiň bir perişdesi onuň düýşüne girip: «Eý, Dawut ogly Ýusup! Sen Merýeme öýlenmekden gorkma, sebäbi onuň göwresindäki Mukaddes Ruh arkalydyr. ²¹Ol bir Ogul dograr, sen Onuň adyna Isa^a dakarsyň, sebäbi Ol Öz halkyny günälerinden halas eder» diýdi. ²²⁻²³Bularyň hemmesi Rebbiň pygamber arkaly: «Ine, bir boý gyz göwreli bolup, Ogul dograr. Onuň adyna Imanuwel dakarlar» diýip aýdan sözünüň berjaý bolmagy üçin boldy. Bu at — «Hudaý biziň bilendir» diýen manyny aňladýar. ²⁴Yusup ukudan oýanansoň, Rebbiň perişdesiniň buýrugyny ýerine ýetirdi-de, Merýeme öýlendi. ²⁵Emma Merýem ogluny dogurýança, Ýusup oňa ýanaşmady. Ýusup doglan çaganyň adyna Isa dakdy.

2-nji bap

Müneçjileriň gelmegi

¹Isa Hirodes patyşanyň döwründe, Ýahudanyň Beýtullaham şäherinde eneden doguldy. Şonda müneçjimler gündogardan Iýerusalime gelip: ²«Yehudylaryň patyşasy bolup doglan nirede? Biz Onuň dogluş ýyldyzyny gördük we Oňa sežde etmäge geldik» diýdiler. ³Hirodes patyşa muny eşidende, onuň özi-de, tutuş Iýerusalim halky-da galagopluga düşdi. ⁴Ol ähli ýolbaşçy ruhanylary, dindarlary ýygnaý, olardan Mesihniň nirede dogulmalydygy hakynda sorady. ⁵Olar şeýle jogap berdiler: «Ol Ýahudadaky Beýtullaham şäherinde dogulmaly, sebäbi pygamber şeýle ýazypdyr:

^a**1:21 Isa** — bu at «Reb halas edýär» diýmegi aňladýar.

1:1-17 Luk. 3:23-38 **1:3-6** Rut. 4:18-22; 1 Ýyl Ýaz. 2:1-15 **1:11** 2 Pat. 24:14; Ýer. 27:20 **1:18** Luk. 1:26-38
1:21 Luk. 2:21; Ýah. 1:29; Res.işl. 13:23 **1:23** Işa. 7:14 **2:1** Luk. 2:4-7; 1:5 **2:2** Ýer. 23:5; Zek. 9:9; Mrk. 15:2; Ýah. 1:49; Çöl. 24.17.
2:5 Ýah. 7.42. **2:6** Mik. 5:2 **2:11** Mat. 1.18; 12.46. **2:12** Mat. 2.22; Res.işl. 10.22; Ýew. 11.7. **2:15** Hoş. 11.1; Müs.çyk. 4.22.
2:18 Ýer. 31:15 **2:19** Mat. 1.20; 2.13. **2:23** Luk. 1.26; Işa 11.1; Mrk. 1.24. **3:1-12** Mrk. 1:1-8; Luk. 3:1-18; Ýah. 1:19-28
3:2 Mat. 4.17; Dan. 2.44; 4.17; Mat. 10.7. **3:3** Işa. 40:3 **3:4** 2 Pat. 1.8; Zek. 13.4; Lew. 11.22.

⁶„Emma sen, eý, Ýahudadaky Beýtullaham!
Ýahuda hökümdarlarynyň arasynda asla kiçisi dälsiň sen.
Çünki senden bir Hökümdar çykar,
halkym Ysraýylyň çopany bolar!«.

⁷Onsoň Hirodes müneçjimleri gizlin çagyryp, olardan ýyldyznyň haçan görnendigi barada jikme-jik sorady. ⁸Hirodes: «Baryň, çaga baradaky habaryň anygyna ýetiň. Ony tapan badyňyza, maňa habar beriň. Menem baryp, Oňa sežde etjek» diýip, olary Beýtullahama iberdi. ⁹Olar patyşany diňläp, ýola düşdüler. Ine, olaryň gören dogluş ýyldyzy ýene peýda boldy we öňlerine düşüp, çaganyň doglan ýeriniň üstüne gelip durdy. ¹⁰Ýyldyzy görenlerinde, olaryň şatlyklarynyň çägi bolmady. ¹¹Olar öýe girip, çaga bilen ejesi Merýemi gördüler. Şonda dyza çöküp, Oňa sežde etdiler-de, hazynalaryny açyp, altyn, ladan we mür sowgat berdiler. ¹²Hirodesiň ýanyna gaýdyp barmazlyk hakda düýş arkaly duýduruş berlensöň, müneçjimler öz ýurtlaryna başga ýol bilen gaýtdylar.

Müsüre gaçyş

¹³Müneçjimler gidenden soň, Rebbiň bir perişdesi Ýusubnyň düýşüne girip: «Tur! Çaga bilen ejesini al-da, Müsüre gaç. Özüm habar berýänçäm, şol ýerde gal, sebäbi Hirodes çagany öldürmek üçin Onuň gözlegine çykmakçy bolýar» diýdi. ¹⁴Şeýlekde, Ýusup turdy-da, çaga bilen Onuň ejesini alyp, şol gije Müsüre tarap ýola düşdi. ¹⁵Ol tä Hirodes ölüňçä, şol ýerde galdy. Şunlukda, Rebbiň: «Men Oglumy Müsürden çagyrdym» diýip, pygamber arkaly aýdan sözi berjaý boldy.

¹⁶Müneçjileriň aldanyny bilip, Hirodes gahar-gazaba mündi. Ol müneçjilerden sorap anyklan wagtyna görä, Beýtullaham bilen onuň daş-töweregindäki obalarda doglan iki ýaşyndaky we iki ýaşa ýetmedik erkek göbekli çagalaryň ählisini öldürtdi. ¹⁷Şeýdip, Yermeyä pygamberiň şu aýdanlary berjaý boldy:

¹⁸«Ramadan bir ses eşidildi,
agy we aýy perýat sesleri,
Rahel çagalary üçin aglaýar,
teselli berilmegini islemeyär,
çünki olar indi ýok».

Nasyra gaýdyp geliş

¹⁹Hirodes ölerden soň, Rebbiň bir perişdesi Müsürde Ýusubnyň düýşüne girip: ²⁰«Tur, çaga bilen Onuň ejesini al-da, Ysraýyla dolan, sebäbi çaganyň janynyň kastyna çykanlar öldi» diýdi. ²¹Onsoň Ýusup çaga bilen ejesini alyp, Ysraýyla gaýtdy. ²²Ýöne Arhelasyň öz atasy Hirodesiň ýerine Ýahudanyň patyşasy bolanyň esidip, ol ýere barmaga gorkdy. Düýşüň üsti bilen duýduruş berlensöň, ol Jelile welaýatyna tarap ýola düşdi. ²³Ol ýere baryp, Nasyra diýen şäherde mesgen tutdy. Şeýdip, pygamberler arkaly: «Oňa nasyraly diýler» diýip aýdylan söz berjaý boldy.

3-nji bap

Ýahýa pygamberiň wagyz

¹Şol günlerde Ýahýa çümdüriji peýda bolup, Ýahuda çölünde wagyz etmäge başlady. ²Ol: «Toba ediň, sebäbi Göğüň Şalygy golaýlady» diýýärdi. ³Ine, Işaýa pygamberiň ol hakynda: «Çölde gygyryanyň sesi: „Rebbe ýol taýýarlaň! Onuň ýodalaryny dogrulaň!“ diýýär» diýip aýdan şol adamy Ýahýadyr. ⁴Ýahýanyň düýe ýühünden eşikleri, bilinde gaýyşdan guşagy bardy. Onuň ýimiti çekirtge bilen meýdan balydy. ⁵Tutus Iýerusalimiň, Ýahudanyň we Iordan etrabyňyň ähli halky onuň ýanyna gelýärdi. ⁶Olar günäleri üçin toba edip, Ýahýa tarapyndan Iordan derýasynda suwa çümdürilýärdiler.

⁷Ýahya fariseýleriň^a we saddukeýleriň^b ençemesiniň çümdürilmek üçin öz ýanyna gelyändiglerini göreňde, olara şeýle diýdi: «Eý, alahöwrenler nesli! Geljek gazapdan gaçyp gutulyp bileris öýdäňizmi?» ⁸Mundan beýläk eden tobaňyza mynasyp miwe beriň. ⁹Öz-özünüze: „Biziň atamyz Ybarýymdyr“ diýip oýlamaň. Men size şuny aýdaýyn: Hudaý Ybraýym üçin şu daşlardan hem perzent ýaradyp bilýändir! ¹⁰Ine, palta eýýäm açaqlaryň düýbünde ýatyr: oňat miwe bermeýän her bir açaç çapylp, oda taşlanar. ¹¹Toba edendiginiňiziň nişany hökmünde men sizi suwa çümdürýärin, emma menden soňra Geljek menden has güýçlüdir. Men Onuň çaryklaryny götermäge-de mynasyp dälidirin. Ol sizi Mukaddes Ruha hem-de oda çümdürer. ¹²Onuň harman sowurýan çarşagy elindedir. Ol harman ýerini süpürüp, bugdaýyny ammara üýşürer, samany bolsa sönmez otda ýakar».

Isa çümdürilýär

¹³Onsoň Isa Ýahya tarapyndan çümdürilmek üçin Jelileden Iordana, Ýahyanyň ýanyna geldi. ¹⁴Emma Ýahya Ony saklap: «Sen meni çümdürmeli welin, Seniň Özüň meniň ýanyma gelyärsiňmi?» diýdi. ¹⁵Isa oňa: «Goý, häzir şeýle bolsun, sebäbi bize Hudaýyň islegini berjaý etmek ýarashýandyr» diýip jogap berdi. ¹⁶Isa suwa çümdürilip çykan badyna gökler açyldy. Ol Hudaýyň Ruhanyň kepderi görnüşde Öz üstüne inip gelyänini gördi. ¹⁷Şol wagt gökden: «Bu Meniň söwer Oglumdyr, Men Ondan köp razydyryn» diýen owaz geldi.

4-nji bap

Isa synalýar

¹Soňra iblisiň synamagy üçin Mukaddes Ruh Isany çöle äkitdi. ²Isa kyrk gije-gündiz agyz bekländen soňra ajykdy. ³Şol wagt Onuň ýanyna iblis gelip: «Eger Sen Hudaýyň Ogly bolsaň, onda şu daşlaryň çöregi öwrülmegini buýur» diýdi. ⁴Emma Isa oňa: «„Ynsan diňe çörek bilen ýaşaman, eýsem Rebbiň agzyndan çykan her bir söz bilen hem ýaşayandyr“ diýip ýazylgydyr» diýip jogap berdi. ⁵Soňra iblis Isany mukaddes şähre getirdi. Ony ybadathananyň çür depesine çykaryp: ⁶«Eger Sen Hudaýyň Ogly bolsaň, Özüňi aşak okla. Çünki şeýle ýazylandy: „Ol perişdelerine Sen babatda emr eder.

Aýagyň daşa büdremez ýaly,
olar Seni ellerinde göterer“» diýdi.

⁷Isa oňa: «„Hudaýyň Rebbi synamaň“ diýip hem ýazylandy» diýdi.

⁸Bu gezek iblis Isany beýik bir dagyň çür başyna çykardy. Oňa dünýäniň ähli şalyklaryny we olaryň şan-şöhratyny görkezip: ⁹«Eger dyzyňa çöküp, maňa sežde etseň, bularyň baryny Saňa bereýin» diýdi. ¹⁰Isa oňa: «Yok bol, şeýtan! „Hudaýyň Rebbe sežde ediň, diňe Oňa gulluk ediň“ diýip ýazylandy» diýdi.

¹¹Şundan soň iblis Isany taşlap gitdi. Perişdeler gelip, Isa hyzmat etdiler.

Isa Hoş Habary yglan etmäge başlaýar

¹²Isa Ýahyanyň tussag edilendigini eşidende, Jelilä dolandy. ¹³Ol ilki Nasyra şäherine geldi, emma ol ýerde uzak eglenmän, Zebulun bilen Naftaly welaýatyndaky Jelile kölüniň kenarynda ýerleşýän Kapernaumda ornaşdy. ¹⁴Şunlukda, Işaya pygamberiň üsti bilen aýdylan şu söz berjaý boldy:

¹⁵«Eý, Zebulun we Naftaly ýurdy,
Deňiz Ýolunyň töwregindäki,

Iordan derýasynyň gündogaryndaky ýurt,
keseki milletleriň ýaşayan ýeri bolan Jelile!

¹⁶Tümlükde barýan halk örän ýiti şöhle gördi;
tüm garaňkyda ýaşayanlaryň üstüne nur saçyldy».

¹⁷Şol wagtdan başlap, Isa: «Toba ediň, çünki Gögüň Şalygy golaylady» diýip, wagyz etmäge başlady.

Isa ilkinji şägirtlerini saýlaýar

¹⁸Isa Jelile kölüniň kenaryndan geçip barýarka, köle tor taşlap duran iki dogany gördi. Olaryň biri Petrus lakamly Simun, beýlekisi hem Andreýasdy. Olar balykçydylar. ¹⁹Isa olara: «Meniň yzma düşüň, Men sizi ynisan tutýan balykçylar edeyin» diýdi. ²⁰Olar hem şol wagtyň özünde torlaryny taşlap, Onuň yzyna düşdüler. ²¹Biraz ýöranlerinden soň, Isa başga iki dogany, Zebedeýiň ogullary Ýakup bilen Ýohannany gördi. Olar gaýygyň içinde kakalary Zebedeý bilen torlaryny bejerip otyrdylar. Isa olary çagyrdy. ²²Olar hem dessine gaýyk bilen kakalary Zebedeýi taşlap, Isanyň yzyna düşdüler.

Isa hassalary sagaldýar

²³Isa tutuş Jeliläni aýlanyp çykdy, ol ýerdäki sinagogalarda^a sapak berdi. Gögüň Şalygynyň Hoş Habaryny wagyz etdi, halkyň arasyndaky her hili kesellere, hassalary sagaltdy. ²⁴Onuň at-owazasy bütün Siriýa ýaýrady, dürli kesellere duçar bolan ähli hassalary, arwah-jyn eýelänleri, tutgaýlylary we oturalary Isanyň ýanyna getirdiler, Ol hem olary sagaltdy. ²⁵Jelileden, Dekapolisden^b, Iýerusalimden, Ýahudadan we Iordanyň gündogar tarapyndan uly mähelle Onuň yzyna düşdi.

5-nji bap

Hakyky bagtyýarlyk

¹Isa üýşen mähelläni görüp, daga çykyp oturdy. Şägirtleri Onuň ýanyna geldiler, ²Isa hem olara öwretmäge başlady:

³«Ruhy garyplar bagtlydyr, çünki Gögüň Şalygy olaryňkydyr.

⁴Gussa çekýänler bagtlydyr, çünki olara göwünlik berler.

⁵Ýumşak adamlar bagtlydyr, çünki olar ýer yüzünü miras alarlar.

⁶Dogrulyga ajygyp-suwsanlar bagtlydyr, çünki olar doýup-ganarlar.

⁷Rehimliler bagtlydyr, çünki olara-da rehim ediler.

⁸Kalby päkler bagtlydyr, çünki olar Hudaýy görerler.

⁹Parahatlyk döredýänler bagtlydyr, çünki olara Hudaýyň ogullary diýler.

¹⁰Dogrulyk üçin yzarlanýanlar bagtlydyr, çünki Gögüň Şalygy olaryňkydyr.

¹¹Men sebäpli adamlar size sögen, yzarlan, nähak ýere her hili gybatyňyzy eden mahaly bagtlysyňyz! ¹²Şatlanyň, begeniň, sebäbi göklerde aljak sylagyňyz uludyr. Sizden öň pygamberler-de şeýdip yzarlandylar.

Duz we ýşyk

¹³Siz ýeriň duzusyňyz, emma duz tagamyny ýitirse, ol näme bilen duzlanar? Daşary zyňlyp, aýak astynda depelenmekden başga hiç zada ýaramaz. ¹⁴Siz dünýäniň ysygysyňyz. Depede gurlan şäheri gizläp bolmaz. ¹⁵Çyrany ýakyp, gabyň aşagynda goýýan dälidirler. Ony çyradanyň üstünde goýýandyrlar, şonda ol öýdäkileriň hemmesine ýşyk berýändir. ¹⁶Goý, siziň ysygysyňyz adamlaryň öňünde parlasyň, şonda olar gowy işleriňizi görüp, gökdäki Ataňyzy şöhratlandyrlarlar.

^a**2:16 Fariseýler:** — bular aýratyn bir dindarlar topary. Sözlüğe seret.

^b**3:7 Saddukeýler** — bular aýratyn bir dindarlar topary. Sözlüğe seret.

^a**1:21 Sinagoga** — bu ýehudylaryň Köne Äht ýazgylaryny okamaga ýygnaşýan ýeridir. Sözlüğe seret.

^b**4:25 Dekapolis** — belli bir on şäher üçin ulanylýan at.

3:7: Mat. 12.34; 23.33; 1 Sel. 1.10. **3:9:** Ýah. 8.33; Rim. 4.16. **3:10:** Mat. 7.19. **3:12:** Mat. 13.30. **3:13-17** Mrk. 1:9-11; Luk. 3:21-22 **3:17:** Mat. 12.18; 17.5; Mrk. 9.7; Luk. 9.35; Zeb. 2.7; Işa. 42.1. **4:1-11** Mrk. 1:12-13; Luk. 4:1-13 **4:2:** Müs.çyk. 34.28; 1 Pat. 19.8. **4:4** Kan.tagl. 8:3 **4:5:** Mat. 27.53; Neh. 11.1; Dan. 9.24; Ylm. 21.10. **4:6** Zeb. 90:11,12 **4:7** Kan.tagl. 6:16 **4:10** Kan.tagl. 6:13 **4:11:** Mat. 26.53; Luk. 22.43. **4:12:** Mrk. 1.14; Luk. 4.14; Mat. 14.3; Ýah. 1.43. **4:13:** Ýah. 2.12; Mrk. 1.21; Luk. 4.23. **4:16** Işa. 9:1-2 **4:17:** Mrk. 1.15; Mat. 3.2; 10.7. **4:18-22** Mrk. 1:16-20; Luk. 5:1-11; Ýah. 1.35-42 **4:23-25:** Mrk. 1.39; Luk. 4.15,44; Mat. 9.35; Mrk. 3.7-8; Luk. 6.17. **5:1-12** Luk. 6:17,20-23; Mrk. 3:13; Ýah. 6:3 **5:3:** Mrk. 10.14; Luk. 22.29. **5:4:** Işa. 61.2; Ýah. 16.20; Ylm. 7.17. **5:5:** Zeb. 37.11. **5:6:** Işa. 55.1-2; Ýah. 4.14; 6.48-51. **5:8:** Zeb. 24.4; Ýew. 12.14; 1 Ýah. 3.2; Ylm. 22.4. **5:10:** 1 Pet. 3.14; 4.14. **5:12:** 2 Ýyl Ýaz. 36.16; Mat. 23.37; Res.işl. 7.52; 1 Sel. 2.15; Ýak. 5.10. **5:13-16** Mrk. 9:50; Luk. 14:34-35 **5:14:** Efes. 5.8; Fil. 2.15; Ýah. 8.12. **5:15-16:** Luk. 11.33; Mrk. 4.21; 1 Pet. 2.12.

Isa Töwrat hakynda söz açýar

¹⁷Maňa Töwrat bilen pygamberleriň ýazgylaryny bozmaga gelendir öýtmäň. Men bozmaga däl-de, olary amala aşyrmaga geldim. ¹⁸Size dogrusyny aýdýaryn, asman bilen ýer öýänçä, ähli zat amala aşýança, Töwratdan ýekeje harp-da, bir nokat-da öçmez. ¹⁹Şonuň üçin hem kim bu buýruklaryň iň kiçisinden birini bozsa we şeýle etmegi başgalara öwretse, ol Gögüň Şalygynda iň kiçi saýylar. Emma kim bulary berjaý edip, başgalara-da öwretse, ol Gögüň Şalygynda uly saýylar. ²⁰Men size şuny aýdýaryn: dogrulygyňyz dindarlaryňky bilen fariseýleriňkiden artyk bolmasa, Gögüň Şalygyna asla girmersiňiz.

Gahar we höküm

²¹Siz ata-babalarymyza: „Adam öldürme, kim adam öldürse, höküme sezewar bolar“ diýlenini eşidensiňiz. ²²Emma Men size aýdýaryn: öz doganyňa gaharlanan^a adam hem höküme sezewar bolar. Kim öz doganyňa „Raka“^b diýse, ýokary mejlisiň hökümüne sezewar bolar. Hatda hiç kim „Samsyk“ hem diýmesin, ýogsam dowzah oduna taşlanar. ²³Şonuň üçin gurbanlyk sypasynda gurbanlyk bermäge barýarkaň, doganyňyň senden öýke-kinesiniň bardygy ýadyňa düşse, ²⁴gurbanlygyňy sypanyň önünde goý-da, gidip öňürti doganyň bilen ýaraş. Soňra gelip, gurbanlygyňy hödür et.

²⁵Dawagäriň bilen entek ýoldakaň ýaraş, ýogsam ol seni kaza, kazy hem zyndan sakçysyna tabşyryp, zyndana düşmegiň ahmal. ²⁶Saňa dogrusyny aýdýaryn, iň soňkuja teňňäni töleyänçäň, ol ýerden cykmarsyň.

Zynahorluk

²⁷Siz: „Zyna etme“ diýlenini hem eşidensiňiz. ²⁸Emma Men welin kim başga aýala azgyn höwes bilen baksa, öz ýüreginde eýýäm onuň bilen zyna edendir diýýäriň. ²⁹Sag gözüň seniň günä etmegiňe sebäp bolsa, ony sogrup taşla. Bir synaňyň ýok bolmagy tutuş göwräniň dowzaha atylmagyndan gowudyr. ³⁰Sag elniň seniň günä etmegiňe sebäp bolsa, ony kesip taşla. Bir synaňyň ýok bolmagy tutuş göwräniň dowzaha taşlanmagyndan gowudyr.

Talak

³¹Şeýle hem: „Kim aýalyny kowup goýberse, oňa talak hatyny bersin“ diýlendir. ³²Emma Men size diýýäriň, aýalyny zynadan başga bahaňa bilen aýran adam onuň zyna etmegine sebäp bolýandyr. Aýrylyşan aýala öýlenen adam hem zyna edýändir.

Ant içmek barada

³³Siz ýene gadymkylara: „Ýalandan ant içme, emma Rebbiň önünde içen antlaryňy berjaý et“ diýlenini hem eşidensiňiz. ³⁴Men welin size asla ant içmäň diýýäriň. Gökden ant içmäň, çünki gök Hudaýyň tagtydyr. ³⁵Ýerden hem ant içmäň, çünki ýer Onuň ayaklarynyň basgançagydyr; Iýerusalimden-de ant içmäň, çünki ol Beýik Patyşanyň şäheridir. ³⁶Öz başyňyzdan hem ant içmäň, sebäbi siz onuň ýeke gylyny-da ak ýa gara edip bilýän dälisiňiz. ³⁷Siziň „Hawaňyz“ hawa, „Yoguňyz“ ýok bolsun. Mundan artygy şeýtandandyr.

Göze — göz, dişe — diş

³⁸Siz: „Göz ornuna göz, diş ornuna diş“ diýlenini eşidensiňiz. ³⁹Emma Men size diýýäriň: ýaramaz adama garşy durma. Seniň sag ýaňagyňa urana, beýleki ýaňagyňy-da tut. ⁴⁰Seniň bilen dawalaşyp, köynegiňi aljak bolýana donuňy-da ber. ⁴¹Kim seni özi bilen bir menzil ýol ýöremäge mejbur etse, sen onuň bilen iki menzil ýol ýöre. ⁴²Dileg salana ber, karz dileýänden ýüzüňi öwürme.

^a5:22 Kábir soňky golýazmalarda hiç bir sebäpsiz gaharlanan

^b5:22 Raka — arameýçe bu söz „boş kelle“ diýmegi aňladýar.

^a6:13 Kábir soňky golýazmalarda „Çünki patyşalyk, gudrat we şöhrat ebedilik Seniňkidir. Omyň“ diýen jümle bar

5:18: Luk. 16.17; Mrk. 13.31. 5:19: Ýak. 2.10. 5:21 Müs.çyk. 20:13; Kan.tag. 5.17; 16.18 5:25-26: Luk. 12.57-59. 5:27 Çyk. 20:14; Kan.tag. 5.18 5:29-30: Mrk. 9.43-48; Mat. 18.8-9. 5:31-32: Luk. 16.18; Mrk. 10.11-12; Mat. 19.9; 1 Kor. 7.10-11; Kan.tag. 24.1-4. 5:33-37: Mat. 23.16-22; Ýak. 5.12; Lew. 19.12; Çöl. 30.2; Kan.tag. 23.21. 5:35: Işa. 66.1; Res.işl. 7.49; Zeb. 48.2. 5:38-42 Müs.çyk. 21:24; Lew. 24:20; Kan.tagl. 19:21 5:39-42: Luk. 6.29-30; 1 Kor. 6.7; Rim. 12.17; 1 Pet. 2.19; 3.9; Sül.päh. 24.29. 5:43-48: Luk. 6.27-28,32-36; Lew. 19.18; Sül.päh. 25.21-22. 5:48: Lew. 19.2. 6:1: Mat. 23.5. 6:4: Kol. 3.23-24. 6:5-15 Mrk 11:25; Luk. 11:2-4 6:7: 1 Pat. 18.25-29. 6:8: Mat. 6.32; Luk. 12.30. 6:9-13: Luk. 11.2-4. 6:13: 2 Sel. 3.3; Ýah. 17.15; Ýak. 1.13. 6:14-15: Mat. 18.35; Mrk. 11.25; Efes. 4.32; Kol. 3.13. 6:16: Işa. 58.5. 6:18: Mat. 6.4,6.

Duşmanlaryňyzy söýüň

⁴³Siz: „Ýakynyňy söý, duşmanyňy ýigren“ diýlenini hem eşidensiňiz. ⁴⁴Emma Men size diýýäriň: duşmanlaryňyzy söýüň, özüňizi yzarlaýanlar üçin doga-dileg ediň. ⁴⁵Şonda siz gökdäki Ataňyzyň ogullarydygyňyzy subut edersiňiz. Gökdäki Ataňyz Öz güneşini ýamanlaryň hem, ýagşylaryň hem üstüne dogdurýar, ýagmyryny dogrularyň hem, egrileriň hem üstüne ýagdyrýar. ⁴⁶Siz özüňizi söýýänleri söýýän bolsaňyz, onda näme sylag alarsyňyz? Salgyt ygnaýanlar-da şeýle etmeyärmä näme? ⁴⁷Diňe öz dostlaryňyza salam berýän bolsaňyz, onda näme artykmaç iş edýärsiňiz? Butparazlar-da şeýle etmeyärmä? ⁴⁸Şeýlelikde, gökdäki Ataňyzyň kämil bolşy ýaly, siz hem kämil boluň».

6-njy bap

Sadaka bermek

¹«Habardar boluň, sogap işleriňizi adamlara görünmek üçin hemmeleriň gözünüň alynda etmäň. Beýle etseňiz, gökdäki Ataňyzdan sylag almarsyňyz. ²Şonuň üçin hem mätäje sadaka bereniňizde, önüňizde surnaý çaldyryp, muny uly ile jar etmäň. Adamlaryň öwgüsini gazanjak bolup, ikiýüzlüler sinagogalarda, köçelerde şeýle edýärler. Size dogrusyny aýdýaryn: olar eýýäm öz sylagyny alandyrlar. ³Siz tersine, sadaka bereniňizde, sag elniňizi näme edýänini sol elniňiz bilmesin. ⁴Şunlukda, berýän sadakaňyz gizlin bolsun. Gizlinlikde edileni görýän Ataňyz siziň sylagyňyzy berer.

Hudaýa doga-dileg etmek hakda

⁵Doga-dileg edeniňizde, ikiýüzlüler ýaly bolmaň. Olar göz üçin sinagogalarda, köçeleriň burçlarynda durup, doga okamagy halaýarlar. Size dogrusyny aýdýaryn, olar eýýäm öz sylagyny alandyrlar. ⁶Emma siz doga-dileg edeniňizde, otagyňyza girip, gapyny ýapyň-da, görünmeýän Ataňyza gizlinlikde ediň. Gizlinlikde edileni görýän Ataňyz siziň sylagyňyzy berer. ⁷Doga-dileg edeniňizde, butparazlar ýaly, boş sözleri gaýtalap durmaň. Olar köp sözlemek bilen eşidileris öýdýärler. ⁸Olar ýaly bolmaň. Ataňyz size nämeleriň gerekdigini Özünden dilemänkäňiz bilýär ahryr. ⁹Şonuň üçin, şeýle doga-dileg ediň:

„Eý, gökdäki Atamyz!

Adyň mukaddes bolsun!

¹⁰Patyşalygyň gelsin!

Gökde bolşy ýaly,

ýerde-de Seniň islegiň amala aşsyn!

¹¹Gündelik çöregimizi bize şu gün ber.

¹²Bize ýamanlyk edýänleri bagyşlaşymyz ýaly, Sen hem biziň eden ýazyklarymyzy bagyşla.

¹³Bizi synaga salma, gaýtam bizi şeýtandan halas et“.^a

¹⁴Başgalaryň özüňize eden günäsini bagyşlasaňyz, gökdäki Ataňyz hem siziň günäňizi bagyşlar. ¹⁵Emma siz olaryň günäsini bagyşlamasaňyz, Ataňyz hem siziň günäleriňizi bagyşlamaz.

Agyz beklemek hakynda

¹⁶Agyz bekläniňizde ikiýüzlüler ýaly ýüzüňizi sallamaň. Olar adamlara agyz bekleýändiklerini görkezjek bolup, özlerine timar bermeýärler. Size dogrusyny aýdýaryn, olar eýýäm öz sylagyny alandyrlar. ¹⁷Emma siz agyz bekläniňizde, başyňyza ýag çalyň, ýüzüňizi ýuwuň. ¹⁸Şonda siziň agyz bekleýändigiziň adamlara däl-de, diňe ýaşyryn Ataňyza görner. Gizlinlikde edileni görýän Ataňyz siziň sylagyňyzy berer.

¹⁹ Bu dünýäde özüňize hazyna ýygnamaň, bu ýerde ony güýe bilen pos iýýändir, munda ogrular girip ogurlaýandyr. ²⁰ Muňa derek özüňize gökde hazyna ýygnaň, ol ýerde ne güýe, ne pos iýýändir, ne-de ogrular girip ogurlaýandyr. ²¹ Hazynaňyz nirede bolsa, ýüregiňiz hem şol ýerde bolar.

²² Bedeniň çyrasy gözdür. Gözüň sagdyn bolsa, tutuş bedeniň hem ýagty bolar. ²³ Gözüň şikesli bolsa, tutuş bedeniň hem garaňky bolar. Eger sendäki ýşyk garaňky bolsa, onda ol nähili elhenç garaňkylykdyr!

²⁴ Hiç kim iki hojaýyna hyzmat edip bilmez. Ol ýa birini ýigrenip, beýlekisini söýer, ýa-da birine wepaly bolup, beýlekisini äsgermezlik eder. Siz hem Hudaýa, hem baýlyga hyzmat edip bilmersiňiz.

Gaýgy etmäh

²⁵ Şoňa görä size diýýäriň: näme iýip-içerin diýip janyňyzy, näme geýerin diýip bedeniňizi gaýgy etmäh. Jan iýmitden, beden egin-eşikden gymmatly dälmidir? ²⁶ Guşlara serediň, olar ne ekýärler, ne orýarlar, ne-de ammarlarda iýmit toplaýarlar. Muňa garamazdan, gökdäki Ataňyz olary-da iýmitlendirýär. Siz olardan has gymmatly dälmissiňiz? ²⁷ Siziň haýsy biriňiz gaýgy edip, öz ömrüňizi bir sagat uzaldyp bilýärsiňiz? ²⁸ Näme üçin egin-eşiğiň gaýgysyny edýärsiňiz? Meýdandaky liliýalaryň nähili ösüşine serediň: olar ne zähmet çekýärler, ne-de ýüp egirýärler. ²⁹ Emma Men size diýýäriň, hatda Süleýman hem özüniň bütin şan-şöhratynda bularyň hiç biri ýaly geýinmändi. ³⁰ Emma bu gün bar bolup, ertir ojaga taşlanýan meýdan otuny Hudaý şeýle bezeyän bolsa, sizi ondan has artyk geýindirmezmi, eý, imany azlar? ³¹ Şonuň üçin näme iýip-içeris, näme geýeris diýip gaýgy etmäh. ³² Bu zatlaryň baryny butparazlar agtarýarlar, ýöne gökdäki Ataňyz bularyň ählisiniň size gerekdigini bilýär. ³³ Siz bolsa öňürti Hudaýyň Şalygyny we Onuň dogrulygyny agtaryň, şonda bu zatlar hem size onuň üstüne goşulyp berler. ³⁴ Şonuň üçin ertiri gaýgy etmäh, ertir öz gaýgysyny özi eder. Her günüň derdi özüne ýeterlikdir».

7-nji bap

Başgalary ýazgarmaň

¹⁻² «Başgalary ýazgarmaň, ýogsam siz hem ýazgarylarsyňyz, sebäbi siz nähili ýazgarsaňyz, özüňiz-de şeýle ýazgarylarsyňyz. Haýsy ölçeg bilen ölçeseňiz, size-de şol ölçeg bilen ölçeler.

³ Näme üçin sen doganyňyň gözündäki çöpi görýärsiň-de, öz gözündäki agajy saýgarmaysyň? ⁴ Nädip sen öz gözünde agaç barka, doganyňa: „Gel, gözündäki çöpi çykarayyn“ diýjek? ⁵ Eý, ikiýüzlü, ilki öz gözündäki agajy çykar, şonda doganyňyň gözündäki çöpi çykarmak üçin oňat saýgararsyň.

⁶ Mukaddes zady itlere bermäh. Dürleriňizi doňuzlaryň öňüne taşlamaň. Ýogsam olary aýaklary bilen depeläp, soňra özüňizi parçalaýmasynlar.

Hudaýdan diläň

⁷ Diläň, size berler; agtaryň, taparsyňyz; gapyny kakýň, size açylar. ⁸ Elbetde, dilän alar, agtaran tapar, gapy kakana açylar. ⁹ Siziň haýsy biriňiz ogluňyz çörek dilände, oňa daş berer? ¹⁰ Ýa-da balyk dilände, ýylan berer? ¹¹ Şeýlelikde, siz erbet bolubam öz çagalaryňyza oňat peşgesler bermegi bilýän bolsaňyz, onda gökdäki Ataňyz Özünden dileýänlere has-da köp ajaýyp peşgesler bermezmi? ¹² Şonuň üçin adamlaryň özüňize näme etmegini isleýän bolsaňyz, siz-de olara şeýle ediň, sebäbi Musanyň kanuny bilen pygamberleriň aýdanlary-da şunda jemlenýär.

Hudaýyň ýoly dar gapydyr

¹³ Dar gapydan giriň, sebäbi heläkçilige getirýän gapy inlidir we onuň ýoly giňdir. Bu ýoldan girýänler köpdür. ¹⁴ Emma ýaşayşa getirýän gapy insizdir, ýoly dardyr. Bu ýoly tapýanlar azdyr.

Agaç we onuň miwesi

¹⁵ Galp pygamberlerden ägä boluň! Olar siziň ýanyňyza goýun derisine girip gelerler, emma özleri welin ýyrtyjy möjeklerdir. ¹⁶ Siz olary miwelerinden tanarsyňyz. Tikenden üzüm ýa-da ýandakdan injir ýygylýarmy? ¹⁷ Şonuň ýaly-da her bir oňat agaç oňat miwe berýändir, ýaramaz agaç bolsa ýaramaz miwe berýändir. ¹⁸ Oňat agaç erbet miwe, ýaramaz agaç-da oňat miwe berip bilmez. ¹⁹ Oňat miwe bermeyän her bir agaç çapylp, oda taşlanýandyr. ²⁰ Şeýlelik bilen, galp pygamberleri miwelerinden tanarsyňyz.

²¹ Maňa: „Ýa Reb! Ýa Reb“ diýen her bir adam Gögüň Şalygyna girmez, diňe gökdäki Atamyň islegini berjaý eden oňa girer. ²² Şol gün köpler Maňa: „Ýa Reb, ýa Reb, biz Seniň adyň bilen pygamberlik etmedikmi? Seniň adyň bilen arwah-jynlary kowup, köp gudratlar görkezmedikmi?“ diýerler. ²³ Şonda Men olara: „Eý, betkärler, Men sizi asla tanamok, ýok boluň ýanymdan!“ diýip, açyk aýdaryn.

Iki bina

²⁴ Şonuň üçin hem bu sözlerimi eşidip, olary berjaý edýän her bir adam öýüni gaýanyň üstünde guran akylly adama meňzeýär. ²⁵ Ýagys ýagyp, siller geldi, ýeller öwsüp, ol öýe urdy, emma öý ýykylmady, sebäbi ol gaýanyň üstünde gurlupdy. ²⁶ Meniň bu sözlerimi eşidip, olary berjaý etmedik her bir kişi öýüni çägäniň üstünde guran akmak adam ýalydyr. ²⁷ Ýagys ýagyp, siller geldi, ýeller öwsüp, ol öýe urdy. Öý ýykylyp, bütinleý wes-weýran boldy». ²⁸ Isa bulary gürrüň berip gutaranda, mähelle Onuň taglymatyna haýran galdy, ²⁹ sebäbi Isa olara dindarlar ýaly däl-de, erk-ygtyýarly biri ýaly öwredýärdi.

8-nji bap

Isa deri kesellini sagaldýar

¹ Isa dagdan aşak inende, uly mähelle Onuň yzyna düşdi. ² Şol wagt deri keseline ýolugan bir adam Onuň ýanyna gelip, dyzyna çöküp: «Ýa Reb, eger isleseň, meni bu keselden tämizläp bilersiň» diýdi. ³ Isa elini uzatdy-da, oňa degrip: «Isleýäriň, tämiz bol!» diýdi. Ol adam şobada deri keselinden gutuldy. ⁴ Soňra Isa oňa: «Ägä bol, muny hiç kime aýtmagyn. Ýöne git-de, ruhana görün we deri keselinden saplanandygyňy hemmelere subut eder ýaly, Musanyň buýran sadakasyny ber» diýdi.

Ýüzbaşynyň imany

⁵ Isa Kapernauma girende, bir ýüzbaşy Onuň ýanyna gelip: ⁶ «Ýa Reb, meniň hyzmatkärim öýde agyr ýatyr. Çekýän jebrinden ýaña gozganyp-da bilenok» diýip ýalbardy. ⁷ Isa oňa: «Men baryp, ony sagaldaryn» diýdi. ⁸ Ýüzbaşy Isa şeýle jogap berdi: «Ýa Reb, Seniň öýüme gelmegiňe men mynasyp däl. Diňe birje söz aýtsaň bes, meniň hyzmatkärim sagalar. ⁹ Men hem buýruk astyndaky adamdyryn, ygtyýarymda esgerlerim bar. Birisine „Git“ diýsem gidýär, başgasyna „Gel“ diýsem gelýär. Hyzmatkärime „Şuny et!“ diýsem edýär». ¹⁰ Isa muny eşidende haýran galdy. Ol yzyna düşüp gelýänlere: «Size dogrusyny aýdaryn, Men hatda Ysraýylda hem şeýle imany bar adamy tapmadym. ¹¹ Size şuny-da aýdaryn: gündogardan we günbatardan köp adamlar gelip, Ybraýym, Ýshak, Ýakup bilen bile Gögüň Şalygnda bir saçagyň başynda oturlarlar. ¹² Emma Şalygyň mirasdüşeri bellenenler daşary, garaňkylyga taşlanar. Ol ýerde agy we diş gyjama bolar»

6.19-21: Luk. 12.33-34; Mrk. 10.21; 1 Tim. 6.17-19; Ýak. 5.1-3. **6.22-23:** Luk. 11.34-36; Mat. 20.15; Mrk. 7.22. **6.24-34** Luk. 16:13; 12:22-31
6.25-33: Luk. 12.22-31; 10.41; 12.11; Fil. 4.6; 1 Pet. 5.7. **6.26:** Mat. 10.29. **6.27:** Zeb. 39.5. **6.29:** 1 Pat. 10.4-7.
6.30: Mat. 8.26; 14.31; 16.8. **6.33:** Mat. 19.28; Mrk. 10.29-30; Luk. 18.29-30. **7.1-2:** Luk. 6.37-38; Mrk. 4.24; Rim. 2.1; 14.10.
7.3-5: Luk. 6.41-42. **7.7-11:** Luk. 11.9-13; Mrk. 11.24; Ýah. 15.7; 16.23-24; Ýak. 4.3; 1 Ýah. 3.22; 5.14. **7.12:** Luk. 6.31.
7.13-14: Luk. 13.23-24; Ýer. 21.8; Kan.tag. 30.19; Ýah. 14.6; 10.7. **7.15:** Mat. 24.11,24; Ezk. 22.27; 1 Ýah. 4.1; Ýah. 10.12.
7.16-20: Luk. 6.43-44; Mat. 12.33-35; Mat. 3.10; Ýak. 3.12; Luk. 13.7. **7.21:** Luk. 6.46. **7.22-23:** Luk. 13.26-27; Mat. 25.12; Zeb. 6.8.
7.24-27: Luk. 6.47-49; Ýak. 1.22-25. **7.28-29:** Mrk. 1.22; Luk. 4.32; Mat. 11.1; 13.53; 19.1; 26.1. **8.2-4:** Mrk. 1.40-44; Luk. 5.12-14.
8.2: Mat. 9.18; 15.25; 18.26; 20.20; Ýah. 9.38. **8.4:** Mrk. 3.12; 5.43; 7.36; 8.30; 9.9; Lew. 14.2. **8.5-13:** Luk. 7.1-10; Ýah. 4.46-53.
8.11-12: Luk. 13.28-29; Işā. 49.12; 59.19; Mal. 1.11; Zeb. 107.3. **8.12:** Mat. 13.42,50; 22.13; 24.51; 25.30; Luk. 13.28.

diýdi. ¹³Isa ýüzbaşa: «Bar, gidiber, goý, saňa imanyňa görä bolsun!» diýdi. Onuň hyzmatkäri şol sagadyň özünde sagaldy.

Isa köp hassalary sagaldýar

¹⁴Isa Petrusyň öýüne geldi. Ol Petrusyň gaýynenesini gyzyrma tutup ýatanyňy gördi. ¹⁵Isa aýalyň elinden tutan badyna, onuň gyzyrmasy aýryldy. Aýal ýerinden turup, Isa hyzmat etmäge başlady.

¹⁶Şol gün agşam Isanyň ýanyna arwah-jyn eýelän adamlary getirdiler. Ol hem bir söz bilen olardaky erbet ruhly çykardy, şeýle-de hassalaryň hemmesini sagaltdy. ¹⁷Şunlukda, Işaya pygamberiň üsti bilen aýdylan şu sözler berjaý boldy: «Ol biziň hassalygymyzy öz üstüne aldy, biziň dertlerimizi çekdi».

Isanyň yzyna eýermek

¹⁸Isa daşyna üýşen köpsanly mähelläni görüp, şägirtlerine kölüň beýleki tarapyna geçmegi buýurdy. ¹⁹Şonda dindarlaryň biri gelip: «Mugallym, Sen nirä gitseň, men hem Seniň yzyňa düşjek» diýdi.

²⁰Isa oňa: «Tilkileriň süreni, guşlaryň höwürtgesi bardyr, emma Ynsan Oglunyň başyny goýara-da ýeri ýokdur» diýip jogap berdi.

²¹Onuň başga bir şägirdi: «Ya Reb, rugsat et, öňürti gidip, kakamy jaýlaýyn» diýdi. ²²Emma Isa oňa: «Meniň yzyna düş, goý, ölülerini ölüleriň özleri jaýlabersinler» diýdi.

Isa tupany ýatyrýar

²³Isa gaýyga münende, şägirtleri hem Onuň yzyna düşdüler. ²⁴Kölde birdenkä güýçli gaý turdy we gaýyk tolkunlara büreldi. Emma Isa uklap ýatyrdy. ²⁵Şägirtleri Ony oýaryp: «Ya Reb, bizi halas et! Biz heläk bolup barýarys!» diýdiler. ²⁶Isa olara: «Nämä gorkýarsyňyz, eý, imany azlar?!» diýdi. Soňra Ol ýerinden turup, ýele we köle käýedi welin, ol ýere doly ümsümlük aralaşdy. ²⁷Olar haýran galyp: «Bu nähili Adamka, hatda ýel bilen köl-de Oňa gulak asýar?» diýişdiler.

Isa arwah-jynlary çykarýar

²⁸Isa kölüň beýleki kenaryndaky gadaralylaryň^a ýurduna geldi. Ol ýerde Oňa arwah-jyn eýelän iki sany adam düşý geldi. Olar gonamçylykdan çykyp gelyärdiler. Olaryň juda wagşydyklary üçin, ol ýerden hiç kim geçip bilmeyärdi. ²⁹Birdenkä olar: «Eý, Hudaýyň Ogly Isa, Seniň biziň bilen näme işiň bar? Bizi wagtyndan öň gynamaga geldiňmi?» diýip gygyryşyp başladylar. ³⁰Şol wagt olardan uzagrakda ullaň bir doňuz sürüsi otlap ýördi. ³¹Arwah-jynlar Isa ýalbaryp: «Eger bizi kowup çykarmakçy bolsaň, onda bizi doňuz sürüsine iber» diýdiler. ³²Isa olara: «Baryň!» diýdi. Şeýdip, olar adamlardan çykyp, doňuzlaryň içine girdiler. Şonda tutuş doňuz sürüsi uçutdan aşak zyňyp, kölde payyrdaşyp gark boldy. ³³Çopanlar gaçyp, şähre gitdiler. Olar arwah-jyn eýelän adamlara näme bolandygy baradaky wakalaryň hemmesini halka gürrüň berdiler. ³⁴Onsoň şähriň tutuş ilaty Isa bilen duşuşmaga geldi. Ony görenlerinde, özläriniň şäherinden gitmegini sorap, Isa ýalbardylar.

9-njy bap

Isa ysmazy sagaldýar

¹Onsoň Isa gaýyga mündi-de, beýleki kenara geçip, Öz şäherine geldi. ²Birnäçe adam Onuň ýanyna düşekde ýatan bir ysmazy getirdi. Isa olaryň imanyňy göreňde, ysmaza: «Oglum, dogumly bol, seniň günäleriň ötüldi» diýdi. ³Şonda käbir dindarlar içinden: «Bu adam Hudaýa dil ýetirýär» diýdiler. ⁴Emma Isa olaryň pikirlerini bilip: «Näme üçin göwnüňize erbet pikirler getirýärsiňiz?» ⁵Haýsyny aýtmak aňsat: „Günäleriň ötüldi“ diýmekmi ýa-da: „Tur-da, ýöre“ diýmek? ⁶Emma siz Ynsan Oglunyň ýer ýüzünde günäleri ötmäge-de ygtyýarynyň bardygyny bilip goýuň» diýdi.

Onsoň Ol ysmaza: «Saňa diýýäriň, tur, düşegiňi al-da, öýüne gaýt» diýdi. ⁷Ol hem ýerinden turdy-da, öýüne gitdi. ⁸Halk muny görüp, haýran galdy. Olar ynsanlara şeýle ygtyýary beren Hudaýy şöhratlandyrdylar.

Mattanyň şägirtlere goşulyşy

⁹Isa şol ýerden geçip barýarka, salgythanada oturan Mattany görüp, oňa: «Meniň yzyna düş!» diýdi. Ol hem turup, Onuň yzyna düşdi. ¹⁰Isa Mattanyň öýünde saçak başynda otyrka, köp salgytçylar, günäkärler gelip, Isa we Onuň şägirtleri bilen bile iýip-içdiler. ¹¹Fariseýler muny görüp, Onuň şägirtlerinden: «Näme üçin siziň Mugallymyňyz salgytçylardyr günäkärler bilen bile nahar iýýär?» diýip soradylar. ¹²Isa muny eşidip: «Lukman saglara däl-de, hassalara gerekdir. ¹³Ýöne siz gidin-de „Men gurbanlyk däl-de, rehim-şepagat isleýäriň“ diýen sözüň manysyny öwreniň, sebäbi Men dogrulary däl-de, günäkärleri çagyrmaga geldim» diýdi.

Agyz bekleme barada sorag

¹⁴Onsoň Ýahýanyň şägirtleri Isanyň ýanyna gelip: «Näme üçin biz we fariseýler agyz bekleýäris-de, Seniň şägirtleriň agyz beklänoklar?» diýip soradylar. ¹⁵Isa olara: «Giýew ýanlaryndaka, heý-de, toýuň myhmanlary ýas tutarmy? Emma giýewiň olardan alnjak günleri geler, şonda olar agyz beklärler. ¹⁶Hiç kim köne eşige täze matadan ýama salmaz, sebäbi salnan ýama köne eşikden gopup, ýyrtyk ýeri has beter bolar. ¹⁷Hiç kim täze şeraby köne meşiklere guýmaz. Beýtse, meşikler ýarylyp, şerap döküler we meşikler hem zaýalanar. Täze şerap täze meşiklere guýulýandyr, şeýdip, ikisi hem abat saklanýandyr» diýip jogap berdi.

Dirilen gyz, sagalan aýal

¹⁸Isa olara bu zatlary aýdyp durka, sinagoga ýolbaşçylaryndan bir adam gelip, Onuň aýagyna ýykyldy. Ol: «Meniň gyzym ýaňyja öldi, emma Sen gelip, eliňi onuň üstünde goýsaň, ol diriler» diýdi. ¹⁹Isa turup, şägirtleri bilen bile ol adamyň yzyna düşüp gitdi.

²⁰Şol wagt on iki ýyldan bäri gan akma keselinden ejir çekýän bir aýal Isanyň arka tarapyndan gelip, Onuň donunyň syýyna elini degirdi. ²¹Ol içinden: «Diňe geýmине elimi degirsem-de sagalaryň» diýýärdi.

²²Isa öwrülip, ony gördi-de: «Eý, naçar, dogumly bol, imanyň saňa şypa berdi» diýdi. Aýal şol pursatyň özünde sagaldy.

²³Isa sinagoga ýolbaşçynyň öýüne gelende, ýas tüýdükçilerini, ala-galmagal edişip duran mähelläni gördi. ²⁴Olara: «Aýrylyň, gyz ölenok, diňe uklap ýatyr» diýdi. Olar Isanyň üstünden güldüler. ²⁵Mähelle daşary çykarylandan soň, Isa içeri girip, gyzyň elinden tutdy, gyz hem aýaga galdy. ²⁶Bu habar ol etrabyň ähli ýerine ýaýrady.

Iki kör bilen bir lalyň sagaldylyşy

²⁷Isa ol ýerden gelýärkä, iki sany kör adam Onuň yzyna düşüp: «Eý, Dawut Ogly! Bize rehim et!» diýip gygyrdylar. ²⁸Isa öýe girende, körler Onuň ýanyna geldiler. Isa olardan: «Meniň bu işi başarjagyma ynanýarsyňyzmy?» diýip sorady. Olar hem Oňa: «Hawa, Agam» diýip jogap berdiler. ²⁹Şonda Isa olaryň gözlerine elini degrip: «Size imanyňyza görä bolsun!» diýdi welin, ³⁰şobada olaryň gözleri açyldy. Isa: «Ägä boluň, muny hiç kim bilmesin» diýip, olara berk tabsyrdy. ³¹Emma olar çykan batlaryna, Isanyň at-owazasyny tutuş etraba ýaýratdylar.

³²Olar gidenden soňra Isanyň ýanyna arwah-jyn eýelän bir lal adamy getirdiler. ³³Arwah-jyn kowlandan soň, lal adam geplemäge başlady. Halk muňa haýran galyp: «Ysraýylda hiç haçan beýle zat görülen däldir» diýişdi. ³⁴Emma fariseýler: «Ol arwah-jynlary jynlaryň hökümdary arkaly kowup çykarýar» diýişdiler.

^a8:28 Gadaralylar — käbir soňky golýazmalarda „gerasalylar“. Seret Luk 8:26; Mrk 5:1

8.14-16: Mrk. 1.29-34; Luk. 4.38-41; Mat. 4.23-24. 8.17: Işa. 53:4 8.18-22: Luk. 9.57-60; Mrk. 4.35; Luk. 8.22.

8.22: Mat. 9.9; Ýah. 1.43; 21.19. 8.23-27: Mrk. 4.36-41; Luk. 8.22-25. 8.26: Mat. 6.30; 14.31; 16.8. 8.28-34: Mrk. 5.1-17; Luk. 8.26-37. 8.29:

Ysr.ser. 11.12; 2 Sam. 16.10; Mrk. 1.24; Ýah. 2.4. 9.1-13: Mrk. 2.1-17; Luk 5:17-32 9.2: Mat. 9.22; Mrk. 6.50; 10.49; Ýah. 16.33; Res.işl. 23.11; Luk.

7.48. 9.9-13: Mrk. 2.13-17; Luk. 5.27-32; 15.1-2; 7.34. 9.13: Hoş. 6.6; Mat. 12.7; 1 Tim. 1.15. 9.14-17: Mrk. 2.18-22; Luk. 5.33-39; 18.12.

9.18-26: Mat. 8.2; 15.25; 18.26; 20.20; Ýah. 9.38; Mrk. 5.21-43; Luk. 8.40-56. 9.20: Çöl. 15.38; Kan.tag. 22.12; Mat. 14.36; Mrk. 3.10.

9.22: Mrk. 10.52; Luk. 7.50; 17.19; Mat. 15.28; 9.29. 9.27-31: Mat. 20.29-34. 9.32-34: Luk. 11.14-15; Mat. 12.22-24; Mrk. 3.22; Ýah. 7.20.

Hasyl bol, işgär az

³⁵Isa şäherlerdir obalaryň baryny aýlanyp, ol ýerdäki sinagogalarda ders berýärdi. Şalyk hakdaky Hoş Habary wagyz edip, her hili kesellere we dertlere şypa berýärdi. ³⁶Isa uly mähelläni görüp, olara haýpy geldi, sebäbi olar çopansyz goýunlar ýaly dagynyk we tapdan düşendiler. ³⁷Şonda Isa şägirtlerine: «Hasyl bol, ýöne işgär az. ³⁸Şonuň üçin hem hasylyny ýygмага işgär iberer ýaly, hasyl eýesi Rebbe ýalbarýň» diýdi.

10-njy bap

Isa on iki şägirdini saýlaýar

¹Isa on iki şägirdini ýanyna çagyryp, olara arwah-jynlary kowmaga, her hili kesellere we dertlere şypa bermäge ygtyýar berdi. ²⁻⁴Şol on iki resulyň atlary şulardyr: birinjisi Petrus lakamly Simun we onuň dogany Andreýas, Zebedeýiň ogullary Ýakup bilen Ýohanna, Filipus, Bartolomeýus, Tomas, salgytçy Matta, Alfeýusyň ogly Ýakup, Taddeýus^a, watançy Simun, Isa haýynlyk eden Ýuda Iskariýot.

⁵Isa bu Onkilere şeýle buýruk berip, olary halkyň arasyna ýollady: «Keseki milletleriň arasyna gitmäh, samariýalylaryň hiç bir şäherine girmäh. ⁶Muňa derek azaşan goýunlara meňzeyän ysraýyl halkynyň arasyna baryň. ⁷Baran ýeriňizde Gögüň Şalygynyň golaýlandygyny wagyz ediň. ⁸Hassalary sagaldyň, deri kesellileri tämizläň, ölüleri dirildiň, arwah-jynlary çykaryň. Mugt aldyňyz, mugt beriň. ⁹Guşagyňyzda altyn, kümüş, mis, hiç bir pul bolmasyn. ¹⁰Ýol üçin ýanyňyza torba-da, artykmaç eşik-de, çaryk-da, hasa-da almaň, çünki işçi öz nesibesine mynasypdyr. ¹¹Haýsy şähre ýa-da oba barsaňyz, ol ýerde özüňize mynasyp adamy gözläp tapyp, gaýdyançaňyz şol ýerde boluň. ¹²Öýe gireniňizde, öýdäkiler sag-salamatlyk diläp, salam beriň. ¹³Öýdäkiler muňa mynasyp bolsalar, dilän salamatlygyňyz olaryň üstüne iner, emma mynasyp bolmasalar, bu özüňize öwrülip geler. ¹⁴Kim sizi kabul etmese, sözlernizi diňlemese, ol öýden ýa-da şäherden çykyp barýarkaňyz, aýaklaryňyzyň tozuny kakýň. ¹⁵Size dogrusyny aýdýaryn: kyýamat günü ol şäheriň ýagdaýy Sodom bilen Gomora şäherleriniň ýagdaýyndan has beter bolar.

Geljek muşakgatlar

¹⁶Ine, Men sizi möjekleriň arasyna goýunlar kimin ýollaýaryn. Şonuň üçin ýylan ýaly akylly, kepderi kimin sada boluň. ¹⁷Adamlardan ägä boluň! Olar sizi ýerli kazyýete tabşyrlar, sinagogalarynda gamçylap ýenjerler. ¹⁸Men sebäpli sizi hökümdarlaryň, patşalaryň huzurynda elterler, siz bolsa olaryň we keseki milletleriň önünde şaýatlyk edersiňiz. ¹⁹Ýöne olar sizi eltip tabşyranlarynda, siz näme ýa-da nädip aýtjakdygyňyzy gaýgy etmäh. Size näme aýtmalydygyňyz şol wagtyň özünde berler. ²⁰Şonda siziň özüňiz däl-de, siz arkaly Ataňyzyň Ruhý geplär.

²¹Dogan doganyny, ata çagasyny ölüme tabşyrrar. Çagalar hem ene-atalaryna garşy çykyp, olary öldürderler. ²²Men sebäpli hemmeler sizi ýigrener, emma soňuna çenli çydan halas bolar. ²³Sizi bir şäherde yzarlasalar, beýlekisine gaçyň. Size dogrusyny aýdýaryn, Ynsan Ogly gelýänçä, siz Ysraýylyň ähli şäherlerine aýlanyp çykyp bilmersiňiz.

²⁴Şägirt öz halypasyndan, gul öz hojaýynyndan üstün däl. ²⁵Şägirdiň öz halypasy ýaly, guluň öz hojaýyny ýaly bolmagy ýeterlikdir. Eger öý eýesine Beýelzebub^b diýýän bolsalar, onda onuň içersindäkilere ondan hem beter zat diýmezlermi?!

^a**10:2-4 Taddeýus** — käbir soňky golýazmalarda Taddeýus lakamly Lewi

^b**10:25 Beýelzebub** — şeýtanyň başga ady.

Kimden gorkmaly?

²⁶Şonuň üçin hiç kimden gorkmäh. Ýapyk bolup, üsti açylmajak, gizlin bolup, bilinmejek zat ýokdur. ²⁷Garaňkylykda size näme aýtsam, şony ýagtylykda aýdyň. Gulagyňyza pсыrdanymy üçekden yglan ediň. ²⁸Bedeni öldürüp, jany öldürüp bilmeýänlerden gorkmäh. Gowusy, bedeni hem, jany hem dowzahda ýok etmäge güýji ýetýän Hudaýdan gorkuň. ²⁹Iki serçe bir teňňä satylmaýarmy? Muňa garamazdan, Ataňyzdan rugsatsyz olaryň biri-de ýere gaçýan däl. ³⁰Siziň başyňyzdaky saçyňyz hem doly sanalgydyr. ³¹Şunlukda, gorkmäh, siz serçelerden has gymmatlysyňyz.

³²Kim Meni ynsanlaryň önünde ykrar etse, Men hem ony gökdäki Atamyň önünde ykrar ederin. ³³Kim Meni adamlaryň önünde ret etse, Men hem ony gökdäki Atamyň önünde ret ederin.

Parahatlyk däl-de, gylç getirdim

³⁴Meni ýer ýüzüne parahatlyk getirmäge gelendir öýtmäh. Men parahatlyk däl-de, gylç getirmäge geldim. ³⁵Men ogly atasyndan, gyzy enesinden, gelni gaýynenesinden aýyrmaga geldim. ³⁶Adamyň duşmany öz içersindäkiler bolar. ³⁷Atasyny, enesini Menden artyk söýen Maňa mynasyp däl. Ogluny, gyzyny Menden artyk söýen Maňa mynasyp däl. ³⁸Öz haçyny alyp, Meniň yzma düşmedik hem Maňa mynasyp däl. ³⁹Janyňy aýan ony ýitirer. Meniň ugrumda janyňy ýitiren ony gorar. ⁴⁰Sizi kabul eden Meni kabul eder, Meni kabul eden hem Meni Ibereni kabul eder. ⁴¹Kim birini pygamberdigi üçin kabul etse, pygamberiň sylagyny alar. Bir dogry adamy dogrulygy üçin kabul eden dogry adamyň sylagyny alar. ⁴²Kim Meniň şägirdimiň hormaty üçin, bu pes saýlylanlaryň birine diňe bir käse sowuk suw berse-de, size dogrusyny aýdýaryn, ol asla sylagsyz galmaz».

11-nji bap

Isa we Ýahýa

¹Isa on iki şägirdine öwüt-nesihat berip gutarandan soň, ol ýerden çykyp, golaýdaky şäherlerde öwretmäge we wagyz etmäge gitdi. ²Ýahýa hem tussaglykdaka, Mesihni eden işleri barada eşidip, Onuň ýanyna şägirtlerini iberdi: ³«Şol gelmeli Mesih Senmi ýa-da biz başga birine garaşmalymy?» diýip soratdy. ⁴Isa olara: «Baryň-da, görüp-eşidenleriňizi Ýahýa habar beriň. ⁵Körler görýär, agsaklar ylgaýar, deri keselliler tämizlenýär, kerler eşidýär, ölüler dirilýär, garyplara Hoş Habar wagyz edilýär. ⁶Menden ýüz döndermedik adam bagtlydyr» diýip jogap berdi.

⁷Ýahýanyň şägirtleri giden wagty, Isa mähellä Ýahýa hakynda gürrüň bermäge başlady: «Çöle näme görmäge gitdiňiz? Şemala yranýan ýylgynymy? ⁸Ýeri, näme görmäge gitdiňiz? Nepis eşikler geýnen bir adamymy? Nepis eşikler geýnenler patşalaryň köşklerinde. ⁹Onda näme görmäge gitdiňiz? Bir pygamberimi? Hawa, Men size şuny aýdýaryn, ol gören kişiňiz hatda pygamberden hem artykdyr. ¹⁰„Öňünden ýol taýýarlar ýaly, ine, Men Öz wekilimi iberýärin“ diýip ýazylan sözler hem hut şoňa degişli. ¹¹Size dogrusyny aýdýaryn, aýaldan doglanlaryň arasynda çümdürji Ýahýadan beýigi ýokdur, emma Gögüň Şalygynynda iň kiçisi hem ondan beýikdir. ¹²Çümdürji Ýahýanyň günlerinden tä şu wagta çenli Gögüň Şalygyna rehimsiz hüjüm edilýär we wagşy adamlar ony ele salýarlar. ¹³Ýahýa çenli ähli pygamberler we Töwrat kitaby bu hakda pygamberlik etdi. ¹⁴Eger Ýahýany kabul etmek isleýän bolsaňyz, gelmegine garaşýan

9.35: Mat. 4.23; Mrk. 6.6. **9.36:** Mrk. 6.34; Mat. 14.14; 15.32; Çöl. 27.17; Zek. 10.2. **9.37-38:** Luk. 10.2; Ýah. 4.35.

10:1-4 Mrk. 3.13-19; Luk. 6.12-16; Res.işl. 1.13 **10.5:** Luk. 9.52; Ýah. 4.9; Res.işl. 8.5,25. **10.6:** Mat. 15.24; 10.23.

10.7-8: Luk. 9.2; 10.9-11; Mat. 4.17. **10.9-14:** Mrk. 6.8-11; Luk. 9.3-5; 10.4-12; 22.35-36. **10.10:** 1 Kor. 9.14; 1 Tim. 5.18.

10.14: Res.işl. 13.51. **10.15:** Mat. 11.24; Luk. 10.12; Ýhd. 7; 2 Pet 2.6. **10.16:** Luk. 10.3; Gel.çyk. 3.1; Rim. 16.19. **10.17-22.**Mrk. 13.9-13; Luk. 12.11-12; 21.12-19; Ýah.16.2. **10.18:** Res.işl. 25.24-26. **10.20:** Ýah. 16.7-11. **10.21:** Mat. 10.35-36; Luk. 12.52-53.

10.22: Ýah. 15.18; Mat. 24.9. **10.23:** Mat. 16.27; 1 Sel. 4.17. **10.24:** Luk. 6.40; Ýah. 13.16; 15.20. **10.25:** Mat. 9.34; 12.24; Mrk. 3.22; Luk. 11.15; 2 Pat. 1.2. **10.26-33:** Luk. 12.2-9. **10.26:** Mrk. 4.22; Luk. 8.17; Efes. 5.13. **10.28:** Ýew. 10.31. **10.31:** Mat. 12.12. **10.32:** Mrk. 8.38; Luk. 9.26; Ýlm. 3.5; 2 Tim 2.12. **10.34-36:** Luk. 12.51-53; Mat. 10.21; Mrk. 13.12; Mik. 7.6. **10.36** Mik. 7:6 **10.37-39:** Luk. 14.25-27; 17.33; 9.23-24;

Mat. 16.24-25; Mrk. 8.34-35; Ýah. 12.25. **10.40:** Luk. 10.16; Ýah. 13.20; Gal. 4.14; Mrk. 9.37; Mat. 18.5; Luk. 9.48. **10.42:** Mrk. 9.41; Mat. 25.40.

11.1: Mat. 7.28; 13.53; 19.1; 26.1. **11.2-19:** Luk. 7.18-35. **11.3:** Mrk. 1.7-8; Hab. 2.3; Ýah. 11.27. **11.5:** Işa. 35.5-6; 61.1; Luk. 4.18-19.

11.10: Mal. 3.1; Mrk. 1.2. **11.12-13:** Luk. 16.16. **11.14:** Mal. 4.5; Mat. 17.10-13; Ýah. 1.21; Luk. 1.17.

Yl'as oldur. ¹⁵Eşitmäge gulagy bar adam eşitsin! ^{16–17}Men bu nesli kime meñzedeýin? Olar bazarlarda oturyp, başgalara: „Size tüýdük çaldyk, tans etmediňiz; agy aýtdyk, aglamadyňyz" diýip gygyrýan çagalara meñzeyärler. ¹⁸Ýahýa geldi, ol iýenogam, iýenogam. Olar bolsa oňa „jynly" diýýärler. ¹⁹Ynsan Ogly geldi, Ol iýýärem, içýärem, olar Oňa: „Ine, bu horana, arakhora serediň! Ol salgytçylar we günäkärler bilen dost boldy!" diýýärler. Emma danalyk öz amallary bilen tassyklana».

Toba etmedik şäherler

²⁰Isa käbir şäherlerde köp gudratlar görkezse-de, olaryň halky günälerine toba etmändiler. Şonuň üçin Isa olary ýazgarmaga başlady: ²¹«Dat gününe, eý, Horazin! Dat gününe, eý, Beýtsaýda! Sizde görkezilen gudratlar Sur bilen Sidonda görkezilen bolsady, onda olar bireýýäm jul geýnip, kül üstünde oturyp toba ederler. ²²Emma Men size diýýärin: kyýamat günü siziň ýagdaýyňyz Sur bilen Sidonyň ýagdaýyndan has beter bolar! ²³Eý, Kapernaum! Sen özüňi arşa göterilerin öýdýärsiňmi? Ýok, sen dowzaha taşlanarsyň, sebäbi sende görkezilen gudratlar Sodomda görkezilen bolsady, onda ol şu güne çenli saklanyp galdy. ²⁴Emma Men saňa şuny diýýärin: kyýamat günü seniň ýagdaýyň Sodomyň ýagdaýyndan has beter bolar».

Argynlary çagyryş

²⁵Şol wagt Isa sözüni dowam edip, şeýle diýdi: «Eý, Atam, ýeriň we gögüň Hökümdary! Bu zatlary akylarlardan, düşünjelilerden ýaşyryp, çagalara aýan edeniň üçin Saňa şükür edýärin! ²⁶Hawa, Atam, bu Seniň islegiňdi.

²⁷Atam ähli zady Maňa tabşyrdy. Ogly Atadan başga hiç kim tanaýan däl. Atany-da Oguldan we Ogluň Ony aýan etmek isleýän adamlaryndan başga hiç kim tanaýan däl. ²⁸Eý, argynlar, agyr ýüküleri, Meniň ýanyma geliň, Men size dynclyk bereýin. ²⁹Meniň boýuntyrygymy dakynyň-da, Menden öwreniň. Men mylaýym hem pes göwünlidirin, janyňyz rahatlyk tapar. ³⁰Meniň boýuntyrygym ýumşakdyr, yüküm yeňildir».

12-nji bap

Sabat günü barada sorag

¹Aradan köp wagt geçmänkä, bir Sabat günü Isa bugdaýlygyň arasyndan geçip barýardy. Onuň şagirtleri ajygyp, bugdaý başlaryny ýolup iýmäge başladylar. ²Muny gören fariseýler Oňa: «Seret, Seniň şagirtleriň Sabat günü gadagan işi edýärler» diýdiler. ³Isa olara şeýle jogap berdi: «Dawut bilen ýanyndakylar aç galanlarynda, siz Dawudyň näme edendigini okamadyňyzmy? ⁴Ol Hudaýyň öýüne girip, Hödür çöreklerini iýdi, ýanyndakylar hem iýdiler. Bu olar üçin gadagandy, diňe ruhanylara rugsat berlendi. ⁵Eýsem, siz ybadathanada Sabat gününüň kadalaryny bozsalar-da, ruhanylaryň günäsiz saýlandygyny Töwratda okamadyňyzmy? ⁶Men size şuny aýdaýyn: bu ýerde ybadathanadan-da beýik Biri bar. ⁷Siz: „Men gurbanlyk däl-de, rehim-şepagat isleýärin" diýen sözüň manysyny bilsediňiz, günäsizlere höküm etmezdiňiz. ⁸Çünki Ynsan Ogly hatda Sabat gününüň-de hökümdarydyr».

Eli şel açan adam

⁹Isa ol ýerden gitdi we olaryň sinagogasyna bardy. ¹⁰Ol ýerde eli şel açan bir adam bardy. Isany aýyplajak bolup, Ondan: «Sabat günü hassa şypa bermek bolarmy?» diýip soradylar. ¹¹Isa olara: «Eger bir goýnuňyz bolup, ol-da Sabat günü çukura gaçsa, haýsyňyz ony çykaryp almarsyňyz? ¹²Ynsan goýundan has gymmatlydyr! Şonuň üçin Sabat günü ýagşylyk etmek bolar» diýip jogap berdi.

¹³Onsoň Isa ýaňky adama: «Eliň uzat!» diýdi. Ol uzadan badyna onuň näsag eli edil beýleki eli ýaly sagaldy. ¹⁴Fariseýler daşary çykyp, Isany nädip ýok etmelidigi barada maslahatlaşdylar.

Rebbiň bendesi

¹⁵Emma Isa fariseýleriň bu niýetini bilip, ol ýerden gitdi. Köp adamlar Onuň yzyna düşdiler, Isa hem olary ähli kesellerinden saplady. ¹⁶Isa olara Özüniň kimdigini hiç kime aýtmazlygy tabşyrdy. ¹⁷Bu Işaya pygamber arkaly aýdylan şu sözüň berjaly bolmagy üçindi:

¹⁸^b«Ine, Meniň saýlan bendäm,
göwnühoş bolup, ony söýenim;
Ruhumy onuň üstüne goýaryn,
ol milletlere adalatly yglan eder.

¹⁹Ol dawalaşmaz, sesini galtalmaz,
köçelerde hiç kim onuň sesini eşitmez.

²⁰Adalatly ýeňşe ýetirýänçä,
ýenjilen gamşy döwmez,
tüteýän peltäni söndürmez.

²¹Ähli milletler onuň adyna umyt baglarlar».

Isa we Beýelzebul

²²Onsoň Isanyň ýanyna arwah-jyn eýelän kör hem lal adamy getirdiler. Isa ony sagaldansoň, ýaňky adam geplemäge we görmäge başlady. ²³Tutuş halk haýran galyp: «Bu Dawudyň ogly dalmikä?» diýişdi. ²⁴Muny eşiden fariseýler: «Bu adam arwah-jynlary jynlaryň hökümdary Beýelzebul arkaly kowup çykarýar» diýdiler. ²⁵Emma Isa olaryň pikirlerini bilip, şeýle diýdi: «Içinde bölünişik bolan patşalyk dargar, öz içinden bölünen şäher ýada öý berk durup bilmez. ²⁶Şeýtan şeýtany kowýan bolsa, onda içinde bölünişik bardyr, onsoň onuň patşalygy nähili durar? ²⁷Eger Men arwah-jynlary Beýelzebul arkaly kowýan bolsam, onda siziň adamlaryňyz olary kim arkaly kowýarlar? Şu sebäpli sizi öz adamlaryňyz höküm eder. ²⁸Men arwah-jynlary Hudaýyň Ruhly arkaly kowýan bolsam, onda Hudaýyň Şalygy size-de gelendir. ²⁹Kim güýçli adamyň öýüne girip, malyny talap biler? Ilki ony daňmaly bolar, onsoň öýüni talar.

³⁰Meniň bilen bolmadyk Maňa garşydyr, Meniň bilen sürüni toplamadyk ony dargadyandyr. ³¹Şonuň üçin size şuny diýýärin: ynsanlaryň her bir günäsi, her bir zada dil ýetirmesi bagyşlanar, emma Mukaddes Ruha dil ýetirenler bagyşlanmaz. ³²Kim Ynsan Ogluna garşy söz aýtsa, bagyşlanar. Emma Mukaddes Ruha garşy aýdylan söz bagyşlanmaz. Ol şu döwürde-de, geljekde-de bagyşlanmaz.

Miweli agaç

³³Oňat agaç ekiň, onuň miwesi-de oňat bolar, erbet agaç ekseňiz, erbet miwe alarsyňyz, sebäbi agaç miwesinden tanalýandyr. ³⁴Eý, alahöwrenler nesli! Agyz ýüregiň dolulygyndan sözleýändir. Şeýlelikde, özüňiz erbetkäňiz, nädip siz oňat zatlar sözläp bilersiňiz? ³⁵Ýagşy adam ýüreginiň ýagşylyk hazynasyndan ýagşylyk çykarýandyr, ýaman adam ýüreginiň ýamanlyk hazynasyndan ýamanlyk çykarýandyr. ³⁶Men size şuny diýýärin: adamlar aýdan her bir boş sözi üçin kyýamat günü hasap bererler. ³⁷Siz öz sözüňiz bilen aklanyp, öz sözüňiz bilen höküm edilersiňiz».

Ýunusyň alamaty

³⁸Şonda käbir dindarlar we fariseýler Oňa jogap berip: «Mugallym, biz Senden bir alamat görmek isleýäris» diýdiler. ³⁹Isa olara şeýle jogap berdi: «Bu erbet we biwepa nesil alamat talap edýär, emma oňa Ýunus pygamberiňkiden başga alamat berilmez. ⁴⁰Ýunusyň üç gije-gündiz balygyň garnynda galyşy ýaly, Ynsan Ogly-da üç gije-gündiz ýeriň bagrynda galar. ⁴¹Ninewe halky

11.15: Mat. 13.9,43; Mrk. 4.23; Ylm. 13.9; 2.7. **11.16-19:** Luk. 7.31-35. **11.20-24:** Luk. 10.13-15. **11.24:** Mat. 10.15; Luk. 10.12.
11.25-27: Luk. 10.21-22. **11.25:** 1 Kor. 1.26-29. **11.27:** Ýah. 3.35; 5.20; 13.3; 7.29; 10.15; 17.25; Mat. 28.18. **11.29:** Ýah. 13.15; Fil. 2.5; 1 Pet. 2.21; Ýer. 6.16. **12.1-8:** Mrk. 2.23-28; Luk. 6.1-5. **12.1:** Kan.tag. 23.25. **12.3:** 1 Şam. 21.1-6; Lew. 24.9. **12.5:** Çöl. 28.9-10.
12.6: Mat. 12.41-42; Luk. 11.31-32. **12.7:** Hoş. 6.6; Mat. 9.13. **12.8:** Ýah. 5.1-18; 7.19-24; 9.1-41. **12.9-14:** Mrk. 3.1-6; Luk. 6.6-11.
12.11: Luk. 14.5. **12.12:** Mat. 10.31. **12.14:** Mrk. 14.1; Ýah. 7.30; 8.59; 10.39; 11.53. **12.15-16:** Mrk. 3.7-12; Luk. 6.17-19.
^b**12.21** Işa. 42:1-4 **12.22-29:** Mrk. 3.22-27; Luk. 11.14-22. **12.22:** Mat. 9.32-33. **12.24:** Mat. 9.34; 10.25; Ýah. 7.20; 8.52; 10.20.
12.30: Luk. 11.23; Mrk. 9.40. **12.31-32:** Mrk. 3.28-30; Luk. 12.10. **12.33-35:** Luk. 6.43-45; Mat. 7.16-20; Ýak. 3.11-12; Mat. 15.18.
12.38-42: Luk. 11.16,29-32; Mrk. 8.11-12; Mat. 16.1-4; Ýah. 2.18; 6.30; 1 Kor. 1.22. **12.40:** Ýun. 1.17. **12.41:** Ýun. 3.5.

kyýamat günü bu nesle garşy çykyp, ony höküm eder, sebäbi olar Yunusyň wagzy bilen toba geldiler. Ine, bu ýerde Yunusdan hem üstün Biri bar. ⁴²Günorta melikesi kyýamat günü bu nesle garşy çykyp, ony höküm eder, sebäbi ol Süleýmanyň pähimini diňlemek üçin, ýeriň aňry ujundan geldi. Ine, bu ýerde Süleýmandan-da üstün Biri bar.

⁴³Arwah-jyn adamdan çykandan soň, gurak ýerlere aýlanyp, dynclyk gözleýär, emma tapmaýar. ⁴⁴Şonda ol: „Çykan öýüme dolanaýyn" diýýär. Dolanyp gelende, öýüň süpürilgi, hemme zadyň ýerbe-ýerdigini görýär. ⁴⁵Onsoň gidip, özünden hem erbet ýedi ruhy ýanyna alýar-da, şol ýere baryp mesgen tutýar. Şeýlelikde, ol adamyň soňky ýagdaýy öňküsinden-de erbet bolýar. Bu erbet nesle-de şeýle bolar».

Isanyň ejesi bilen doganlary

⁴⁶Isa halka gürrüň berip durka, ejesi bilen doganlary geldi. Olar Isa bilen gepleşjek bolup, daşarda garaşyp durdylar. ⁴⁷Kimdir biri Isa: «Ejeň bilen doganlaryň Seniň bilen gepleşmek üçin daşarda garaşyp durlar» diýdi. ⁴⁸Emma Isa muny aýdana: «Meniň ejem, doganlarym kim?» diýdi. ⁴⁹Soňra eli bilen şägirtlerini görkezip: «Ine, Meniň ejem, doganlarym şulardyr. ⁵⁰Gökäki Atamyň islegini kim berjät etse, şol Meniň doganym, uýam hem ejemdir» diýdi.

13-nji bap

Ekin timsaly

¹Şol gün Isa öýden çykyp, kölüň ýakasynda otyrdy. ²Daşyna şeýle köp mähelläniň toplanandygy zerarly, Ol köldäki bir gaýyga münüp otyrdy. Tutuş mähelle bolsa kölüň ýakasynda, gury ýerde durdy. ³Isa olara timsallar arkaly köp zatlar öwretdi: «Bir daýhan ekin ekmäge çykýar. ⁴Ekip ýörkä, tohumlaryň birnäçesi ýoluň üstüne düşýär we guşlar gelip, ony çokýarlar. ⁵Birnäçesi topragy az, daşly ýere düşýär. Topragy çuň bolmansoň, olar tiz gögerýär. ⁶Ýöne gün gyzanda, kökleriniň ýokdugy zerarly ýanyp gurap gidýärler. ⁷Birnäçe tohum tikenleriň arasyna düşýär. Tikenler ösüp, olary basýar. ⁸Birnäçe tohum bolsa gowy ýere düşüp, kábiri ýüz, kábiri altmyş, kábiri hem otuz esse hasyl berýär. ⁹Eşitmäge kalagy bar adam eşitsin!».

¹⁰Onsoň şägirtler Isadan: «Näme üçin halka timsallar bilen gürrüň berjärsiň?» diýip soradylar. ¹¹Ol şeýle jogap berdi: «Gögüň Şalygynyň syrlaryna düşünme ukyby size berildi, olara berilmedi. ¹²Kimde bar bolsa, oňa ýene berler, onuňky bol bolar; kimde ýok bolsa, onuň elindäki hem alnar. ¹³Meniň olara timsallar bilen gürrüň bermegimiň sebäbi şudur:

Olar seredýärler, ýöne görmeýärler,
diňleýärler, ýöne eşitmeyärler we düşünmeýärler.

¹⁴Şeýdip, Işayanyň pygamberlik bilen aýdan sözleri olarda berjät bolýar:

„Eşitmesine eşidersiňiz, ýöne düşünmersiňiz,
görmesine görersiňiz, ýöne bilmersiňiz.

¹⁵Bu halkyň ýuregi gatady,
gulaklary ker boldy,
gözleri gapyldy.

Ýogsam gözleri bilen görüp,
gulaklary bilen eşidip,
aňlary bilen aňlap,

Maňa tarap öwrülerdiler,
Men hem olara şypa bererdim".

¹⁶Emma siz nähili bagtly! Sebäbi gözleriňiz görýär, gulaklaryňyz eşidýär. ¹⁷Size dogrusyny aýdýaryn: köp pygamberler we ençeme dogry adamlar siziň görýänleriňizi görmek islediler, emma görmediler. Siziň eşidýänleriňizi eşitmek islediler, emma eşitmediler.

¹⁸Indi daýhan hakyndaky timsalyň manysyny diňläň: ¹⁹Kim Hudaýyň Şalygy hakyndaky sözi eşidip, oňa düşünmese, şeýtan gelip, onuň ýureginde ekileni sogrup alýar. Yoluň gyrasynda

ekilen budur. ²⁰Daşly ýere ekilen bolsa, sözi eşidip, ony dessine şatlyk bilen kabul edýändir. ²¹Emma beýle adamda kök ýokdur, cydamsyzdyr. Bu söz üçin muşakgat ýa-da yzarlama bolanda, ol dessine imandan ýüz dönderer. ²²Tikenligiň arasyna düşen tohum bolsa budur: ol sözi eşidýär, ýöne dünýäniň gaýgylary, baýamak höwesini ony bogýar we söz hasylsyz galýar. ²³Gowy topraga ekilen bolsa budur: ol sözi eşidip, oňa düşünýär hem-de hasyl berýär. Olaryň kábiri ýüz, kábiri altmyş, kábiri otuz esse hasyl berýär».

Haşal ot timsaly

²⁴Isa olara başga bir timsal hem gürrüň berdi: «Gögüň Şalygy öz atyzynda oňat tohum eken adama meňzeýär. ²⁵Hemmeler ýatyрка, onuň duşmany gelip, bugdaýlaryň arasyna haşal ot ekip gidýär. ²⁶Ekin ösüp hasyla duranda, haşal ot hem peýda bolýar. ²⁷Ýer eýesiniň hyzmatkärleri onuň ýanyna gelip: „Hojaýyn, sen atyzyňa oňat tohum sepmänmidin? Bu haşal otlar nireden peýda bolduka?" diýip sorýarlar. ²⁸Hojaýyn: „Bu duşmanyň işidir" diýip jogap berýär. Hyzmatkärleri: „Gidip, olary sogrup taşlamagymyzy isleýäňmi?" diýip sorýarlar. ²⁹Emma hojaýyn: „Ýok, haşal oty sogurjak bolup, ³⁰bugdaýy hem köki bilen goparmagyňyz mümkin. Goý, oraga çenli olaryň ikisi-de bile ösübersin. Orak döwri men orakçylara ilki haşal oty ýygny-da, ýakar ýaly edip desseläň. Bugdaýy bolsa meniň ammaryma üşürini diýerin"» diýip jogap berýär.

Gorçisa tohumy hakda timsal

³¹Isa olara başga bir timsaly-da gürrüň berdi: «Gögüň Şalygy bir adamyň öz melleginde eken gorçisa tohumyna meňzeýändir. ³²Ol ähli tohumlaryň içinde iň ownugydyr, emma öseninden soň welin, beýleki ösümlükleriň barysyndan belent bolup, agaja öwrülýär. Hatda guşlaram onuň şahalarynda höwürtelap bilýärler».

Hamyрмаýa hakda timsal

³³Isa olara başga bir timsaly-da gürrüň berdi: «Gögüň Şalygy hamyрмаýa meňzeýändir. Bir aýal üç okara una birje bölek hamyрмаýa goşsa-da, tutuş hamyr çişýär». ³⁴Isa bu zatlaryň baryny halka timsallar bilen aýdýardy. Olara timsalsyz hiç zat aýtmaýardy. ³⁵Bu pygamber arkaly aýdylan şu sözün berjät bolmagy üçindi:

«Men size timsal aýdyp bereýin,
dünýä yaradylaly bäri
gizlin galan syrlary beýan edeýin».

Isa haşal ot timsalyny düşündirýär

³⁶Onsoň Isa halky ugradyp, öýe girdi. Şägirtleri Onuň ýanyna gelip: «Haşal otlar hakdaky timsaly bize düşündirip bersene» diýdiler. ³⁷Ol şeýle jogap berdi: «Oňat tohumy ekýän Ynsan Ogludyr. ³⁸Ekin meýdany bolsa dünýädir. Oňat tohum Gögüň Şalygynyň perzentleridir. Haşal otlar bolsa şeýtanyň perzentleridir. ³⁹Haşal otlary eken duşman — şeýtandyr. Orak döwri — dünýäniň ahyrydyr, orakçylar bolsa perişdelerdir. ⁴⁰Şeýlelik bilen haşal otlar nähili ýyglyp, otda ýakylýan bolsa, dünýäniň ahyrynda hem şeýle bolar. ⁴¹Ynsan Ogly Öz perişdelerini iberer, olar günä sebäpkär bolýan ähli zatlary, nähak iş edýänleri Onuň Şalygynyň ýygnaýarlar. ⁴²Olar bulary lowlap duran kürä taşlarlar. Ol ýerde agy we diş gyjama bolar. ⁴³Şonda dogry adamlar gökdäki Atasynyň Şalygynynda Gün kimin parlarlar. Eşitmäge kalagy bar adam eşitsin!».

Gizlin hazyna we dürdäne timsaly

⁴⁴«Gögüň Şalygy ekin meýdanynda gizlenen hazyna meňzeýändir. Bir adam ony tapyp alýar, soňra ony gaýtadan gizleýär we begenip baryp, ähli zadyny satýar-da, ýaňky ekin meýdany satyn alýar. ⁴⁵Mundan başga-da, Gögüň Şalygy owadan

12.42: 1 Pat. 10.1-10; 2 Ýyl Ýaz. 9.1-12. **12.43-45:** Luk. 11.24-26; 2 Pet 2.20. **12.46-50:** Mrk. 3.31-35; Luk. 8.19-21; Ýah. 2.1-12; 19.25-27; 7.1-10; Mrk. 6.3; 1 Kor. 9.5. **12.50:** Ýah. 15.14. **13:1-8:** Mrk. 4:1-9; Luk. 8:4-8 **13:10-17:** Mrk. 4:10-12; Luk. 8:9-10
13.12: Mrk. 4.25; Luk. 8.18; Mat. 25.29; Luk. 19.26. **13:14-15** İsa.6:9-10; Mrk. 8.18; Ýah. 12.39-41; Res.İşl. 28.26-27 **13.16-17:** Luk. 10.23-24; Ýah. 8.56; Ýew. 11.13; 1 Pet. 1.10-12. **13:18-23:** Mrk. 4:13-20; Luk. 8:11-15 **13.22:** Mat. 19.23; 1 Tim. 6.9-10,17. **13.24-30:** Mrk. 4.26-29.
13:31-32: Mrk. 4:30-32; Luk.13:18-19 **13:33:** Luk.13:20-21; Gal. 5.9; Gel.çyk. 18.6 **13:34-35:** Mrk. 4:33-34; Ýah. 10.6; 16.25
13:35 Zeb. 77:2 **13.38:** Ýah. 8.44; 1 Ýah. 3.10. **13.41:** Mat. 24.31. **13.42:** Mat. 13.50; 8.12; 22.13; 24.51; 25.30; Luk. 13.28.

dür agtarýan täjir ýalydyr. ⁴⁶Ol gymmatbaha bir düri tapyp, ähli zadyny satýar-da, ony satyn alýar.

Tor timsaly

⁴⁷Şeýle hem, Gögüň Şalygy deňze taşlanyp, her hili balygy ýygnaýan tor ýalydyr. ⁴⁸Tor dolanda, ony kenara çekýärler. Onsoň oturyp, oňat balyklary sebetlere salýarlar, erbetlerini hem zyňyp goýberýärler. ⁴⁹Dünyäniň ahyrýnda hem şeýle bolar. Perişdeler gelip, erbetleri dogry adamlardan aýryp, ⁵⁰lowlap duran kürä taşlarlar. Ol ýerde agy we diş gyjama bolar».

⁵¹Isa olara: «Bularyň hemmesine düşündiňizmi?» diýip sorady. Olar: «Hawa» diýip jogap berdiler. ⁵²Isa olara: «Şonuň üçin hem Gögüň Şalygy hakynda taglymat alan her bir dindar hazynasyndan täze we köne zatlar çykarýan öý eýesine meňzeýändir» diýdi.

Isa hormat goýulmaýar

⁵³Isa bu timsaly gürrüň berip bolandan soň, ol ýerden gitdi. ⁵⁴Ol Öz dogduk mekanyna gelip, adamlara olaryň sinagogalarynda ders bermäge başlady. Adamlar Oňa haýran galyp: «Bu Adama beýle danalygy kim berdikä? Ol nädip beýle mugjyzalary görkezmeği başarýarka? ⁵⁵Ol agaç ussasyňyň ogly dälmi? Ejesiniň ady hem Merýem dälmi näme? Yakup, Yusup, Simun we Ýahuda dagy onuň doganlary ahyrýn! ⁵⁶Onuň uýalary-da biziň aramyzda ýaşamaýarlarmy näme? Onda bu Adam munça zady nireden bilýärkä?» diýişdi. ⁵⁷Şeýlelikde, olar Isadan nägile boldular.

Emma Isa olara: «Pygamberiň diňe öz ýurdunda we öýünde gadyry ýokdur» diýdi. ⁵⁸Isa olaryň imansyzdyklary zerarly, ol yerde köp gudrat görkezmedi.

14-nji bap

Ýahýanyň ölümi

¹Şol wagt Isanyň at-owazasy Hirodes hanyň gulagyna baryp ýetdi. ²Ol öz emeldarlaryna: «Bu Ýahýa cümdürjidir. Ol ölümden dirilipdir, şol sebäpli ol bu mugjyzalary görkezip bilýär» diýdi. ³Hirodes dogany Filipusnyň aýaly Hirodiýa üçin Ýahýany tutduryp, el-aýagyny gandallap, zyndana taşladypdy. ⁴Ol muny Ýahýanyň özüne: «Seniň öz doganyňyň aýalyňa öýlenmegiň dogry däl» diýeni üçin etdi. ⁵Hirodes Ýahýany öldürmek isleýärdi, emma halkyň Ýahýany pygamber saýýandygy üçin beýle etmekden gorkýardy.

⁶Hirodesiň doglan günü Hirodiýanyň gyzy ortada tans edip, Hirodesiň göwnüni çaglady. ⁷Şonda Hirodes gyza ant içip, dilän zadyny berjekdigine söz berdi. ⁸Gyz hem ejesiniň öwretmeği bilen: «Maňa bir tabagyň içinde Ýahýa cümdürjiniň başyny ber» diýdi. ⁹Han gamgyn boldy, emma myhmanlaryň ýanynda ant içensoň, Ýahýanyň başynyň oňa getirilip berilmegini buýurdy. ¹⁰Jellat iberip, zyndanda Ýahýanyň başyny çapdyrdy. ¹¹Çapylan başy bir tabakda getirip, gyza berdi. Gyz-da ony ejesine eltip berdi. ¹²Ýahýanyň şägirtleri gelip, onuň jesedini äkidip jaýladylar. Soňra gidip, muny Isa habar berdiler.

Isa baş müň adamy doýurýar

¹³Isa muny eşidip, ýeke Özi gaýyga mündi-de, ol ýerden bir çola ýere çekildi. Halk muny bilende, şäherlerden çykyp, paýpyyada Onuň zyndan gitdi. ¹⁴Ol gaýykdan düşende, uly mähelläni görüp, olara haýpy geldi, olaryň hassalaryny sagaltdy. ¹⁵Agşam şägirtleri Onuň ýanyna gelip: «Bu bir çola ýer, wagt hem gijikdi, halky goýber, obalara gidip, özlere iýmit satyn alsynlar» diýdiler. ¹⁶Isa olara: «Gitmeğiň geregi ýok, olara iýmäge zady siz beriň» diýdi. ¹⁷Şägirtler hem Isa: «Biziň bu ýerde baş çörek bilen iki balykdan başga zadymyz ýok ahyrýn» diýdiler. ¹⁸Isa: «Olary şu ýere — Meniň ýanyma getiriiň» diýdi. ¹⁹Şonda Isa halka otuň üstünde oturmagy buýurdy. Ol baş çörek bilen iki balygy alyp,

gözlerini göge dikip, şükür etdi we çörekleri bölüşdirip, şägirtlerine berdi. Şägirtleri hem olary mähellä paýladylar. ²⁰Hemmeler iýip doýdular. Şägirtler artan çörek böleklerini ýygnap, on iki sebedi doldurdylar. ²¹Mundan iýenleriň sany aýallardyr çagalardan başga baş müňe golaý adamdy.

Isa suwuň ýüzünden ýöreyär

²²Isa halky öýlerine urgadyp durka, şägirtlerine gaýyga münüp, Özünden öň beýleki kenara geçmeklerini buýurdy. ²³Halky ugradanyndan soň, Hudaýa dogma etmek üçin bir Özi daga çykdy. Agşam hem Ol şol ýerde ýekedi. ²⁴Gaýyk bolsa şol wagt eýyäm kölüň ortasyndady, tolkunlar gelip, oňa urulýardy, sebäbi ýel olaryň garşysyndan öwüsýärdi. ²⁵Daňdana golaý Isa kölde suwuň ýüzünden ýöräp, olara tarap geldi. ²⁶Emma şägirtler Onuň suwuň ýüzünden ýöräp gelyanini görenlerinde, tanaman: «Bu bir gözümize görünen arwahdyr!» diýişip, dowla düşdüler, olar gorkudan ýaňa gygyryşdylar. ²⁷Emma Isa dessine olara söz gatyp: «Dogumly boluň! Bu – Men, gorkmaň!» diýdi. ²⁸Petrus Oňa jogap berip: «Ýa Reb, bu Sen bolsaň, maňa buýruk ber, suwuň ýüzünden ýöräp, ýanyňa baraýyn» diýdi. ²⁹Isa: «Gel!» diýdi. Petrus hem gaýykdan düşüp, Isanyň ýanyna barjak bolup, suwuň ýüzünden Isa tarap ýöremäge başlady. ³⁰Emma yeliň güýjünü görüp gorkdy, gark bolup ugranda: «Ýa Reb, meni halas et» diýip gygyrdy. ³¹Isa şobada elini uzadyp, ony tutdy-da: «Eý, az imanly, näme üçin şübhelendiň?» diýdi. ³²Olaryň ikisi gaýyga münen badyna, ýel ýatdy. ³³Gaýykdakylar: «Sen, dogrudan-da, Hudaýyň Oglusyň» diýip, Oňa sežde etdiler.

³⁴Olar kölüň beýleki tarapyna geçip, Ginnesarete gelip ýetdiler. ³⁵Ol ýeriň adamlary Isany tanap, çar tarapa adam iberip, hassalaryň baryny Onuň ýanyna getirdiler. ³⁶Olar diňe donunyň syňyna ellerini degirmäge rugsat etmegini sorap, Oňa ýalbarýardylar. Oňa el degrenleriň hemmesi-de sagaldy.

15-nji bap

Adamy näme murdar edýär?

¹Onsoň käbir fariseýler bilen dindarlar Iýerusalimden Isanyň ýanyna gelip, Ondan: ²«Näme üçin Seniň şägirtleriň atabalaryň adatyny bozýarlar? Näme üçin olar nahar iýenlerinde ellerini ýuwmaly?» diýip soradylar. ³Isa olara şeýle jogap berdi: «Siz näme üçin öz adatlaryňyzyň hatyrasyna Hudaýyň buýrugyny bozýarsyňyz? ⁴Hudaý: „Ata-eneňe hormat goý“, şeýle-de, „Atasyna ýa-da enesine gargan adam ölüme höküm edilsin“ diýip buýrupdy. ⁵⁻⁶Emma siz ata-enesine: „Men size kömek edip biljek däl. Size bermegi niýet eden zatlarymy men Hudaýa sadaka berdim“ diýip aýdýana onuň atasyna^ahormat goýmagy hökman däl diýýärsiňiz. Şeýdip, adatlaryňyzyň hatyrasyna Hudaýyň sözünü puja çykarýarsyňyz. ⁷Eý, ikiýüzlüler, Işaya pygamber siz hakda jaýdar welilik edipdir! Onda şeýle ýazylan:

⁸„Bu halk Meni dilinde sylaýar,

emma ýuregi Menden uzakdyr.

⁹Biderek ýere Maňa sežde edýärler,

taglymat diýip öwredýänleri ynsan buýruklarydyr“.

¹⁰Isa mähelläni ýanyna çagyryp, olara: «Diňläň, düşüniň! ¹¹Agza giren zat adamy murdar edýän däldir, adamy agyzdan çykýan zat murdar edýändir» diýdi. ¹²Onsoň şägirtler gelip, Ondan: «Fariseýleriň bu sözi eşidip, nägile bolandyklaryny bilýärsiňmi?» diýip soradylar. ¹³Ol: «Gökäki Atamyň ekmedik her bir ösümligi köki bilen sogrular. ¹⁴Olara zat diýmän, olar körleri idýän körlerdir. Kör-köri ideklese, olaryň ikisi hem çukura gaçar» diýip jogap berdi. ¹⁵Petrus Oňa: «Bize bu timsaly düşündirip ber» diýdi. ¹⁶Isa hem şeýle diýdi: «Siz henizem düşüneňizokmy? ¹⁷Agza giren her bir zadyň ilki garna baryp, ol ýerden hem daşary çykýandygyny bilmeýärsiňizmi? ¹⁸Emma agyzdan çykan zatlar

^a15:6 Atasyna — käbir golyazmalarda atasyna ýa-da enesine

13.47-50: Mat. 13.40-42. 13:53-58: Mrk. 6:1-6; Luk. 4:16-30 14:1-12: Mrk. 6:14-29; Luk. 9:7-9; Mrk. 8.28 14.3-4: Mrk. 6.17-18; Luk. 3.19-20; Lew. 18.16; 20.21. 14.5-12: Mrk. 6.19-29. 14:13-21: Mrk. 6.30-44; Luk. 9.10-17; Ýah. 6:1-4 14.19: Mrk. 14.22; Luk. 24.30. 14:22-33: Mrk. 6:45-52; Ýah. 6:15-21. 14.24-33: Mrk. 6.47-52; Ýah. 6.16-21. 14.26: Luk. 24.37. 14.29: Ýah. 21.7. 14.31: Mat. 6.30; 8.26; 16.8. 14.33: Mat. 28.9,17. 14.34-36: Mrk. 6:53 -56; Ýah. 6.22-26 14.36: Mrk. 3.10; Çöl. 15.38; Mat. 9.20. 15:1-9: Mrk. 7:1-13 15.4: Müs.çyk. 20.12; Kan.tag. 5.16; Müs.çyk. 21.17; Lew. 20.9. 15.8-9: Işa. 29.13. 15:10-20: Mrk. 7:14-23 15.11: Res.işl. 10.14-15; 1 Tim. 4.3. 15.13: Işa. 60.21; Ýah. 15.2. 15.14: Luk. 6.39; Mat. 23.16,24; Rim. 2.19.

ýürekden çykyp, adamy murdar edýär. ¹⁹Adamyň ýüreginden erbet pikirler, ganhorluk, zynahorluk, azgynlyk, ogurlyk, ýalan şaýatlyk, sögünç çykýandyr. ²⁰Adamy şu zatlar murdar edýär, ýuwulmadyk el bilen nahar iýmek adamy murdar etmeýär».

Kenganly aýalyň imany

²¹Isa ol ýerden çykyp, Sur we Sidon şäherleriniň töweregine gitti. ²²Ol ýerde bir kenganly aýal Isanyň ýanyna gelip: «Agam, eý, Dawut Ogly, bize rehim et! Gyzymy arwah-jyn eýeledi, ol erbet ejir çekýär» diýdi. ²³Emma Isa oňa hiç bir jogap bermedi. Şonda şägirtleri Onuň ýanyna gelip: «Ony ugrat, ýogsam yzmyzdan galman gyyryp gelyär» diýip haýş etdiler. ²⁴Isa hem: «Men diňe ysraýyl halkynyň azaşan goýunlaryna iberildim» diýip jogap berdi. ²⁵Emma ol aýal golaý gelip: «Agam, maňa kömek et» diýip, Oňa tagzym etdi. ²⁶Isa oňa: «Çagalaryň çöregini alyp, itlere zyňmak dogry däl» diýdi. ²⁷Aýal hem: «Hawa, Agam! Ýöne itler hem saçak başynda dökülen çörek owuntyklaryndan iýýändigir» diýdi. ²⁸Şonda Isa oňa: «Eý, zenan, seniň imanyň beýik! Saňa isleýşiň ýaly bolsun!» diýdi. Ol aýalyň gyzy şol sagadyň özüde sagaldy.

Isa dört müň adamy doýurýar

²⁹Isa ol ýerden gaýtdy we Jelile kölüniň golaýyna gelip, bir dagyň üstüne çykyp oturdy. ³⁰Onuň ýanyna bir uly mähelle geldi, olaryň arasynda agsaklar, maýyplar, körler, lallar we ýene-de bir topar hassalar bardy. Olary getirip, Isanyň aýagyň astynda goýdular. Ol hem bulary sagaltdy. ³¹Halk lallaryň gepleýändigini, maýyplaryň sagalandygyny, körleriň görýändigini, agsaklaryň ylgaýandygyny görüp haýran galdy. Olar Ysraýyl Hudaýyny şöhratlandyrdylar.

³²Isa şägirtlerini ýanyna çagyryp: «Bu mähellä haýpym gelyär! Bular üç gün bäri Meniň ýanymda, iýmäge hem hiç zatlary ýok. Olary öýlerine aç goýberesim gelenok, ýolda tapdan düşmekleri ahmal» diýdi. ³³Şägirtleri Oňa: «Beýle uly mähelläni doýrar ýaly, bu çola ýerde biz çöregi nireden alaly?» diýdiler. ³⁴Isa olardan: «Näçe çöregiňiz bar?» diýip sorady. Olar: «Ýedi çörek bilen birnäçe ownuk balygymyz bar» diýdiler. ³⁵Isa mähellä ýerde oturmagy buýurdy. ³⁶Ýedi çörek bilen balyklary alyp, şükür edeninden soň, olary bölüşdirip, şägirtlerine berdi, şägirtleri hem olary mähellä paýladylar. ³⁷Hemmeler iýip doýdular. Artan çörek bölekleri ýedi sebet boldy. ³⁸Iýenler aýallardyr çagalardan başga dört müň adamdy. ³⁹Isa halky ugradandan soň, gaýyga münüp, Magadan şäheriniň töweregine gitti.

16-njy bap

Ýolbaşçylaryň alamat talap etmegi

¹Fariseýler bilen saddukeýler Isanyň ýanyna geldiler. Olar Isany synamak üçin, Onuň özlerine gökden bir alamat görkezmeğini islediler. ²Ol şeýle jogap berdi: «Agsam düşende: „Asmanyň ýüzi gyzaryp dur, howa gowy boljak" diýýärsiňiz. ³Ertirine hem: „Asmanyň ýüzi garalypdyr hem tutuk, bu gün gaý turjak" diýýärsiňiz. Siz asmana seredip, howanyň ýagdaýyny saýgaryp bilýärsiňiz-de, döwürüň alamatlaryny saýgaryp bilmeýärsiňizmi? ⁴Bu erbet we biwepa nesil alamat talap edýär, emma oňa Yunus pygamberiňkiden başga alamat berilmmez». Şeýlelikde, Isa olary taşlap gitdi.

Fariseýler bilen saddukeýleriň hamyrmaýasy

⁵Şägirtleri kölüň beýleki tarapyna geçenlerinde, çörek almagy unudan ekenler. ⁶Isa olara: «Hüşgär boluň, özüňizi fariseýler bilen saddukeýleriň hamyrmaýasyndan goraň» diýdi. ⁷Olar bolsa özara çekeleşip: «Ol muny bižni çörek almandygymyz üçin şeýle diýýändigir» diýişýärdiler. ⁸Emma Isa olaryň näme diýişýändiglerini

bilip, şeýle diýdi: «Eý, imany azlar! Çörek almandyrys diýşip, nämä özara çekeleşýärsiňiz? ⁹Entek hem düşüneňizokmy? Baş çörek bilen baş müň adamyň doýandygy, artanyňyň näçe sebet bolandygy ýadyňyza düşmeýärmizi? ¹⁰Ýedi çörek bilen dört müň adamyň doýandygy, artanyndan näçe sebedi dolduryp ýygandygyňyz hem ýadyňyza düşenokmy? ¹¹Siz nädip çörek barada gürrüň etmeýändigime düşüneňizok? Men size: „Özüňizi fariseýler bilen saddukeýleriň hamyrmaýasyndan goraň" diýýärsiňiz». ¹²Şägirtler Isanyň özlerine hamyrmaýa däl-de, fariseýler bilen saddukeýleriň taglymatyndan goraňyň diýýändigine şonda düşündiler.

Petrus Isany ykrar edýär

¹³Isa Kaýsariýa-Filipi şäheriniň golaýyna gelende, şägirtlerinden: «Adamlar Ynsan Ogluna kim diýýärleri?» diýip sorady. ¹⁴Şägirtleri Oňa: «Käbirleri Ýahýa çümdürji, käbirleri Ýlyas, başga birleri Ýermeýa, käbirleri-de pygamberlerden biri diýýärleri» diýip jogap berdiler. ¹⁵Isa olardan: «Siz Maňa kim diýýärsiňiz?» diýip sorady. ¹⁶Simun Petrus: «Sen diri Hudaýyň Ogly Mesihsiň» diýip jogap berdi. ¹⁷Isa Oňa şeýle diýdi: «Nähili bagtly sen, eý, Yunus ogly Simun! Bu syry saňa aýan eden ynsan däl-de, gökdäki Atamdyr. ¹⁸Men saňa şuny aýdaýyn: Eý, Petrus!^a Sen gaýasyň, Men ýygnağymy bu gaýanyň üstünde guraryn, hatda ölüm-de bu ýygnağymy ýeňip bilmez. ¹⁹Göğüň Şalygynyň açarlaryny saňa bererin, Ýer ýüzünde rugsat berýän zadyňa gökde-de rugsat berler. Ýer ýüzünde gadagan edýän zadyň gökde-de gadagan ediler». ²⁰Onsoň şägirtlerine Özüniň Isa Mesihdigiňi hiç kime aýtmazlygy tabşyrdy.

Isa Öz ölümi barada aýdýar

²¹Şondan soň Isa şägirtlerine Özüniň Ýerusalime gitmelidigi, ýaşulularyň, ýolbaşçy ruhanylaryň, dindarlaryň elinden köp görgüler görmelidigi, öldürilmelidigi we üçülenji gün dirilmelidigi hakynda düşündirmäge başlady. ²²Petrus Ony bir çete çekip: «Hudaý saklasyň, Rebbim! Seniň başyňa asla beýle iş düşmez!» diýip, Onuň aýdanlaryna garşy çykмага başlady. ²³Emma Isa Petrusa tarap öwrülüp: «Çekil öňümden, şeytan! Sen Maňa böwet bolýarsyň, sebäbi Sen Hudaýyň işlerini däl-de, ynsan işleri hakynda oýlanýarsyň» diýdi. ²⁴Onsoň Isa şägirtlerine ýüzlenip: «Kim Meniň yzma eýermek isleýän bolsa, özüni inkär etsin-de, haçyny alyp, yzma düşsün. ²⁵Janyny aýan, ony ýitirer, ýöne kim janyny Meniň ugrumda ýitirse, ony halas eder. ²⁶Ynsan tutuş dünýäni gazanybam, janyndan mahrum bolsa, oňa näme peýdasy bar? Ynsan öz janyna derek näme berip biler? ²⁷Ynsan Ogly Atasynyň şöhratynda Öz perişdeleri bilen gelende, her kime eden işlerine görä hakyny berer. ²⁸Size dogrusyny aýdýaryn: bu ýerde duranlaryň käbiri Ynsan Oglunyň Patysa bolup gelyänini görmezden ölmezler» diýdi.

17-nji bap

Isanyň görnüşi üýtgeýär

¹Isa alty günden soň, diňe Petrusy we Ýakup bilen onuň dogany Ýohannany ýanyna alyp, bir beýik daga çykdy. ²Şol ýerde olaryň gözleriniň alnynda Onuň görnüşi üýtgedi. Onuň ýüzi Gün kimin parlady, lybasy ysyk kimin ap-ak boldy. ³Birdenkä olara Musa bilen Ýlyas göründi. Olar Isa bilen gepleşip durdular. ⁴Petrus Isa: «Ya Reb! Bize bu ýerde bolmak ýaraýar. Eger isleseň, bu ýerde üç çadyr dikeýin: biri — Saňa, biri — Musa, biri — Ýlyasa» diýdi. ⁵Ol entek gepläp durka, parlak bir bulut olaryň üstünü örttdi. Bulutdan bir ses gelip: «Bu Meniň söwer Oglumdyr, Men Ondan gaty razydyryn. Oňa gulak asyň» diýdi. ⁶Şägirtler muny eşidenlerinde, gaty gorkup, ýüzin ýykyldylar. ⁷Emma Isa gelip, olara elini degrip:

^a16:18 Petrus — grekçe bu at „gaýa" diýmegi aňladýar.

15.19: Gal. 5.19-21; 1 Kor. 6.9-10; Rim. 14.14. **15.21-28:** Mrk. 7.24-30 **15.24:** Mat. 10.6,23. **15.25:** Mat. 8.2; 18.26; 20.20; Ýah. 9.38. **15.28:** Mat. 9.22,28; Mrk. 10.52; Luk. 7.50; 17.19. **15.29-31:** Mrk. 7.31-37. **15.32-39:** Mrk. 8.1-10 **16:1-4:** Mrk. 8. 11-13; Luk. 12:54-56; Ýah. 2.18; 6.30 **16.4:** Ýun. 3.4-5. **16:5-12:** Mrk. 8.14-21 **16.6:** Luk. 12.1. **16.8:** Mat. 6.30; 8.26; 14.31. **16.9:** Mat. 14.17-21. **16.10:** Mat. 15.34-38. **16:13-20:** Mrk. 8.27-30; Luk. 9.18-21 **16.14:** Mat. 14.2; Mrk. 6.15; Luk. 9.7-18; Ýah. 1.21. **16.16:** Mat. 1.16; Ýah. 11.27; 1.49. **16.17:** 1 Kor. 15.50; Gal. 1.16; Efes. 6.12; Ýew. 2.14. **16.18:** Ýah. 1.40-42; 21.15-17; 1 Kor. 15.5. **16.19:** Işa. 22.22; Ýlm. 1.18; Mat. 18.18; Ýah. 20.23. **16.20:** Mat. 8.4; Mrk. 3.12; 5.43; 7.36; 9.9. **16:21-28:** Mrk. 8:31,9:1; Luk. 9:22-27 **16.23:** Mat. 4.10. **16.24-26:** Mat. 10.38-39; Luk. 14.27; 17.33; Ýah. 12.25. **16.27:** Mat. 10.33; Luk. 12.9; 1 Ýah. 2.28; Rim. 2.6; Ýlm. 22.12. **16.28:** Mat. 10.23; 1 Kor. 16.22; 1 Sel. 4.15-18; Ýlm. 1.7; Ýak. 5.7. **17:1-13:** Mrk. 9:2-13; Luk. 9:28-36 **17.5:** Mat. 3.17; Işa. 42.1; Zeb. 2.7; Ýah. 12.28.

«Turuň, gorkmaň» diýdi. ⁸Olar başyny galdyryp seredenlerinde, Isadan başga hiç kimi görmediler.

⁹Dagdan inip gelyärkäler, Isa olara: «Ynsan Ogly ölümden dirilýänçä, gören zatlaryňyzy hiç kime aýtmaň» diýip tabşyrdy. ¹⁰Şägitleri Ondan: «Onda näme üçin dindarlar öňürti Ylyas gelmelidir diýýärler?» diýip soradylar. ¹¹Isa olara: «Dogry, öňürti Ylyas gelip, ähli zady düzetmeli. ¹²Men size şuny aýdýaryn: Ylyas birwaqt geldi, emma ony tanaman, oňa islän zatlaryny etdiler. Ynsan Ogly-da edil şonuň ýaly, olaryň elinden jebir çeker» diýip jogap berdi. ¹³Şonda şägitler Onuň özlerine çümdüriji Ýahýa barada gürrüň berýändigine düşündiler.

Arwah-jyn eýelän oglanyň sagaldylyşy

¹⁴Olar mähelläniň ýanyna ýetip barýarkalar, bir adam Isanyň ýanyna gelip, Onuň önünde dyza çökdi. ¹⁵Ol: «Agam, ogluma rehimi et! Onuň tutgaý keseli bar, örän ejir çekýär. Ol ýgy-ýgydan özüni oda, suwa urýar. ¹⁶Men ony Seniň şägitleriňe getirdim, emma olar sagaldyp bilmediler» diýdi.

¹⁷Isa: «Eý, ýoldan çykan, imansyz nesil! Men haçana çenli siziň bilen bile bolup, size cydaýyn? Oglany şu ýere, Meniň ýanyma getirin» diýdi. ¹⁸Isa arwah-jyna berk káýän badyna, arwah-jyn oglandan çykyp gitdi. Oglan şol pursatyň özünde sagaldy.

¹⁹Onsoň şägitler Isanyň ýanyna gelip, özlilikä Ondan: «Biz näme üçin ony çykaryp bilmedik?» diýip soradylar. ²⁰Isa hem olara: «Yeterlik imanyňyzyň ýokdugy üçin şeýle boldy. Size dogrusyny aýdýaryn: bir gorçisa dänesi ýalyjak imanyňyz bolup, şu daga: „Bu ýerden ol ýere göç“ diýseňiz, ol göçer. Size başartmajak zat bolmaz» diýdi.^a

²²Bir gün Jelilede üýşenlerinde, Isa olara: «Ynsan Ogly adamlaryň eline tabşyrylar. ²³Ony öldürerler, emma Ol üçülenji gün diriler» diýdi. Şägitler muňa örän gynandylar.

Ybadathana salgody

²⁴Isa bilen şägitler Kapernauma gelenlerinden soň, ybadathana salgodyny ýygnaýanlar Petrusyň ýanyna gelip: «Siziň Mugallymyňyz ybadathana hakyny tölänokmy?» diýip soradylar. ²⁵Petrus: «Töleýär» diýdi. Petrus öýe gelende, Isa ondan öňürdip: «Simun, sen näme diýýärsiň? Ýer ýüzündäki patyşalar gümrükdir salgody kimden alýarlar? Öz ogullaryndanmy ýa kesekilerden?» diýip sorady. ²⁶Petrus Oňa: «Kesekilerden» diýende, Isa oňa: «Onda ogullar erkindir. ²⁷Emma olar nägile bolmaz ýaly, köle git-de, çeňňek taşla. Çeňňege düşen ilkinji balygy alyp, agzyny açsaň, salgyt tölemäge yeterlik teňňäni taparsyň. Teňňäni al-da, Meniň üçinem, özüň üçinem salgyt töle» diýdi.

18-nji bap

Iň beýik kim?

¹Şol waqt şägitler Isanyň ýanyna gelip: «Gögüň Şalygynda iň beýik kim?» diýip soradylar. ²Isa-da bir çagany çagyryp, ony olaryň ortasynda duruzdy-da, şeýle diýdi: ³«Size dogrusyny aýdýaryn: eger siz ýoluňyzdan dönüp, çagalaryň ýaly bolmasaňyz, Gögüň Şalygyna asla girip bilmeýärsiňiz. ⁴Kim şu çaga ýaly pes göwünlü bolsa, Gögüň Şalygynda iň beýik şoldur. ⁵Kim şunuň ýaly bir çagany Meniň adymdan kabul etse, Meni kabul etdigidir. ⁶Emma kimde-kim Maňa ynanýan bu pes göwünlü biriniň günä gazanmagyna sebäp bolsa, onuň üçin boýnundan uly degirmen daşy asylyp, deňziň düýbüne zyňylmagy has gowy bolar. ⁷Ynsanlaryň günä etmegine sebäp bolýan zatlar üçin bu dünýäniň

halyňa waý! Beýle zatlar gelmelidir, emma bularyň gelmegine sebäp bolýan adamyň gününe waý! ⁸Eliň ýa aýagyň seniň günä etmegiňe sebäp bolsa, ony kesip taşla. Seniň iki elli, iki aýakly bolup, ebedi oda taşlananyňdan, bir elli, bir aýakly bolup, ebedi ýaşayşa gowşanyň gowudyr. ⁹Gözüň seniň günä etmegiňe sebäp bolsa, ony oýup taşla. Saňa ýeke gözli bolup ebedi ýaşayşa girmek, iki gözli bolup dowzah oduna zyňlanyňdan gowudyr.

Ýiten goýun tymsaly

¹⁰Bu pes göwünlü birini äsgermezlik etmekden gaça duruň! Men size şuny aýdýaryn: gökde olaryň perişdeleri gökdäki Atamyň ýüzüni elmydama görýärler.^a

¹²Siz nähili pikir edýärsiňiz? Bir adamyň ýüz goýny bolup, olaryň biri azaşsa, ol togsan dokuzyny daglarda goýup, azaşanyň gözlegine çykmazmy? ¹³Ony tapyp biläýse, size dogrusyny aýdýaryn, ol munuň üçin azaşmadyk togsan dokuzysyna begenenden hem has köp begener. ¹⁴Şeýlelikde, bu pes göwünlü biriniň heläk bolmagy gökdäki Ataňyzyň islegi dälidir.

Doganyň günä etse

¹⁵Eger doganyň günä etse^b, bar-da, ikiçäk güleşip, aýybyny oňa aýt. Seniň sözüňe gulak assa, bu doganyň gazandygynydyr. ¹⁶Emma gulak asmasa, bir ýa iki adamy ýanyňa alyp bar, aýdylan her bir söz iki ýa-da üç şaýadyň güwäsi bilen tassyklansyn. ¹⁷Olara-da gulak asmak islemese, onda ýygnaga aýt. Oňa-da gulak asmak islemese, goý, ol seniň üçin bir butparaz ýa-da salgytçy ýaly bolsun. ¹⁸Size dogrusyny aýdýaryn: Ýer ýüzünde rugsat berýän zadyňyza gökde-de rugsat berler. Ýer ýüzünde gadagan edýän zadyňyz gökde-de gadagan ediler. ¹⁹Ýene size şuny aýdýaryn: eger arazyňdan iki adam islendik zady dilemek üçin bir ýalasyga gelse, gökdäki Atam dilegleri bitirer. ²⁰Meniň adym bilen iki ýa-da üç adam üýsse, Men hem olaryň arasynda bolaryn».

Rehimsiz hyzmatkär

²¹Soňra Petrus Isanyň ýanyna gelip, Ondan: «Ýa Reb, doganym maňa garşy günä etse, ony näçe gezek bagyşlaýyn? Ýedi gezekmi?» diýip sorady. ²²Isa oňa: «Men saňa ýedi gezek däl, ýetmiş gezek ýedi diýýärim» diýip jogap berdi. ²³«Şonuň üçin hem Gögüň Şalygy öz dolandyryjysy bilen hasaplaşmak islän bir patyşa meňzeýär. ²⁴Patyşa hasaplaşyga başlanda, onuň ýanyna ägirt möçberdäki pul bergisi bolan bir dolandyryjysyny getirýärler. ²⁵Ol bergisini berip bilmänsoň, hojalygyny oňa özüni, aýalyny, çagalaryny we ähli mallaryny satyp, bergisini bermegi buýurýar. ²⁶Dolandyryjy ýere ýüzin düşüp, hojalygyna: „Sabyr et! Baryny bereýin“ diýip ýalbarýar. ²⁷Hojalygynyň oňa rehimi inýär, onuň bergisini geçip, ony boşadyp goýberýär. ²⁸Ýaňky dolandyryjy çykyp gidýär. Ol özüne ujypsyzja bergisi bolan bir ýoldaşyna sataşýar. Ony tutup: „Bergiňi ber“ diýip, onuň bokurdagyndan ýapysýar. ²⁹Ýoldaşy onuň aýagyna ýykylyp: „Sabyr et, bergimi bererin“ diýip, oňa ýalbarýar. ³⁰Emma ol etmeýär, gaýtam, bergisini berýänçä, ony zyndana saldyrýar. ³¹Ýaňky adamyň ýoldaşlary bu wakany görüp, gaty gynanýarlar. Olar gidip, bolan ähli zady onuň hojalygyna habar berýärler. ³²Hojalygyny ony çagyryp: „Eý, ýaramaz gul! Maňa ýalbaranyň üçin, men seniň bergiňiň baryny geçdim. ³³Meniň saňa rehimi edişim ýaly, sen hem ýoldaşyňa rehimi etmeli dälmidin?“ diýýär. ³⁴Hojalygyny gazaba münüp, bergisini berýänçä, ony gynanýanlaryň eline tabşyryar. ³⁵Eger her biriňiz öz doganyny ýürekden bagyşlamasa, gökdäki Atam-da size şeýle eder».

^a**17.20** Käbir soňky golýazmalarda 21-nji aýat duş gelyär: Bu hili arwah-jynlary Hudaýa agyz bekläp, dogadile etmekden başga hiç zat bilen çykaryp bolýan dälidir.

^a**18.10** Käbir soňky golýazmalarda 11-nji aýat duş gelyär: Ynsan Ogly ýitenleri halas etmäge gelendir.

^b**18.15** Käbir soňky golýazmalarda saňa garşy günä etse

17.9: Mat. 8.4; 16.20; Mrk. 3.12; 5.43; 7.36. **17.12:** Mat. 16.21; 17.22; 20.17; 26.2; Luk. 17.25. **17.14-21:** Mrk. 9:14-32; Luk. 9:37-45 **17.19-21:** Mrk. 9.28-29. **17.20:** Luk. 17.6; Mat. 21.21; Mrk. 11.22-23; 1 Kor. 13.2; Mrk. 9.23. **17.22-23:** Mrk. 9:30-32; Luk. 9:43-45 **17.24:** Müs.çyk. 30.13; 38.26. **17.25:** Rim. 13.7; Mat. 22.17-21. **17.27:** Mat. 5.29; 18.6-9; Ýah. 6.61; 1 Kor. 8.13. **18.1-5:** Mrk. 9:33-48; Luk. 9:46-48; 17:1-2 **18.3:** Mrk. 10.15; Luk. 18.17; 1 Pet. 2.2. **18.5:** Mat. 10.40; Luk. 10.16; Ýah. 13.20. **18.6-9:** Mrk. 9.42-48; Luk. 17.1-2. **18.8-9:** Mat. 5.29-30; 17.27. **18.10-14:** Luk. 15:3-7 **18.12.1:** Luk. 19.10. **18.12-14:** Luk. 15.3-7. **18.15-17:** Luk. 17.3; 1 Kor. 6.1-6; Gal. 6.1; Ýak. 5.19-20; Lew. 19.17; Kan.tag. 19.15. **18.16** Kan.tagl. 19:15 **18.18:** Mat. 16.19; Ýah. 20.23. **18.19-20:** Mat. 7.7; 21.22; Ýak. 1.5-7; 1 Ýah. 5.14; Ýah. 14.13. **18.21-22:** Luk. 17.4; Gel.çyk. 4.24. **18.23:** Mat. 25.19. **18.25:** Luk. 7.42. **18.26:** Mat. 8.2. **18.35:** Mat. 6.14.

19-njy bap

Nika we aýrylyşmak barada

¹Isa bu sözleri tamamlandan soň, Jelileden çykyp, Iordan derýasynyň aňrysyndaky Ýahuda welaýatyna gitdi. ²Uly mähelle Onuň yzyna düşdi, Isa hem şol ýerde olaryň hassalaryny sagaltdy. ³Isanyň ýanyna gelen kâbir fariseýler Ony synap görmek üçin: «Bir adamyň her hili bahana arap, öz aýalyndan aýrylyşmagy kanuna dogry gelyärmi?» diýip soradylar. ⁴Isa hem: «Siz näme „Ýaradanyň Özi owal-başda ynsanlary erkek we aýal edip ýaratdy“ diýen sözleri okamadyňyzmy? ⁵„Şol sebäpden hem erkek atenesini taşlap, aýaly bilen birleşýär we olaryň ikisi bir ten bolýar“. ⁶Şeýlelikde, olar indi iki däl, bir tendir. Şonuň üçin hem Hudaýyň birleşdirenini ynsan aýyrmasyň» diýdi.

⁷Fariseýler Isadan: «Onda näme üçin Musa talak hatyny ýazyp, aýrylyşmaga ygtyýar beripdir?» diýip soradylar. ⁸Isa olara: «Musa siziň doňýürekdiğiňiz üçin aýalyňyzy aýyrmaga ygtyýar berdi, emma owal-başda beýle däl. ⁹Men size şuny aýdýaryn: kim aýalyny zynadan başga sebäp bilen aýryp, başga aýala öylense, zyna edýändir^a» diýip jogap berdi. ¹⁰Şägirtler Oňa: «Eger ä-r-aýalyň arasyndaky ýagdaý şeýle bolsa, onda öýlenmezlik gowudyr» diýişdiler. ¹¹Emma Isa olara: «Hemme adamlar bu sözi kabul edip bilmezler, diňe özlere berlenler kabul edip bilerler. ¹²Kâbir adamlar dogabitdi agtadyrlar, kâbirleri bolsa adamlar tarapyndan agta edilendir. Başga birleri bolsa, Gögüň Şalygynyň hatyrasyna hiç kim bilen birleşmeýär. Muny kabul edip bilen kabul etsin» diýdi.

Isa çagalara pata berýär

¹³Soňra başlaryna elini goýup, doga-dileg etsin diýip, adamlar çagalary Isanyň ýanyna getirdiler, emma şägirtler çagalary getirenlerä käyediler. ¹⁴Isa bolsa: «Çagalary meniň ýanyma goýberiş, olary saklamaň, sebäbi Gögüň Şalygy şular ýalylaryňkydyr» diýdi. ¹⁵Isa olaryň başyna elini goýup, pata berenden soň, ol ýerden gitdi.

Baý ýaş ýigit

¹⁶Şol mahal bir adam Isanyň ýanyna gelip: «Eý, Mugallym, ebedi ýaşayşa eýe bolar ýaly, men näme ýagşy iş etmeli?» diýip sorady. ¹⁷Isa: «Näme üçin Menden ýagşy iş hakynda sorayarsyň? Ýeke-täk Hudaýdan başga hiç kim ýagşy däl. Ebedi ýaşayşa gowuşmak isleýän bolsaň, Hudaýyň tabşyryklaryny berjaý et» diýdi. ¹⁸⁻¹⁹Ol Isadan: «Haýsy tabşyryklaryny?» diýip sorady. Isa: «Adam öldürme, zyna etme, ogurlyk etme, ýalan şaýatlyk etme, ata-eneňe hormat goý, ýakynyňy özüňi söýüş ýaly söý» diýip jogap berdi. ²⁰Ýaş ýigit Isadan: «Men bularyň hemmesini ýaşlygymdan bäri berjaý edip gelyärim-ä, ýene näme kemim bar?» diýip sorady. ²¹Isa oňa: «Müýnsüz bolayyn diýseň, git-de, nämäň bar bolsa satyp, garyplara paýla, şonda gökde hazynaň bolar. Soňra gel-de, meniň yzyna düş» diýdi. ²²Ýaş ýigit bu sözi eşidip, tutak bolup gitdi, sebäbi onuň mal-mülki köpdi.

²³Isa şägirtlerine: «Size dogrusyny aýdýaryn, baý adamyň Gögüň Şalygyna girmegi kyndyr. ²⁴Men size ýene-de şuny aýdýaryn, bir düýäniň iňňäniň gözünden geçmegi baý adamyň Hudaýyň Şalygyna girmeginden aňsatdyr» diýdi. ²⁵Muny eşidenlerinde, şägirtleri çakdanaşa haýran galyp: «Onda kim halas bolup biler?» diýip soradylar. ²⁶Isa olara seredip: «Ynsanlar üçin bu mümkin däl, emma Hudaý üçin ähli zat mümkindir» diýdi. ²⁷Onsoň Petrus Oňa: «Ine, biz ähli zadymyzy taşlap, Seniň

yzyna düşdük! Munuň üçin biz näme alarys?» diýdi. ²⁸Isa olara: «Size dogrusyny aýdýaryn, ähli zadyň täzelenen döwri Ynsan Ogly Öz şöhratly tagtynda oturanda, meniň yzyna düşen siz hem on iki tagtda oturyp, Ysraýylyň on iki tiresiniň üstünden höküm çykararsyňyz. ²⁹Meniň hatyram üçin öýlerini, doganlaryny, uýalaryny, ene-atasyny,^b çaga-çugalaryny, ýerlerini taşlan her kes yzyna ýüz esse edip gaýtaryp alar. Olar ebedi ýaşayşyň mirasdüşeri bolarlar. ³⁰Emma ilkinjileriň köpüsi soňkular, soňkularyň köpüsi hem ilkinjiler bolar» diýdi.

20-nji bap

Üzümçilik tymsaly

¹Gögüň Şalygy üzümçiliginde işläř ýaly, ir ertir bilen günlükçi tutmaga giden ýer eýesine meňzeyändir. ²Ol günlükçiler bilen bir günlük iş hakyny bir dinara razylaşyp, olary öz üzümçiligine ýollaýar. ³Ir sagat dokuzlarda daşary çykan wagty, ol bazarda bikär duran birnäçe adamlary görýär. ⁴Olara-da: «Siz hem üzümçilige gidiň, hakyňyzy doly tölärim» diýýär. Olar hem gidýärler. ⁵Günortan we öylän sagat üçlerde ýene daşary çykyp, ýene şeýle edýär. ⁶Öylän sagat başlerde aýlanmaga çykan wagty, başga boş duranlary görüp, olardan: «Näme üçin günuzyn bu ýerde boş dursuňyz?» diýip sorayar. ⁷Olar hem: «Bizi hiç kim hakyna tutmady» diýip jogap berýärler. Olara: «Siz-de üzümçilige gidiň» diýýär. ⁸Agşam düşen çagy, üzümçiligiň eýesi öz iş dolandyryjysyna: «Günlükçileri çagyrdam, iň soňkulardan başlap, ilkinjilere çenli haklaryny töle» diýýär. ⁹Şeýlelikde, öylän sagat başlerde gelenleriň her biri bir dinar alýar. ¹⁰Ilkinji gelenler köp alarys tama edýärler, emma olaryň-da her biri bir dinar alýar. ¹¹Olar puluny alan wagtlary ýer eýesine hüňürdeşip: ¹²«Bu iň soňky gelenler diňe bir sagat işlediler, biz bolsa, jöwzaly yssyda günuzyn agyr zähmet çekdik. Muňa garamazdan sen biziň zähmetimizi olaryňky bilen deň etdiň» diýýärler. ¹³Ýer eýesi olaryň birine şeýle jogap berýär: «Eý, dost! Men saňa adalatsyzlyk edemok. Sen meniň bilen bir dinara razylaşmadyňmy näme? ¹⁴Öz hakyňy al-da, gidiber. Men bu iň soňka-da saňa berenimi bermek isleýärim. ¹⁵Öz pulumy isleýsimçe sarp etmäge ygtyýarym ýokmy? Ýa-da sen meniň sahylygyma görüplik edýärsiňmi?» ¹⁶Şeýlelikde, iň soňkular ilkinjiler, ilkinjiler hem iň soňkular bolar.^a

Isa Özüniň ölüp diriljegini ýene aýdýar

¹⁷Isa Iýerusalime barýarka, ýolda on iki şägirdini bir çete çekip, olara: ¹⁸«Ine, Iýerusalime barýarys. Ynsan Ogly ýolbaşçy ruhanylaryň, dindarlaryň eline tabşyrylar, olar hem Ony ölüme höküm ederler. ¹⁹Ony kemsitsinler, gamçylasynlar we haça çüýlesinler diýip, keseki milletlere tabşyryrlar, emma Ol üçülenji gün diriler» diýdi.

Bir enäniň haýssy

²⁰Soňra Zebedeýiň ogullarynyň ejesi öz ogullary bilen Isanyň ýanyna geldi. Ol Isadan bir zatlar dilemek üçin dyzyna çöküp, tagzym etdi. ²¹Isa aýaldan: «Näme isleýärsiň?» diýip sorady. Aýal Isa ýüzlenip: «Öz Şalygyňda meniň bir oglumyň Seniň sahyňda, beýlekisiniň bolsa çepiňde oturmagyny emr et» diýdi. ²²Emma Isa: «Siz näme dileýäniňizi bilmeýärsiňiz. Siz meniň içjek hasrat käsämden içip bilersiziňmi?»^b diýdi. Olar Isa: «Hawa, içip bileris!» diýip jogap berdiler. ²³Isa olara: «Siz meniň içjek käsämden içersiňiz, emma size sagymda ýa çepimde oturmaga rugsat bermek meniň elimde däl. Bu orunlary Atam kimler üçin taýýarlan bolsa, şolar üçindir» diýdi. ²⁴Beýleki on şägirt

^a19:9 Kâbir soňky golýazmalarda Ärinden aýrylyşan aýala öýlenen hem zyna edýändir. diýen jümle bar

^b19:29 Kâbir soňky golýazmalarda aýalyny diýen söz bar.

^a20:16 Kâbir soňky golýazmalarda sebäbi çagyrylanlar köp, saýlananlar azdyr diýen jümle bar.

^b20:22 Kâbir soňky golýazmalarda Meniň çümdürilişim ýaly çümdürilip bilersiziňmi? diýen jümle bar.

19:1-12: Mrk. 10:1-12 19:4 Gel.çyk. 1:27 19:5 Gel.çyk. 2:24 19:7: Kan.tag. 24.1-4. 19:9: Mat. 5.32; Luk. 16.18; 1 Kor. 7.10-13.
19:11: 1 Kor. 7.7-9. 19:13-15: Mrk. 10:17-31; Luk. 18:18-30 19:16-22: Mrk. 10.17-22; Luk. 18.18-23. 19:16: Luk. 10.25; Lew. 18.5.
19:18: Müs.çyk. 20.12-16; Kan.tag. 5.16-20; Rim. 13.9; Ýak. 2.11. 19:19 Çyk. 20:12-16; Kan.tagl. 5:16-20 19:19 Lew. 19:18
19:21: Luk. 12.33; Res.işl. 2.45; 4.34; Mat. 6.20. 19:23-26: Mrk. 10.23-27; Luk. 18.24-27. 19:26: Gel.çyk. 18.14; Eýp. 42.2.
19:27-30: Mrk. 10.28-31; Luk. 18.28-30; Mat. 4.18-22. 19:28: Luk. 22.30; Mat. 20.21; Ylm. 3.21. 19:30: Mat. 20.16; Luk. 13.30.
20:1: Mat. 21.28,33. 20:8: Lew. 19.13; Kan.tag. 24.15. 20:13: Mat. 22.12; 26.50. 20:15: Mat. 6.23; Mrk. 7.22; Kan.tag. 15.9.
20:16: Luk. 13.30; Mat. 19.30; Mrk. 10.31. 20:17-19: Mrk. 10.32-34; Luk. 18.31-34 20:20-24: Mrk. 10.35-41.
20:20: Mat. 8.2; 9.18; 15.25; 18.26; Ýah. 9.38. 20:21: Mat. 19.28. 20:22: Mat. 26.39; Ýah. 18.11. 20:23: Res.işl. 12.2; Ylm. 1.9; Mat. 13.11.

muny eşidip, ýaňky iki dogana gaharlandylar. ²⁵Isa olary ýanyna çagyryp: «Özüňiz bilýärsiňiz, keseki milletleriň baştutanlary olara hökümdarlyk edýärler, ýokary wezipelileri-de agalyk edýärler. ²⁶Siziň aranyňyzda beýle bolmasyn. Aranyňyzda kim üstün bolmak isleýän bolsa, beýlekileriň hyzmatkäre bolsun. ²⁷Kim ilkinji bolmak isleýän bolsa, hemmähäniň guly bolsun. ²⁸Ynsan Ogly hem Özüne hyzmat edilmegi üçin däl-de, eýsem, başgalara hyzmat etmek üçin, köpleriň ugrunda janyny pida edip, olary azat etmek üçin geldi» diýdi.

Iki körüň gözi açylýar

²⁹Isa bilen şägirtleri Ýerihodan çykanlarynda, uly mähelle Isanyň yzyna düşüp gitdi. ³⁰Ýoluň gyrasynda oturan iki sany kör adam Isanyň geçip barýanyny eşidip: «Agam, eý, Dawut Ogly, bize rehimi et!» diýip gygyrdy. ³¹Seslerini çykarmaz ýaly, köp adamlar olara käyediler, emma olar öňkünden hem gaty ses bilen: «Agam, eý, Dawut Ogly, bize rehimi et!» diýip gygyrdylar. ³²Isa aýak çekdi-de, olary çagyryp: «Siziň üçin näme etmegimi isleýärsiňiz?» diýip sorady. ³³Olar Oňa: «Agam, gözümiz açylsyn» diýdiler. ³⁴Isanyň olara haýpy gelip, gözlerine elini degirdi welin, şobada olaryň gözleri açyldy. Olar hem Isanyň yzyna düşüp gidiberdiler.

21-nji bap

Isanyň Iýerusalime girişi

¹Isa bilen şägirtleri Iýerusalime golaýlap, Zeytun dagynyň etegindäki Beýtfaja gelenlerinde, Isa iki şägirdini öňden ýollap, olara: ²«Öňüňizdäki oba baryň. Oba giren ýeriňizde daňlygy duran bir eşegi we ýanyndaky taýhary taparsyňyz, olary çözüň-de, Meniň ýanyma getirň. ³Eger biri size bir zat diýse: „Bu taýhar Rebbe gerek, ony dessine yzyna iberer“ diýip aýdyň» diýdi.

⁴Bu-da pygamber arkaly aýdylan şu sözüň berjaý bolmagy üçindi:

⁵«Eý, Siýon gyzy!

Ine, patyşan saňa tarap gelýär.

Ol bir eşege,

eşegiň-de taýharyna münüp,

pes göwünlilik bilen saňa tarap gelýär».

⁶Şägirtler gidip, Isanyň tabşyryşy ýaly etdiler. ⁷Eşek bilen taýhary getirdiler-de, donlaryny olaryň üstüne atdylar, Isada taýhara mündi. ⁸Mähelläniň köpüsi donuny ýola ýazýardy, käbirleri-de agaçlardan şahalar kesip, ýola düşeýärdi. ⁹Onuň öňünden hem yzandan gelýän mähelle: «Dawut Ogluna alkyş bolsun! Rebbiň adyndan gelýäne alkyş bolsun, göklerde alkyş!» diýip gygyryşýardy. ¹⁰Isa Iýerusalime girende, tutuş şäher: «Bu kim?» diýip, galagopluga düşdi. ¹¹Mähelle hem olara: «Bu Jeliläniň Nasyra şäherinden bolan Isa pygamber» diýýärdi.

Isa satyjylary ybadathanadan kowýar

¹²Isa ybadathananyň howlusyna girip, ol ýerdäki satyjylary, alyjylary kowdy. Ol pul çalyşýanlaryň tekjelerini, kepderi satýanlaryň oturgyçlaryny düňderdi. ¹³Isa olara: «Meniň öýüme ybadat öýi diýer diýip ýazylgy, emma siz muny garakçylaryň sürenine öwüripsiňiz» diýdi. ¹⁴Ybadathanada körler, agsaklar Isanyň ýanyna geldiler. Isa olary sagaltdy. ¹⁵Ýolbaşçy ruhanylar bilen dindarlar Onuň görkezen gudratlaryny we ybadathanada: «Dawut Ogluna alkyş!» diýip gygyryşýan çagalary görenlerinde gazaba mündüler. ¹⁶Olar Isadan: «Bularyň näme diýýänini eşidýärsiňmi?» diýip soradylar. Isa olara: «Hawa, eýsem siz:

„Çagalardyr bäbekleriň dilinde

alkyş senasyny ýaratdyň“

diýen sözleri asla okamadyňyzmy?» diýdi.

¹⁷Isa olary şol ýerde galdyryp, şäherden çykyp gitdi. Ol Beýtaniýa gelip, gijäni şol ýerde geçirdi.

Guran injir agajy

¹⁸Isa ir säher bilen şähre dolanyp gelýärkä ajykdy. ¹⁹Ýoluň gyrasynda bir injir agajyny görüp, onuň ýanyna geldi, emma onda ýaprakdan başga hiç zat tapmady. Isa agaja: «Mundan beýläk sende asla miwe bitmesin!» diýdi. Injir agajy şol pursatyň özünde gurady. ²⁰Şägirtler muny görüp: «Injir agajy şol pursatyň özünde nädip gurady?» diýişip haýran galdylar. ²¹Isa olara: «Size dogrusyny aýdýaryn, imanyňyz bolup, şübhe etmeseňiz, siz diňe bu injir agajyna edilen bilen çäklenmän, eýsem, şu daga: „Göteril-de, deňze zyňly“ diýseňiz-de, ol bolar. ²²Imanyňyz bar bolsa, dogadileg edenizde, näme dileseňiz, alarsyňyz» diýip jogap berdi.

Isanyň ygtyýary

²³Isa ybadathana gelip, ders berip otyrka, ýolbaşçy ruhanylar, halkyň ýaşululary Onuň ýanyna gelip: «Sen bu zatlary haýsy ygtyýar bilen edýärsiň? Saňa bu ygtyýary kim berdi?» diýip soradylar. ²⁴Isa olara: «Men hem size bir sowal berjek. Maňa jogap berseňiz, size bu zatlary haýsy ygtyýar bilen edýänimi aýdaýyn. ²⁵Ýahýa çümdüriş ygtyýaryny nireden aldy? Gökdenmi ýa-da ynsandan?» diýip sorady. Olar muny özara maslahatlaşmaga başladylar: «Eger Gökden diýsek, Ol bize: „Onda näme üçin oňa ynanmadyňyz?“ diýer. ²⁶Ynsandan diýmäge-de halkdan gorkýarys, sebäbi hemmeler Ýahýany pygamber saýýar». ²⁷Ahyry olar Isa: «Biz bilemzok» diýip jogap berdiler. Isa-da olara: «Menem size bu zatlary haýsy ygtyýar bilen edýänimi aýtjak däl» diýdi.

Iki ogul timsaly

²⁸Isa söze başlady: «Siz muňa näme diýärsiňiz? Bir adamyň iki ogly bar eken. Ol birinji oglunyň ýanyna baryp: „Oglum, bu gün git-de, üzüm bagynda işle“ diýýär. ²⁹Emma ol: „Gitjek däl!“ diýip jogap berýär. Ýöne soňurak muňa gaýtmysym edip, ol ýere gidýär. ³⁰Yaňky adam ikinji oglunyň ýanyna baryp, oňa-da şol sözi aýdýar. Ol bolsa: „Bolýar, hojaýyn, bararyn!“ diýip jogap berýär, emma gitmeýär. ³¹Bularyň ikisinden haýsasy kakasynyň islegini ýerine yetirdi?». Olar: «Birinjisi» diýip jogap berdiler. Isa olara: «Size dogrusyny aýdýaryn, salgytçylar we lolular Hudaýyň Şalygyna sizden öň gireler. ³²Ýahýa size dogry ýol görkezmäge geldi, siz oňa ynanmadyňyz, emma salgytçylar we lolular oňa ynanýdylar. Siz muny görenizden soň hem ökünmediňiz, oňa ynanmadyňyz» diýdi.

Üzümçilik we kärendeçiler timsaly

³³«Ýene bir timsala gulak asyň: bir ýer eýesi bar eken. Ol üzüm baglaryny oturdyp, daşyna haýat aýlaýar. Şerap ýasamak üçin üzüm sykmaga çukur gazýar we gözegçilik diňini gurýar. Onsoň üzümçiligini bagbanlara kärendesine berip, özi uzak ýola gidýär. ³⁴Hasyl möwsümi gelende, üzümüň miwesinden alyp gelmek üçin, ol hyzmatkärlerini kärendeçileriň ýanyna iberýär. ³⁵Kärendeçiler onuň hyzmatkärlerini tutup, birini ýençýärler, başga birini öldürýärler, beýlekisini-de daşlaýarlar. ³⁶Üzümçiligiň eýesi öňkünden hem köp hyzmatkärlerini iberýär. Kärendeçiler olara-da öňkölere edenlerini edýärler. ³⁷Ahyrsoňunda üzümçiligiň eýesi: „Oglumy sylarlar“ diýip, öz ogluny iberýär. ³⁸Emma kärendeçiler biri-birlerine: „Mirasdar şudur! Geliň, şuny öldürüp, mirasyny elinden alalyň“ diýişýärler. ³⁹Olar ony tutup öldürýärler we üzümçiligiň daşyna taşlaýarlar. ⁴⁰Indi üzümçiligiň eýesi gelip, bu kärendeçilere näme eder?» ⁴¹Olar Isa: «Bu pis adamlary aýylganç ölüme sezewar eder we üzümçiligini bolsa miwesini wagtynda özüne berjek başga kärendeçilere berer» diýdiler. ⁴²Isa olardan: «Siz näme Mukaddes Ýazgylarda:

„Ussalaryň ret eden daşy,
binýadyň burç daşy boldy.

Muny Reb etdi,

20.25-28: Mrk. 10.42-45; Luk. 22.25-27. **20.26:** Mat. 23.11; Mrk. 9.35; Luk. 9.48. **20.28:** Mat. 26.28; 1 Tim. 2.5-6; Ýah. 13.15-16; Tit 2.14; 1 Pet. 1.18. **20.29-34:** Mrk. 10.46-52; Luk. 18.35-43 **21.1-11:** Mrk. 11.1-11; Luk. 19.28-40; Ýah. 12.12-19 **21.5** Zek. 9:9 **21.8:** 2 Pat. 9.13. **21.9:** Zeb. 118.26; Luk. 2.14; Mat. 21.15; 23.39. **21.11:** Ýah. 6.14; 7.40; Res.işl. 3.22; Mrk. 6.15; Luk. 13.33. **21.12-17:** Mrk. 11.15-19; Luk. 19.45-48; Ýah. 2.12-22 **21.13** İsa. 56:7 **21.16** Zeb. 8:3 **21.17-19:** Mrk. 11.11-14; Luk. 13.6-9. **21.18-22:** Mrk. 11.12-14, 20-24 **21.20-22:** Mrk. 11.20-24. **21.21:** Mat. 17.20; Luk. 17.6; 1 Kor. 13.2; Ýak. 1.6. **21.22:** Ýah. 14.13-14; 16.23. **21.23-27:** Mrk. 11.27-33; Luk. 21.0:1-8 **21.26:** Mat. 11.9; 14.5; Luk. 1.76. **21.28:** Mat. 20.1; 21.33. **21.32:** Luk. 7.29-30. **21.33-46:** Mrk. 12.1-12; Luk. 20.9-19 **21.34:** Mat. 22.3. **21.41:** Mat. 8.11; Res.işl. 13.46; 18.6; 28.28. **21.42** Zeb. 117:22, 23

bu nazarymyzda täsin saýyldy" diýen sözleri okamadyňyzmy?» diýip sorady.

⁴³«Munuň üçin size şeýle diýýärin: Hudaýyň Şalygy sizden alnyp, Şalyk üçin hasyl öndürjek adamlara berler. ⁴⁴Bu daşyň üstüne ýykylan bölek-bölek bolar. Eger ol biriniň üstüne gaçsa, ony mynjyradar». ⁴⁵Yolbaşçy ruhanylardyr fariseýler Onuň timsallaryny eşidenlerinde, gürrüniň özleri baradadygyny aňdylar. ⁴⁶Ony tutjak boldular, ýöne halkdan gorkdular, sebäbi halk Isany pygamber saýýardy.

22-nji bap

Gelin toý timsaly

¹Isa olara ýene-de timsallar arkaly gürrüň berdi: ²«Göğüň Şalygy öz ogy üçin gelin toýuny tutan patyşa meňzeýändir. ³Ol toýa çagyrylanlara habar etmek üçin hyzmatkärlerini iberýär, emma çagyrylanlar gelmek islemeýärler. ⁴Patyşa ýene başga hyzmatkärleri iberip, olara: „Çagyrylanlara aýdyň, ine, men toý saçagyny taýýarlap goýdum. Öküzlerim, semiz mallarym soýuldy, ähli zat taýýar, toýa gelsinler" diýýär. ⁵Emma olar üns hem bermeýärler, biri öz ekin meýdanyna gidýär, ýene biri öz söwdasynyň ugrunda gezýär. ⁶Başgalary bolsa onuň hyzmatkärlerini tutup azar berýärler, olary öldürýärler. ⁷Şeýlelikde, patyşa gazap donuny geýýär. Ol goşun ýollap, ýaňky ganhorlary derbi-dagyn edýär, şäherlerini otlaýar.

⁸Onsoň patyşa hyzmatkärlerine: „Toý saçagy taýýar, emma çagyrylanlar muňa mynasyp däl eken. ⁹Yol çatryklaryna baryň-da, kimi tapsaňyz, toýa çagyryň" diýýär. ¹⁰Hyzmatkärler ýollara çykyp, ýaman diýmän, ýagşy diýmän, tapanlarynyň baryny üýşürýärler, toýhana myhmanlardan dolyar. ¹¹Patyşa myhmanlary görmäge girende, onuň toý geýimini geýmmedik bir adama gözi düşýär. ¹²Oňa: „Eý, dost, sen toý geýimini geýmän, bu ýere nädip girip bildiň?" diýip sorayar. Şonda ol adamyň dili tutulýar. ¹³Onsoň patyşa hyzmatkärlerine: „El-aýagyny daňyň-da, ony daşary, garaňkylyga taşlaň, ol ýerde agy we diş gyjama bolar" diýýär. ¹⁴Çünki çagyrylanlar köp, emma saýlananlar azdyr».

Imperatoryňky — imperatora

¹⁵Soňra fariseýler gidip, Ony gepde tutmak barada maslahat etdiler. ¹⁶Hirodesiň tarapdarlarynyň birnäçesini Onuň ýanyna iberdiler. Olar Isadan: «Mugallym! Biz Seniň dogruçylydygyny, Hudaýyň ýoluny hakykat bilen öwredýändigini, hiç kime tarapgöýlik etmeýändigini bilýäris, sebäbi Sen adamlaryň derejesine bakmaýarsyň. ¹⁷Hany, bize aýt, Seniň pikiriniçe, imperatora salgyt tölemek dogrumy ýa dogry däl?» diýip soradylar. ¹⁸Isa olaryň niýetleriniň ýamandygyny bilip: «Meni näme üçin synaýarsyňyz, eý, ikiýüzlüler? ¹⁹Maňa salgyt puluny görkezni» diýdi. Olar Isa bir kümüş teňňe getirdiler. ²⁰Isa olara: «Şu surat bilen ýazgy kimiňki?» diýip sorady. ²¹Olar: «Imperatoryňky» diýip jogap berdiler. Şonda Isa olara: «Onda imperatoryňkyny — imperatora, Hudaýyňkyny Hudaýa beriň» diýdi. ²²Olar muny eşidenlerinde, haýran galdylar. Şeýdip, olar Isany taşlap, ol ýerden gitdiler.

Diriliş barada sorag

²³Ölümden soň dirilişiň ýokdugyny aýdýan saddukeýler Isanyň ýanyna gelip, Oňa şeýle sorag berdiler: ²⁴«Mugallym! Musa bize bir adam perzentsiz ölüp gitse, dogany onuň dul aýalyny alyp, ölen doganyň neslini dowam etdirmelidir diýip aýdypdyr. ²⁵Biziň aramyzda ýedi dogan bardy. Birinjisi öylendi-de öldi. Zürýady bolmansoň, aýalyny doganyna galdyrdy. ²⁶Ikinjisi, üçünjisi, tä ýedinjisine çenli hemmesinde şol bir ýagdaý gaýtalandy. ²⁷Olaryň hemmesinden soň ol aýal hem öldi. ²⁸Indi diriliş günü bu

aýal olaryň haýsysynyň aýaly bolar? Olaryň ýedisi hem oňa öýlenipdi ahyryn». ²⁹Isa olara şeýle jogap berdi: «Siz ne Mukaddes Ýazgylary, ne-de Hudaýyň gudratyny bilýärsiňiz, ine, şu sebäpden ýalňyşýarsyňyz. ³⁰Ynsanlar ölümden dirilende, ne öýlenerler, ne-de durmuşa çykarlar, olar göklerdeki perişdeler ýaly bolarlar. ³¹Ölüleriň dirilişi babatda bolsa, siz Hudaýyň özüni: ³²„Men Ybraýymyň, Yshagyň, Ýakubyň Hudaýydyryn" diýenini okamadyňyzmy? Ol ölüleriň däl-de, dirileriň Hudaýydyr». ³³Mähelle muny eşidip, Onuň taglymatyna haýran galdy.

Iň uly tabşyryk

³⁴Fariseýler Isanyň saddukeýleriň agzyny ýumdurandygyny eşidenlerinde, bir ýere ýygnaşdylar. ³⁵Olardan bir dindar Isany synamak üçin: ³⁶«Mugallym, Töwratda iň uly tabşyryk näme?» diýip sorady. ³⁷Isa oňa şeýle jogap berdi: «Hudaýyň Rebbi tutuş ýüregiňiz we janyňyz-teniňiz bilen, ähli düşünjäňiz bilen söýüň. ³⁸Şu birinji we iň uly tabşyrykdyr. ³⁹Ikinjisi bolsa şunuň ýalydyr: „Yakynyňy özüňi söýüň ýaly söý" ⁴⁰Tutuş Töwrat bilen pygamberleriň ýazgylary şu iki tabşyryga baglydyr».

Mesih kimiň ogly?

⁴¹Fariseýler üýşüp durkalar, Isa olardan: ⁴²«Mesih barada näme pikir edýärsiňiz? Ol kimiň ogly?» diýip sorady. Olar hem Isa: «Ol Dawudyň ogly» diýip jogap berdiler. ⁴³Isa olara şeýle diýdi: «Onda näme üçin Dawudyň özi Mukaddes Ruhdan ylham alyp, Mesihe Reb diýýär? Ol şeýle diýipdir:

⁴⁴„Hudaý Rebbime şeýle sözledi:

Duşmanlaryňy aýagyňyň astyna serýänçäm,
Meniň sagymda otur".

⁴⁵Eger Dawut Mesihe Reb diýýän bolsa, Ol nähili Dawudyň ogly bolýar?» ⁴⁶Isanyň soragyna hiç kim jogap berip bilmedi. Şol günden başlap, Oňa mundan artyk sorag bermäge hiç kim milt etmedi.

23-nji bap

Waý halyňyza!

¹Soňra Isa halka we Öz şägirtlerine şeýle gürrüň berdi: ²«Dindarlar bilen fariseýler Musanyň ornunda otyrlar. ³Şonuň üçin olaryň size aýdýanlarynyň baryny ýerine ýetirip, berjaý ediň, emma olaryň edenlerini etmäň, sebäbi aýdýan zatlaryny özlere edýän däldirler. ⁴Olar agyr, götermesi kyn ýükleri baglap, adamlaryň gersine goýýandyrlar, ýöne özlere bu ýükleri götermek üçin, barmagyny hem gymydatmak isleýän däldirler. ⁵Olar ähli edýän zatlaryny göz üçin edýändirler. Töwrat aýatlar gutujygyny giňeldip, donlarynyň gotazlaryny uzaldýandyrlar. ⁶Toýlarda töri, sinagotalarda baş kürsüleri, ⁷bazarlarda salam almagy, adamlaryň özlere „mugallym" diýmeklerini halaýandyrlar. ⁸Siz özüňize „mugallym" diýdirmäň, sebäbi siziň bir Mugallymyňyz bardyr. Siziň hemmäňiz dogansyňyz. ⁹Yer yüzünde hiç kime „ata" diýmäň, sebäbi siziň bir Ataňyz bardyr, Ol hem gökdedir. ¹⁰Özüňize „baştutan" diýdirmäň, sebäbi siziň bir Baştutanyňyz bardyr, Ol hem Mesihdir. ¹¹Araňyzda beýik saýlylan hemmäňize hyzmatkär bolsun. ¹²Kim özüni beýgeltse, ol peseldiler. Kim özüni pes tutsa, ol beýgeldiler.

¹³Waý halyňyza, dindarlar we fariseýler! Eý, ikiýüzlüler! Siz Göğüň Şalygyna girmäge adamlaryň öňüni baglaýarsyňyz, oňa ne özüňiz girýärsiňiz, ne-de girjeklere ýol berýärsiňiz.^a

¹⁵Waý halyňyza, dindarlar we fariseýler! Eý, ikiýüzlüler! Siz ýekeje adamy öz diniňize saljak bolup, deňizlere, düzlere aýlanýarsyňyz. Diniňize salanyňyzdan soň bolsa, ony özüňizden hem iki esse köp dowzahyň jezasyna sezewar edýärsiňiz. ¹⁶Waý halyňyza, eý, kör ýolbaşçylar! Siz: „Kim ybadathanadan ant içse,

^a**23:13** Käbir soňky golýazmalarda 14-nji aýat duş gelýär: Waý halyňyza, dindarlar we fariseýler! Eý, ikiýüzlüler! Siz dul aýallaryň öýlerini talap, göz üçin uzyn-uzyn dogalar okan bolýarsyňyz. Şonuň üçin hem siz iň agyr jeza sezewar bolarsyňyz.

22:1-14: Luk. 14:15-24 **22:12:** Mat. 20.13; 26.50. **22:13:** Mat. 8.12; 13.42,50; 24.51; 25.30; Luk. 13.28.

22:15-22: Mrk. 12:13-17; Luk. 20:20-26 **22:21:** Rim. 13.7. **22:23-33:** Mrk. 12.18-27; Luk. 20.27-38. **22:23:** Res.isl. 4.1-2; 23.6-10.

22:24: Kan.tag. 25.5. **22:32** Çyk. 3:6 **22:34-40:** Mrk. 12:28-34; Luk. 10:25-28 **22:35:** Luk. 7.30; 11.45; 14.3. **22:37** Kan.tagl. 6:5

22:39 Lew. 19:18 **22:41-46:** Mrk. 12:35-37; Luk. 20:41-44 **22:44** Zeb. 109:1 **22:46:** Mrk. 12.34; Luk. 20.40.

23:1-12: Mrk. 12.38-39; Luk. 11.43, 46; 20.45-46 **23:4:** Luk. 11.46; Res.isl. 15.10. **23:5:** Mat. 6.1; 5.16; Müs.cyk. 13.9; Kan.tag. 6.8; Mat. 9.20.

23.6-7: Mrk. 12.38-39; Luk. 20.46; 14.7-11; 11.43. **23.8:** Ýak. 3.1. **23.11:** Mat. 20.26; Mrk. 9.35; 10.43; Luk. 9.48; 22.26.

23.12: Luk. 14.11; 18.14; Mat. 18.4; 1 Pet. 5.6. **23:13-28:** Mrk. 12:40; Luk. 11:39-42,44,52; 20:47 **23.16-22:** Mat. 5.33-37; 15.14.

bu hiç zat saýylar, emma kim ybadathananyň altynynadan ant içse, ol öz antyny berjaý etmäge borçludyr" diýýärsiňiz. ¹⁷Eý, nadan körler! Haýsýsy uly: altynmy ýa-da altyn mukaddes edýän ybadathana? ¹⁸Şeýle-de, siz: „Kim gurbanlyk sypasyndan ant içse, bu hiç zat saýylar, emma kim onuň üstündäki gurbanlykdan ant içse, öz antyny berjaý etmäge borçly bolar" diýýärsiňiz. ¹⁹Eý, körler! Haýsýsy uly: gurbanlykmy ýa-da gurbanlygy mukaddes edýän gurbanlyk sypasy? ²⁰Gurbanlyk sypasyndan ant içýän, ondan hem, onuň üstündäki ähli zatdan hem ant içýändir. ²¹Ybadathanadan ant içýän, ondan hem, onda mekan tutan Hudaýdan hem ant içýändir. ²²Gökden ant içýän, Hudaýyň tagtyndan hem, onda Oturandan hem ant içýändir.

²³Waý halyňyza, dindarlar we fariseýler! Eý, ikiýüzlüler! Siz narpyzdan, arpabadyýadan we zireden zekat berýärsiňiz, emma Mukaddes Kanunyň has wajyp işlerini: adyllygy, rehimsizlik, imany taşlaýarsyňyz. Bularyň birini berjaý edip, beýlekilerini taşlamaly dälsiňiz. ²⁴Eý, körleri idýänler! Siz suwy süzüp, çybyny aýyrýarsyňyz, emma düýäni ýuwudýarsyňyz! ²⁵Waý halyňyza, dindarlar we fariseýler! Eý, ikiýüzlüler! Siz käsedir gap-çanagyň daşyny arassalaýarsyňyz, emma olaryň içi açgözlükden hem betnebislikden doludyr. ²⁶Eý, kör fariseý! Sen ilki bilen käsedir gap-çanagyň içini arassala, şonda olaryň daşy-da arassa bolar. ²⁷Waý halyňyza, dindarlar we fariseýler! Eý, ikiýüzlüler! Siz agardylyp, daşyndan owadan görünüň, emma içi ölüleriň süňkleridir her tüýsli murdarlykdan doly mazarsyňyz. ²⁸Siz hem daşyňyzdan adamlara dogry adam ýaly görünüýärsiňiz, emma içiňiz ikiýüzlülükden we pislikden doludyr.

²⁹Waý halyňyza, dindarlar we fariseýler! Eý, ikiýüzlüler! Siz pygamberleriň guburlaryny dikip we dogry adamlaryň ýadygärliklerini bezäp: ³⁰„Biz ata-babalarymyzyň döwründe ýaşan bolsak, pygamberleriň ganyny dökmekde olara şarik bolmazdyk" diýýärsiňiz. ³¹Şeýlelik bilen, pygamberleri öldürenleriň ogullarydygyňyza özüňiz güwä geçýärsiňiz. ³²Beýle bolsa, ata-babalaryňyzyň başlan işlerini tamamlan indi!

³³Eý, ýylanlar! Eý, alahöwrenler nesli! Siz dowzahyň jezasyndan nähili gaçjaksyňyz? ³⁴Şonuň üçin hem Men size pygamberleri, akyldarlary we dindarlary ýollaýaryn. Siz olaryň käbirini öldürärsiňiz, haça çüýlärsiňiz, käbirini sinagogalaryňyzda ýenjersiňiz, şäherden-şähere yzarlarsyňyz. ³⁵Şeýlelikde, ýer ýüzünde bigünä dökülen her bir dogry adamyň ganyna siz jogapkärsiňiz. Habylyň ganynadan başlap, ybadathana bilen gurbanlyk sypasyňyň arasynda siziň öldüren Berekýanyň ogly Zekerýanyň ganyna çenli siz jogapkärsiňiz. ³⁶Size dogrusyny aýdýaryn: bu zatlaryň ählisine şu nesil jogapkärdir. ³⁷Eý, Ýerusalim! Pygamberleri öldürýän, özüne ýollananlary daşlaýan Ýerusalim! Towugyň öz jüyjelerini ganatlarynyň aşagyna ýygnaýsy ýaly, Men hem seniň çagalaryňy ençeme gezek ýygnaýjak boldum, emma siz muny islemediňiz. ³⁸Ine, öýüňiz haraba öwürüler. ³⁹Size şuny aýdýaryn: „Rebbiň adyndan gelýäne alkys bolsun!" diýýänçäňiz, Meni gaýtdan görmersiňiz».

24-nji bap

Dünýäniň ahrynyň alamatlary

¹Isa ybadathanadan çykyp barýarka, şagirtleri ybadathananyň binalaryna guwanyp, ony Isa görkezmek üçin, Onuň ýanyna geldiler. ²Emma Isa olara: «Bu ähli zatlary görýäňizmi? Size dogrusyny aýdýaryn: bu ýerde daş üstünde daş galmaz, hemmesi weýran bolar» diýdi.

³Soňurak Isa ýeke Özi Zeýtun dagynda otyrka, şagirtleri Onuň ýanyna gelip: «Bize aýtsana, bu zatlar haçan bolar? Seniň

gelmegiňi we dünýäniň ahryny görkezýän alamat nähili bolar?» diýip soradylar. ⁴Isa olara şeýle jogap berdi: «Ägä boluň, hiç kim sizi aldamaşyn! ⁵Köpler Meniň adym bilen gelip: „Men Mesih" diýip, ençeme adamlary aldarlar. ⁶Siz uruş turandygy we uruş baradaky myş-myşlary eşidersiňiz. Hiç zatdan gorkmaň. Bular bolmalydyr, ýöne entek dünýäniň soňy däldir. ⁷Millet millete, patyşalyk patyşalyga garşy çykar. Aýry-ayry ýerlerde ýer titremeler, açlyklar ýüze çykar. ⁸Bularyň hemmesi burgularyň başlangyjydyr. ⁹Soňra sizi yzarlamalara sezewar ederler, öldürerler, Men sebäpli ähli milletler sizi ýigrenerler. ¹⁰Şonda köpler Menden el çekip, bir-birlerine haýynlyk ederler, bir-birlerini ýigrenerler. ¹¹Ençeme galp pygamberler döräp, köpleri azdyrarlar. ¹²Şer işleriň artanlygy zerarly, köpleriň söýgüsi sowar. ¹³Emma soňuna çenli çydan halas bolar. ¹⁴Patyşalygyň bu Hoş Habary hemme milletlere şaýatlyk hökmünde dünýäniň ähli ýerinde wagyz ediler, diňe şondan soň dünýäniň ahry geler. ¹⁵Şonuň üçin hem Danyýel pygamber arkaly aýdylan weýrançylyk getirýän ýigrenji zadyň mukaddes ýerde dikilenini göreniňizde — goý, okyjy muňa düşüsin — ¹⁶Yahudadakylar daglara gaçsýn. ¹⁷Üçekdäki adam bir zat almak üçin aşak düşüp, öye girmesin. ¹⁸Ekin meýdanyndakylar donuny almak üçin yzyna gelmesin. ¹⁹Ol günlerde göwreli aýallaryň we çaga emdirýänleriň dat gününe! ²⁰Gaça-gaçlygyňyz gysda ýa-da Sabat günü bolmasyn diýip dileg ediň. ²¹Çünki ol günlerde şeýle bir elhenç muşakgatlar bolar welin, dünýäniň başyndan tä şu wagta çenli munuň ýaly zat bolan däldir, hiç haçan bolmazam. ²²Ol günler gysgaldymadyk bolsady, onda hiç kim halas bolmazdy, emma saýlananlaryň hatyrasyna ol günler gysgaldylar. ²³Şonda biri size: „Ine, Mesih bu ýerde" ýa-da „Anha, ol ýerde" diýse, ynanmaň. ²⁴Çünki galp mesihler we galp pygamberler döräp, saýlananlary-da mümkin boldugyça azdyrjak bolup, beýik alamatlarydyr gudratlar görkezerler. ²⁵Ine, Men size öňünden aýtdym.

²⁶Şeýlelikde, size: „Ine, Mesih çölde" diýseler, gitmäň. „Ynha, Ol içki otaglarda" diýseler-de, ynanmaň. ²⁷Ynsan Oglunyň gelşi gündogarda çakyp, günbatarda hem görünüň ýyldyrym ýaly bolar. ²⁸Garaguşlaryň üşmegi maslygyň bardygynyň bir alamatydyr. Ynsan Ogly hem bir alamat bilen geler. ²⁹Şol günleriň muşakgatyny yz ýany Gün galalar, Aý nuruny saçmaz. Ýyldyrlar gökden gaçar, asman jisimleri lertzana geler. ³⁰Şonda gökde Ynsan Oglunyň alamaty görner. Ýer ýüzündäki ähli halklar ýas tutup perýat ederler. Ynsan Oglunyň bulutlarda beýik gudrat we şöhrat bilen gelýänini görerler. ³¹Ol belent surnaý sesi bilen Öz perişdelerini ýollar. Perişdeler Onuň saýlananlaryny gögüň bir ujundan beýleki ujuna çenli, dünýäniň dört künjünden ýygnaýlar.

³²Injir agajyndan sapak alyň: onuň şahalary ýumşap, ýaprak çykaran mahaly tomsuň golaýlandygyny bilýärsiňiz. ³³Şonuň ýaly-da, bu zatlary göreniňizde, Ynsan Oglunyň golaý gelendigini, gapynyň agzyndygyny biliň. ³⁴Size dogrusyny aýdýaryn, bu zatlaryň ählisi bolýança, bu nesil dünýäden ötmaz. ³⁵Asman bilen ýer öter, emma Meniň sözlerim asla ötmaz.

Bilinmeýän gün we sagat

³⁶Emma ol günü hem sagady hiç kim bilýän däldir, ne gökdäki perişdeler, ne-de Ogul³⁷bilýändir, diňe Ata bilýändir. ³⁷Nuhuň döwründe ýaşayş nähili bolan bolsa, Ynsan Oglunyň gelşi-de şeýle bolar. ³⁸Silden öňki döwürde adamlar Nuhuň gämä münen gününe çenli iýip-içip, öýlenip, durmuşa çykýardylar. ³⁹Äpet sil gelip, hemmesini süpürüp äkidýänçä, olar öz başlaryndan injek zatlardan asla bihabardylar. Ynsan Oglunyň gelşi hem şeýle bolar. ⁴⁰Şonda ekin meýdanynda iki adam bolar, biri alnar, biri goýlar. ⁴¹Degirmen başynda bugdaý üweýän iki aýal bolar, biri alnar,

³24:36 Ogul— bu sözler käbir soňky golýazmalarda ýok.

23.17: Müs.çyk. 30.29. **23.21:** 1 Pat. 8.13; Zeb. 26.8. **23.23-24:** Luk. 11.42; Lew. 27.30; Mik. 6.8. **23.25-26:** Luk. 11.39-41; Mrk. 7.4.

23.27-28: Luk. 11.44; Res.ışl. 23.3; Zeb. 5.9. **23.29-36:** Luk. 11.47-51 **23.33:** Mat. 3.7; Luk. 3.7.

23.34-36: Luk. 11.49-51; 2 Ýyl Ýaz. 36.15-16. **23.34:** Mat. 10.17,23. **23.35:** Gel.çyk. 4.8; Ýew. 11.4; Zek. 1.1; 2 Ýyl Ýaz. 24.21.

23.36: Mat. 10.23; 16.28; 24.34. **23.37-39:** Luk. 13.34-35 **23.39:** Mat. 21.9; Zeb. 118.26. **24.1-2:** Mrk. 13.1-2; Luk. 21.5-6

24.3-14: Mrk. 13.3-13; Luk. 21.7-19 **24.5:** Mat. 24.11,23-24; 1 Ýah. 2.18. **24.6-7:** Ylm. 6.3-8,12-17; İsa. 19.2.

24.9: Mat. 10.17-18,22; Ýah. 15.18; 16.2. **24.13:** Mat. 10.22; Ylm. 2.7. **24.14:** Mat. 28.19; Rim. 10.18. **24.15-28:** Dan. 9.27, 11.31.12.11; Mrk.

13.14-23; Luk. 21.20-24 **24.17-18:** Luk. 17.31. **24.19:** Luk. 23.29. **24.21:** Dan. 12.1; Ýow. 2.2. **24.26-27:** Luk. 17.22-24; Ylm. 1.7.

24.28: Luk. 17.37; Eyp. 39.30. **24.29-31:** İsa. 13.10; İsa. 34.4; Mrk. 13.24-7; Luk. 21.25-28 **24.30:** Mat. 16.27; Dan. 7.13; Ylm. 1.7. **24.31:** 1 Kor. 15.52; 1 Sel. 4.16; İsa. 27.13; Zek. 9.14. **24.32-35:** Mrk. 13.28-31; Luk. 21.29-33 **24.34:** Mat. 16.28. **24.35:** Mat. 5.18; Luk. 16.17.

24.36-44: Mrk. 13.32-37; Luk. 17.26-30,34-36 **24.37-39:** Luk. 17.26-27; Gel.çyk. 6.5-8; 7.6-24. **24.40-41:** Luk. 17.34-35.

biri goýlar. ⁴²Şonuň üçin oýa boluň, sebäbi Rebbiňiziň haýsy gün geljegini bilmeýärsiňiz. ⁴³Emma şuny bilip goýuň: öý eýesi ogrynyň gije sagat näçede geljegini bilsedi, oýa bolardy, öýüni talatmazdy. ⁴⁴Munuň üçin siz hem taýýar boluň, sebäbi Ynsan Ogly siziň oslamaýan sagadyňyzda geler.

⁴⁵Hojaýynyň sadyk hem akylly hyzmatkäre kim? Beýleki hyzmatkärlerine wagty-wagtynda nahar bermek üçin, olaryň üstünden goýan adamy dälmi? ⁴⁶Hojaýyny dolanyp gelende, işiniň başynda gören hyzmatkäre nähili bagtly! ⁴⁷Size dogrusyny aýdýaryn: hojaýyny ähli mal-mülküni şoňa ynanar. ⁴⁸Emma ýaman niýetli hyzmatkär öz içinden: „Hojaýynym giç geler“ diýip, ⁴⁹ýoldaşlaryny urmaga, serhoşlar bilen iýip-içmäge başlar, ⁵⁰emma ol hyzmatkäreň hojaýyny onuň oslamaýan gününde, oýlamaýan sagadynda geler. ⁵¹Ol hyzmatkärini parça-parça edip, onuň başyna ikiýüzlüleriň gününü salar. Ol ýerde agy we diş gyjama bolar».

25-nji bap

On gyz timsaly

¹«Şonda Gögüň Şalygyny çyralaryny alyp, giýewi garşylamaga çykan on gyz meňzetse bolar. ²Olaryň bäsisi akylly, bäsisi aksylsyz eken. ³Aksylsyzlar çyralaryny alýarlar, emma ýag almaýarlar. ⁴Akyllylar bolsa çyralary bilen birlikde gaplarda ýag hem alýarlar. ⁵Giýew gijä galanda, hemmesini uky basmarlaýar we olar uklaýarlar. ⁶Ýary gije: „Anha, giýew gelýär, garşylamaga çykyň!“ diýen batly ses eşidilýär. ⁷Şonda ýaňky gyzlaryň hemmesi oýanyp, çyralarynyň ýagyny düzetmäge başlaýarlar. ⁸Aksylsyzlar akyllylara: „Çyralarymyz sönüp barýar, bize ýagyňyzdan biraz beräýin“ diýýärler. ⁹Emma akyllylar: „Yok! Bize-de, size-de ýetmän durmasyn. Gowusy, gidin-de, satyjylardan özüňize ýag satyn alyň“ diýýärler. ¹⁰Olar ýag satyn almaga giden wagty giýew gelýär. Taýýar duran gyzlar onuň bilen bile toýhana girenlerinden, gapy ýapylýar. ¹¹Bir salymdan beýleki gyzlar hem gelip: „Aga! A-how, aga! Gapyny açay-da, biz geldik“ diýýärler. ¹²Emma giýew: „Size dogrusyny aýdýaryn, men sizi asla tanamok“ diýip jogap berýär. ¹³Şonuň üçin hem oýa boluň, sebäbi siz Ynsan Oglunyň geljek anyk gününü we sagadyny bilmeýärsiňiz.

Üç hyzmatkär hakyndaky timsal

¹⁴Gögüň Şalygy şunuň ýalydyr: bir adam uzak ýola gitmekçi bolup, hyzmatkärlerini ýanyna çagyryp, mal-mülküni olara tabsyrýar. ¹⁵Bu adam olaryň hersiniň başarnygyna laýyk: birine — bäs, beýlekisine — iki, başga birine bir çuwal altyn-kümüş berip, ýola rowana bolýar. ¹⁶Bäs çuwal alan gidip, bu pul bilen söwda etmäge girişip, ýene bäs çuwal pul gazanýar. ¹⁷Iki çuwal alanda şonuň ýaly edip, ýene iki çuwal pul gazanýar. ¹⁸Bir çuwal alan bolsa gidip, çukur gazýar-da, hojaýynyň beren puluny gömüp gizleýär.

¹⁹Köp wagtdan soň bu hyzmatkärleriň hojaýyny gelip, olardan hasabat sorýar. ²⁰Bäs çuwal alan hyzmatkär gelip, öňki puluň üstüne ýene bäs çuwal getirýär. Ol: „Hojaýyn! Sen maňa bäs çuwal altyn-kümüş ynanypdyň, ine, men ondan ýene bäs çuwal gazandym“ diýýär. ²¹Hojaýyny oňa: „Berekella, ýagşy hem sadyk hyzmatkär! Sen kiçijik işde sadyk bolanyň üçin, indi beýik işleri saňa ynanaryn. Gel, hojaýynyň şatlygyna şärik bol!“ diýýär. ²²Iki çuwal alan hem gelip: „Hojaýyn! Sen maňa iki çuwal altyn-kümüş beripdiň, ine, men ondan ýene iki çuwal gazandym“ diýýär. ²³Hojaýyny oňa: „Berekella, ýagşy we sadyk hyzmatkär! Sen kiçijik işde sadyklygyny görkezdiň, indi men seni beýik işleriň başyna geçirerin. Gel, hojaýynyň şatlygyna şärik bol!“ diýýär. ²⁴Bir çuwal alan hem gelip: „Hojaýyn, men seniň gatly özdienli adamdygyny bilýärdim. Sen ekmedik ýeriňden orýarsyň, sepmedik ýeriňden ýygýarsyň. ²⁵Şonuň üçin men gorkdum, gidip, beren bir çuwal puluňy ýere gömüp gizledim, ine, puluňy all!“ diýýär.

²⁶Hojaýyny oňa şeýle diýýär: „Eý, erbet hem ýalta hyzmatkär! Sen meniň ekmedik ýerimden orýandygymy, sepmedik ýerimden ýygandygymy bilýärmidiň? ²⁷Onda pulumy işewürlere bermeli ekeniň-dä, men hem gelip, ony peýdasy bilen alardym. ²⁸Indi oňa beren bir çuwalymy alyň-da, on çuwalla beriň. ²⁹Kimde bar bolsa, oňa berler, ondaky bol bolar, emma kimde yok bolsa, onuň elindäki hem alnar. ³⁰Peýdasyz hyzmatkäre daşary, garaňkylyga taslaň. Ol ýerde agy we diş gyjama bolar“.

Kyýamat günü

³¹Ynsan Ogly Öz şan-şöhratyna beslenip, ähli perişdeleri bilen geler-de, şöhratly tagtynda oturar. ³²Ähli milletler Onuň huzuryna ýygnanarlar, çopanyň goýunlary geçilerden saýlaýşy ýaly, Ol hem olary biri-birinden saýlar. ³³Goýunlary sagynda, geçileri hem solunda goýar. ³⁴Onsoň Patyşa sagyndakylara şeýle diýer: „Eý, Atamyň ýalkanlary! Geliň-de, dünýä ýaradylandan bäri siziň üçin taýýarlanan patyşalygy miras alyň. ³⁵Sebäbi Men açdym — nan berdiňiz, teşnedim — suw berdiňiz, kesekidim — myhman aldyňyz, ³⁶ýalaňaçdym — don berdiňiz, hassadym — bejerdin, zyndandadym — görmäge geldiňiz“. ³⁷Şonda dogry adamlar Oňa jogap berip diýerler: „Ya Reb, biz Seni haçan aç görüp, nan berdik? Haçan teşne görüp, suw berdik? ³⁸Haçan Seni keseki görüp, myhman aldyk ýa ýalaňaç görüp, don berdik? ³⁹Haçan Seni hassa ýa-da zyndanda görüp, ýanyňa geldik?“. ⁴⁰Patyşa olara: „Size dogrusyny aýdýaryn, Meniň bu iň pes saýlylan doganlarymdan birine edeniňizi Maňa edensiňiz“ diýip jogap berdi. ⁴¹Onsoň solundakylara şeýle diýer: „Eý, lagnatlylar, Meniň ýanymdan aýrylyň, iblis bilen onuň perişdelerine taýýarlanan ebedi oda ýanyň! ⁴²Sebäbi Men açdym — nan bermediňiz, teşnedim — suw bermediňiz, ⁴³kesekidim — myhman almadyňyz, ýalaňaçdym — don bermediňiz, hassadym we tussagdym — ýanyma gelip görmediňiz“. ⁴⁴Şonda olar: „Ya Reb, biz Seni haçan aç, teşne, keseki, ýalaňaç, hassa ýa-da tussaglykda görüp-de, Saňa hyzmat etmedik?“ diýip sorarlar. ⁴⁵Şonda olara: „Size dogrusyny aýdýaryn, muny bu iň pes saýlylanlardan birine etmedigiňizi, Maňa-da eden dälisiňiz“ diýip jogap berdi. ⁴⁶Bular ebedi jeza, dogry adamlar bolsa ebedi ýaşayşa gowşarlar».

26-njy bap

Isany öldürmek barada dildüwüşük

¹Isa ähli sözüni tamamlap, sägirtlerine: ²«Bilsiňiz ýaly, ýene iki günden Pesah baýramydyr. Onsoň Ynsan Ogly haça çüýlenmäge tabsyrýar» diýdi. ³Şol wagt ýolbaşçy ruhanylar bilen halkyň ýaşululary Kaýafa atly baş ruhanyň howlusyna ýygnanyp, ⁴Isany hile bilen tutup öldürmek barada maslahat geçirdiler. ⁵Olar: «Baýram günlerinde tutmalyň, halk galmagal turzaýmasyn» diýişdiler.

Isa Beýtaniýada

⁶Isa Beýtaniýada deri keseline uçran Simunyň öýünde saçak başynda otyrdy. ⁷Şol wagt bir aýal geldi. Ol ak mermer gapda gymmatbaha atyr ýagyny getirip, Onuň başyna guýdy. ⁸Sägirtler muny görenlerinde, gaharlanyp: «Näme üçin bu ýag beýle isrip edildi? ⁹Bu ýagy köp pula satyp, garyplara paýlap bolardy ahyrın» diýişdiler. ¹⁰Isa muny bilip, olara şeýle diýdi: «Näme üçin aýaly ynjdýarsyňyz? Ol Meniň üçin ajaýyp iş etdi. ¹¹Garyplar hemişe siziň ýanyňyzdadyr, emma Men hemişe ýanyňyzda bolmaryn. ¹²Ol bu ýagy Meniň bedenimi jaýlamaga taýýar etmek üçin guýdy. ¹³Size dogrusyny aýdýaryn, bu Hoş Habar dünýäniň niresinde wagyz edilse, bu aýalyň edeni-de şol ýerde ýatlanar».

Ýudanyň haýnlygy

¹⁴Soňra Onkilerden Ýuda Iskariýot diýen biri ýolbaşçy ruhanylaryň ýanyna gitdi. ¹⁵Ýuda olardan: «Eger men Isany siziň

24.42: Mrk. 13.35; Luk. 12.40; Mat. 25.13. **24.43-51:** Luk. 12.39-46. **24.43:** 1 Sel. 5.2; Ylm. 3.3; 16.15; 2 Pet 3.10.

24.45-51: Luk. 12:41-48 **24.49:** Luk. 21.34. **24.51:** Mat. 8.12; 13.42,50; 22.13; 25.30; Luk. 13.28. **25.1:** Luk. 12.35-38; Mrk. 13.34.

25.11-12: Luk. 13.25; Mat. 7.21-23. **25.13:** Mat. 24.42; Mrk. 13.35; Luk. 12.40. **25.14-13:** Luk. 19:11-27 **25.19:** Mat. 18.23.

25.21: Luk. 16.10; Mat. 24.45. **25.29:** Mat. 13.12; Mrk. 4.25; Luk. 8.18. **25.30:** Mat. 8.12; 13.42,50; 22.13; Luk. 13.28. **25.32:** Ezk. 34.17.

25.34: Luk. 12.32; Mat. 5.3; Ylm. 13.8; 17.8. **25.40:** Mat. 10.42; Mrk. 9.41; Ýew. 6.10; Sül.päh. 19.17. **25.41:** Mrk. 9.48; Luk. 16.23; Ylm. 20.10.

25.46: Dan. 12.2; Ýah. 5.29. **26.1-5:** Mrk. 14:1-2; Luk. 22:1-2; Ýah. 11:45-53 **26.6-13:** Mrk. 14:3-9; Ýah. 12:1-8 **26.11:** Kan.tag. 15.11.

26.12: Ýah. 19.40. **26.14-16:** Mrk. 14:10-11; Luk. 22:3-6 **26.15:** Müs.çyk. 21.32; Zek. 11.12.

eliñize tabsyrsam, maña näme berersiñiz?» diýip sorady. Olar hem Ýuda otuz teňne kümüş çekip berdiler. ¹⁶Ýuda şondan soň Isany olara tabsyrmak üçin amatly pursat peýläp gezd.

Pesah nahary

¹⁷Petir baýramyň ilkinji günü şägirtler Isanyň ýanyna gelip: «Seniň üçin Pesah naharyny nireden taýýarlamagymyzy isleýärsiň?» diýip soradylar. ¹⁸Isa olara: «Şähre gidiň-de, şu aýdan kişimiň öýüne baryň. Mugallymymyz saňa: „Wagtym golaýlady, Pesah baýramyň şägirtlerim bilen bilelikde seniň öýünde bellejek diýýär" diýiň» diýdi. ¹⁹Şägirtler hem Isanyň özlerine buýruşy ýaly edip, Pesah naharyny taýýarladylar.

²⁰Agşam Isa on iki şägirdi bilen bilelikde saçak başyna geçdi. ²¹Olar naharlanyp otyrkalar, Isa: «Size dogrusyny aýdýaryn: siziň biriňiz Maña haýynlyk edersiňiz» diýdi. ²²Olar gaty tukatlanyp, yzly-yzyna Ondan: «Ya Reb, men bir dälmi?» diýip soramaga başladylar. ²³Isa hem olara: «Elini Meniň bilen bir okara batyran Maña haýynlyk eder. ²⁴Ynsan Ogly Özi hakda ýazylyşy ýaly jan berer, emma Ynsan Ogluna haýynlyk edeniniň halyna waý! Ol adam eneden dogulmadyk bolsa, onuň üçin has oňat bolardy» diýip jogap berdi. ²⁵Oňa haýynlyk eden Ýuda: «Mugallym, men bir dälmi?» diýip sorady. Isa hem oňa: «Ana, özüň aýtdyň» diýdi.

²⁶Naharlanyp otyrkalar, Isa eline çörek alyp şükür etdi we ony döwüp, şägirtlerine berdi-de: «Alyň, iýiň, bu Meniň bedenimdir» diýdi. ²⁷Soňra Isa eline bir kãse alyp, şükür edeninden soň şägirtlerine berip: «Şundan hemmãñiz içiň. ²⁸Bu köp adamlaryň günãleriniň bagyşlanmagy üçin dökülen ganym arkaly baglanyşylan Ähtdir. ²⁹Size şuny aýdaýyn: Atamyň Şalygynda tãzesini içjek günüme çenli üzüm şerabyňy gaýtadan içmerin» diýdi. ³⁰Olar Hudaýa öwgi senalaryny aýdanlaryndan soň, Zeytun dagyna çykdylar.

Isa Petrusyň inkär etjekdigini aýdýar

³¹Soňra Isa şägirtlerine: «Siziň hemmãñiz şu gijãniň özünde Menden el çekersiňiz, sebãbi „Çopany uraryn, goýunlar pytrap gider" diýip ýazlygydyr. ³²Emma Men dirilenimden soň, sizden öň Jelilã bararyn» diýdi. ³³Petrus Oňa: «Hemmeler Senden ýüz öwürse-de, men asla ýüz öwürmerin» diýdi. ³⁴Isa oňa: «Saňa dogrusyny aýdýaryn, şu gije horaz gygyrmazdan öň, sen Meni üç gezek inkär edersiň» diýdi. ³⁵Emma Petrus Oňa: «Men Seniň bilen ölmeli bolsam-da, Seni asla inkär etmerin!» diýdi. Şägirtleriň hemmesi-de şeýle diýdiler.

Getsemani bagynda

³⁶Soňra Isa şägirtleri bilen Getsemani diýen ýere gitdi. Isa olara: «Siz bu ýerde garaşyň, Men hol ýere gidip, Hudaýa doga etjek» diýdi. ³⁷Isa Petrusy, Zebedeýiň ogullary Yakup bilen Ýohannany ýanyna aldy. Ol tukatlanyp, gaýgylanmaga başlady. ³⁸Isa olara: «Meniň janym öler ýaly tukat. Siz bu ýerde galyň we oýa boluň» diýdi. ³⁹Isa biraz öňe ýöredi-de, ýere ýüzin düşüp: «Eý, Atam! Mümkün bolsa, bu hasrat kãsesi Menden sowa geçsin, ýöne Meniň islegim däl, Seniň islegiň amala aşsyn!» diýdi.

⁴⁰Isa gaýdyp gelende, şägirtleri uklap ýatan ekenler. Isa Petrusa: «Meniň bilen bile bir sagat-da oýa bolup bilmediňizmi?» ⁴¹Oýa boluň, synaga düşmez ýaly dileg ediň. Ruh gaýratlydyr, ýöne beden ejizdir» diýdi.

⁴²Isa ikinji gezek gidip, dileg etdi: «Eý, Atam, Men içmesem, bu kãsãniň geçmegi mümkin däl bolsa, onda Seniň islegiň bolsun!» ⁴³Yzyna gaýdyp gelende, şägirtleri ýene uklap ýatan ekenler, sebãbi olaryň gözleri bürlüp durdy. ⁴⁴Isa olary goýup, ýene gitdi, ýene şol öňki sözler bilen üçünji gezek dileg etdi. ⁴⁵Onsoň şägirtleriň ýanyna gaýdyp gelip: «Siz henizem uklap yatyrşyňyzmy? Dynjyňyzy alýarsyňyzmy? Ine, pursat golaýlady,

Ynsan Ogly günãkãriň eline berilýär. ⁴⁶Turuň, gideliň. Anha, Maña haýynlyk eden golaýlady» diýdi.

Isa tutulýar

⁴⁷Isa heniz geplãp durka, Onkileriň biri bolan Ýuda peýda boldy. Onuň ýanynda ýolbaşçy ruhanylar bilen ýaşulular tarapyndan ýberilen gylçly, taýakly bir mähelle bardy. ⁴⁸Isa haýynlyk eden Ýuda olar bilen: «Men kimi öpsem, Isa Soldur» diýip gepleşipdi. ⁴⁹Ol gele-gelmãne Isanyň ýanyna bardy-da: «Salam, Halypla!» diýip, Ony öpd. ⁵⁰Isa hem oňa: «Dostum, hany, näme etjek bolsaň et» diýdi. Edil şol wagt adamlar Isany tutup, ele saldylar. ⁵¹Isanyň ýanyndakylaryň biri gyljyny syrpy, baş ruhanyň hyzmatkãrini urup, onuň gulagyny kesdi. ⁵²Şonda Isa oňa şeýle diýdi: «Gyljyňy gynyna sal, gylç çekenleriň hemmesi gylçdan öler. ⁵³Nãme Men Atamdan kãmek sorap, ýüz tutup bilmez öýdãrsiňmi? Islesem, Ol şu pursatyň özünde Maña on iki tümen goşundan köp perişdãni iberer. ⁵⁴Emma beýtsem, Mukaddes Yazgylar nãhili berjãý bolar? Bularyň ahlisiniň amala aşmagy gerek ahyry!» ⁵⁵Şol wagt Isa mähellã ýüzlenip: «Nãme üçin bir gozgalaňçynyň garşysyna çykýan ýaly, Meni tutmak üçin gylçly hem taýakly gelipsiňiz? Her gün ybadathanada oturyp, sapak öwredenimde, Meni tutmandyňyz. ⁵⁶Ýöne bularyň ahlisi pygamberleriň ýazgylarynyň berjãý bolmagy üçin boldy» diýdi. Şonda şägirtleriň hemmesi Isany taslap gaçyp gitdiler.

Isa mejlisiň öňünde

⁵⁷Isany tutanlar Ony baş ruhany Kaýafanyň ýanyna getirdiler, dindarlar bilen ýaşulular-da şol ýere ýgnanypdylar. ⁵⁸Petrus bolsa baş ruhanyň howlusyna çenli gara görnümde Isanyň yzyna düşüp gitdi. Ol içeri girdi-de, işiň soňuny görjek bolup, sakçylar bilen bile oturdy. ⁵⁹Yolbaşçy ruhanylar we tutuş mejlis Isa ölüme jezasyny bermek üçin, Oňa garşy galp subutnamalar agtardylar. ⁶⁰Köp ýalancı şãyatlar geldi, emma Oňa garşy hiç zat tapyp bilmediler. Ahyrsoňy iki sany ýalancı şãyat gelip: ⁶¹«Bu adam: „Men Hudaýyň ybadathanasyny ýykyp, ony üç günde tãzeded salyp bilerin" diýdi» diýip habar berdi. ⁶²Baş ruhany ornundan turup: «Sen asla jogap berjek dälmi? Bu adamlaryň Seniň garşyňa berýän şãyatlygy näme?» diýdi. ⁶³Emma Isa dymdy. Baş ruhany Oňa: «Saňa diri Hudaýdan kãsam edýãrin, bize aýt, Hudaýyň Ogly Mesih Senmi?» diýdi. ⁶⁴Isa oňa: «Hawa, Seniň aýdysyň ýalydyr» diýip jogap berdi. Soňra sözüni dowam edip: «Size ýene şuny aýdaýyn, mundan soň siz Ynsan Oglunyň Gudratygyňlyniň sagynda oturanyny we gögüň bulutlarynda gelýãnini görersiňiz!» diýdi. ⁶⁵Şonda baş ruhany ýakasyny ýyrtyp: «Ol Hudaýa dil ýetirdi, bize başga şãatlyk nãmã gerek? Onuň Hudaýa dil ýetirenini özüňiz eşitdiňiz ahyryn. ⁶⁶Muňa nãme diýãrsiňiz?» diýdi. Olar: «Ol ölüme mynasyp!» diýip jogap berdiler. ⁶⁷Onsoň Isanyň ýüzüne tãýkürdiler, Ony ýumrukladylar, kãbirleri Oňa: ⁶⁸«Eý, Mesih, bize welilik et, Seni uran kim?» diýip, Ony şapbatladylar.

Petrus Isany inkär edýar

⁶⁹Petrus bolsa daşarda, howluda otyrady. Bir keniz onuň ýanyna gelip: «Sen hem jelileli Isa bilen bileldiň» diýdi. ⁷⁰Emma Petrus muny hemmeleriň öňünde inkär edip: «Men seniň nãme diýãniňi bilmeýãrin» diýdi. ⁷¹Soňra ol howlynyň öň tarapyna çykdy. Ony başga bir keniz görüp, ol ýerde duranlara: «Bu adam nasyrally Isa bilen bileldi» diýdi. ⁷²Petrus ýene-de inkär edip: «Men ol adamy tanamok» diýip ant içdi. ⁷³Az salymdan ol ýerde duranlar Petrusa ýene-de: «Dogrudan-da, senem şolaryň biri, sebãbi seniň gepleýsiň muny bildirip dur» diýdiler. ⁷⁴Şonda Petrus ant içip: «Hudaý ursun! Men ol adamy tanamok» diýdi. Edil şol wagt horaz gygyrdy. ⁷⁵Petrus Isanyň: «Horaz gygyrmazdan öň, sen Meni

26:17-25: Mrk. 14:12-21; Luk. 22:7-13,21-23; Ýah. 13:21-30 **26:19:** Mat. 21.6; Kan.tag. 16.5-8.

26:20-24: Mrk. 14.17-21; Luk. 22.14,21-23; Ýah. 13.21-30. **26:24:** Zeb. 41.9; Luk. 24.25; 1 Kor. 15.3; Res.işl. 17.2-3; Mat. 18.7.

26:26-30: Mrk. 14:22-26; Luk. 22:14-20 **26:28:** Ýew. 9.20; Mat. 20.28; Mrk. 1.4; Müs.çyk. 24.6-8. **26:30-35:** Mrk. 14.26-31; Luk. 22.33-34,39; Ýah. 14.31; 18.1; 13.36-38. **26:31-35:** Mrk. 14:27-31; Luk. 22:31-34; Ýah. 13:36-38 **26:31:** Zek. 13:7 **26:36-46:** Mrk. 14:32-42; Luk. 22:39-46

26:38: Ýah. 12.27; Ýew. 5.7-8. **26:39:** Ýah. 18.11; Mat. 20.22. **26:41:** Mat. 6.13; Luk. 11.4. **26:42:** Ýah. 4.34; 5.30; 6.38.

26:45: Mat. 26.18; Ýah. 12.23; 13.1; 17.1. **26:47-56:** Mrk. 14:43-50; Luk. 22:47-53; Ýah. 18:3-12 **26:50:** Mat. 20.13; 22.12.

26:52: Gel.çyk. 9.6; Ýlm. 13.10. **26:55:** Luk. 19.47; Ýah. 18.19-21. **26:57-67:** Mrk. 14:53-65; Luk. 22:54-55,63-71; Ýah. 18:13-14,19-24

26:61: Mat. 24.2; 27.40; Res.işl. 6.14; Ýah. 2.19. **26:63:** Mat. 27.11; Ýah. 18.33. **26:64:** Mat. 16.28; Dan. 7.13; Zeb. 110.1.

26:65: Çöl. 14.6; Res.işl. 14.14; Lew. 24.16. **26:69-75:** Mrk. 14:66-72; Luk. 22:56-62; Ýah. 18:15-18,25-27 **26:75:** Mat. 26.34.

üç gezek inkär edersin» diýen sözünü ýatlady we daşary çykyp, möňňürüp aglady.

27-nji bap

Yuda özüni asýar

¹Ir säher bilen ähli ýolbaşçy ruhanlydyr halkyň ýaşululary Isa ölüm jezasyň bermek barada maslahat geçirdiler. ²Ony daňyp, häkim Pilatusa eltip tabşyrdylar. ³Onsoň Isa haýynlyk eden Yuda Oña höküm edilenini görüp, eden işine öküdi. Ol otuz teňňe kümşi yzyna, ýolbaşçy ruhanlyk bilen ýaşululara getirip: ⁴«Men bigünä kişä haýynlyk edip, günä gazandym» diýdi. Olar-da: «Bize näme, muňa özüň jogap berýän» diýdiler. ⁵Yuda kümüşleri ybadathananyň içine zyňdy-da, çykyp gaýtdy. Soňra gidip, özüni asdy. ⁶Ýolbaşçy ruhanlyk bolsa kümüşleri alyp: «Bu pullary ybadathananyň hazynasynda goýmak kanuna dogry gelmeýär, sebäbi bular gan nyrydyr» diýdiler. ⁷Şeýlelikde, maslahat geçirip, gelmişeklere gonamçylyk etmek üçin, bu pula küýzegäriň ýerini satyn aldylar. ⁸Şonuň üçin ol ýere şu güne çenli «Gan meydançasý» diýilýär. ⁹⁻¹⁰Şonda Ýermeýa pygamber arkaly aýdylan şu söz berjaý boldy: «Rebbiň maňa buýruşy ýaly, ysraýyl halkynyň Onuň nyry hökmünde kesen otuz kümüş teňňesini alyp, küýzegäriň ýerini satyn aldylar».

Isa Pilatusyň önünde

¹¹Isany häkimiň huzuryna getirdiler. Häkim Ondan: «Sen ýehudylaryň patyşasymy?» diýip sorady. Isa hem: «Aýdysyň ýalydyr» diýdi. ¹²Ýolbaşçy ruhanlyk bilen ýaşulular Ony aýyplanlarynda, Ol hiç hili jogap bermedi. ¹³Onsoň Pilatus Ondan: «Seniň garşyňa berilýän munça şaýatlyklary eşitmeýärsiňmi?» diýip sorady. ¹⁴Isa onuň ýekeje soragyna hem jogap bermedi. Häkim muňa gaty geň galdy.

¹⁵Her Pesah baýramynda häkim halkyň haýyşy bilen bir tussagy boşatmagy adat edinipdi. ¹⁶Şol wagtlar Ýeşuwa Barabbas diýen ady belli biri tussaglykda ýatyrdy. ¹⁷Şeýlelikde, halk ýygnaýşanda Pilatus olardan: «Siziň üçin kimi boşatmagymy isleýärsiňiz? Ýeşuwa Barabbasymy ýa-da Mesih diýilýän Isany?» diýip sorady. ¹⁸Ol ýolbaşçy ruhanlyk bilen ýaşulularyň Isany görüpçilikden tabşyrandyklaryny bilýärdi. ¹⁹Pilatus höküm kürsüsünde otyrka, aýaly oňa: «Ol dogry adam bilen işiň bolmasyn, sebäbi men geçen gije düşümde Ol zerarly köp azaplar çekdim» diýip, habar ýollapdy. ²⁰Emma ýolbaşçy ruhanlyk bilen ýaşulular Isanyň dereğine Barabbasy boşatmagyny talap edip diýip, halky küşgürdiler. ²¹Häkim olara ýüzlenip: «Siz bu ikisinden meniň haýsyny boşatmagymy isleýärsiňiz?» diýip sorady. Olar hem: «Barabbasy» diýip jogap berdiler. ²²Pilatus olara: «Onda men Mesih diýilýän Isany näme edeyin?» diýip sorady. Olaryň hemmesi biragyzdan: «Ol haça çüýlensin!» diýdiler. ²³Pilatus: «Näme üçin? Ol näme ýamanlyk etdi?» diýip sorady. Emma olar: «Ony haça çüýle!» diýip, has beter gygyrşydylar.

²⁴Pilatus öz elinden hiç zat gelmeýändigini we galmagalyň bolsa barha artýandygyny görensoň, eline suw aldy-da, mähelläniň önünde elini ýuwp: «Bu adamyň ganynyň dökülmeginde men ýazyksyz. Muňa siz jogapkärsiňiz!» diýdi. ²⁵Ähli halk: «Onuň ganyna biziň bilen çagalarymyz jogapkär!» diýip jogap berdi. ²⁶Şonda Pilatus Barabbasy boşatdy, Isany bolsa gamçyladyp, haça çüýlemäge berdi.

Esgerleriň Isany masgaralaýşy

²⁷Soňra häkimiň esgerleri Isany hökümet sarayyna eltip, tutuş goşun toparlaryny Onuň daşyna üýşürdiler. ²⁸Egin-eşigini çykaryp, egnine gyzyl don geýdirdiler. ²⁹Tikenden täç örüp, başyna geýdirdiler-de, sag eline taýak tutdurdylar. Önünde dyza çöküp: «Yaşasyn ýehudylaryň patyşasy!» diýip, Ony masgaraladylar. ³⁰Onuň üstüne tükürdiler, taýaklap, başyna urdular. ³¹Ony

masgaralanlaryndan soň, dony egninden çykardylar-da, Öz egin-eşigini geýdirip, haça çüýlemäge alyp gitdiler.

Isa haça çüýlenýär

³²Yolda barýarkalar, kirineli Simun atly bir adama sataşdylar. Olar bu adama Isanyň haçyny götermäge mejbur etdiler. ³³Olar Golgota (bu «Kelleçanak depesi» diýmegi aňladýar) diýen ýere geldiler. ³⁴Şonda Oña içirjek bolup, öt garylan şerap berdiler, emma Isa dadanyndan soň, ony içmekden ýüz öwürdi. ³⁵Ony haça çüýlänlerinden soň, bije atyşyp egin-eşigini özara paýlaşdylar. ³⁶Soňra ol ýerde oturyp, Oña garawullyk etdiler. ³⁷Depesinde bolsa: «BU ÝEHUDYLARYŇ PATYŞASY ISADYR» diýen etmiş ýazgysy asdylar. ³⁸Onuň bilen bile iki garakçy hem haça çüýlendi. Olaryň biri Isanyň sag tarapynda, beýlekisi çep tarapyndady. ³⁹Geçip barýanlar başlaryny ýaýkap, Isany ýaňsylaýardylar. ⁴⁰Olar: «Hany, Sen ybadathanany ýykyp, üç günde saljakdyň-a. Eger Hudaýyň Ogly bolsaň, haçdan aşak düş-de, Özüni halas et-dä!» diýýärdiler. ⁴¹Ýolbaşçy ruhanlyk, dindarlar, ýaşulular hem Isany hut şunuň ýaly masgaralap, biri-birlerine: ⁴²«Özgeleri halas etdi, emma Özüni halas edip bilenok. Özem Ysraýlyň Patyşasymy! Onda, goý, Ol häziriň özünde haçdan aşak düşsün, biz hem Oña iman edeli. ⁴³Ol Hudaýa sygynýardy. Eger Hudaý halayan bolsa, goý, häziriň özünde Ony halas etsin. Hany, Ol: „Men Hudaýyň Ogludyr“ diýýär-dä» diýişýärdiler. ⁴⁴Şeýle hem, Isa bilen bile haça çüýlenen garakçylar-da Oña sögýärdiler.

Isanyň ölümi

⁴⁵Günortan on ikiden öýlän sagat üçe çenli tutuş ýurdy garaňkylyk gaplap aldy. ⁴⁶Öýlän sagat üç töweregi Isa gaty ses bilen gygyryp: «Elohi, Elohi! Lema sabaktani?» ýagny: «Hudaýym, Hudaýym! Näme üçin Meni terk etdiň?» diýdi. ⁴⁷Ol ýerde duranlaryň käbirleri muny eşidenlerinde: «Ol Ylýasy çagyýar» diýişdiler. ⁴⁸Bir adam ylgap baryp, bir sürteji turşy şeraba batyrdy. Ony bir taýagyň ujuna dakdy-da, içirjek bolup, Isa uzatdy. ⁴⁹Beýlekiler-de: «Hany, göreläň! Ylýas gelip, Ony halas edermikä?» diýişdiler. ⁵⁰Isa ýene-de gaty ses bilen gygyryp, jan berdi.

⁵¹Şol wagt ybadathananyň tutusy ýokardan aşaklygyna ýyrtlyp, ikä bölündi, ýer titröp, daşlar ýaryldy. ⁵²Mazarlar açylyp, ölen ençeme mukaddes adamlaryň jesedi dirildi. ⁵³Olar mazarlardan çykyp, Isa dirilenden soň, mukaddes şähere baryp, köplere göründiler. ⁵⁴Isa garawullyk edip duran ýüzbaşy bilen ýanyndaky esgerler ýer titremäni, bolan beýleki zatlary görenlerinde, gorka düşüp: «Dogrudan-da, bu Hudaýyň Ogly eken!» diýdiler. ⁵⁵Ol ýerde bolýan zatlara uzakdan seredip duran birtopar aýallar-da bardy. Olar Isa hyzmat edip, Jelileden Onuň zyzna düşüp gelipdiler. ⁵⁶Olaryň arasynda magdalaly Merýem, Yakup bilen Yusubyň ejesi Merýem bardy, şeýle-de Zebedeýiň ogullarynyň ejesi hem bardy.

Isanyň jaýlanýşy

⁵⁷Agşam düşen wagty Ýusup atly arimatiýaly bir baý adam geldi. Ol hem Isanyň şägirtlerindendi. ⁵⁸Ol Pilatusyň ýanyna baryp, Isanyň jesedini diledi. Şonda Pilatus jesediň oňa berilmegini buýurdy. ⁵⁹⁻⁶⁰Ýusup jesedi alyp, Ony tämiz kepene dolap, gaýada özi üçin oýduryp ýasadan täze mazarynda jaýlady. Onsoň mazaryň agzyna bir daş togalap getirip goýdy-da, ol ýerden gitdi. ⁶¹Magdalaly Merýem bilen beýleki Merýem hem şol ýerde mazaryň garşysynda otyrdylar.

⁶²Ertesi, ýagny Taýýarlyk gününüň ertesi ýolbaşçy ruhanlyk bilen fariseýler Pilatusyň ýanyna ýygnaşyp: ⁶³«Jenap, ol ýalancynyň entek dirikä: „Men üç günden soň dirilerin“ diýeni biziň ýadymyzda. ⁶⁴Şonuň üçin üç günlöp mazaryň gorag astynda saklanmagyny buýur, şägirtleri gije gelip, jesedi ogurlap, halka bolsa: „Ol dirildi“ diýäýmesinler. Bu soňky ýalan öňküden-de beter

27:1-2: Mrk. 15:1; Luk. 23:1-2; Ýah. 18:23-32 **27:3-10:** Res.isl. 1:18-19 **27:6:** Kan.tag. 23.18.

27:10 Zek. 11:12,13; Ýer. 19:1-13; Ýer. 32:6-9 **27:11-14:** Mrk. 15:2-5; Luk. 23:3-5; Ýah. 18:33-38

27:15-26: Mrk. 15:6-15; Luk. 23:13-25; Ýah. 18:39-19:16 **27:19:** Luk. 23.4. **27:21:** Res.isl. 3.13-14. **27:24:** Kan.tag. 21.6-9; Zeb. 26.6.

27:25: Res.isl. 5.28; Ýeş. 2.19. **27:27-31:** Mrk. 15:16-20; Ýah. 19:2-3 **27:32-44:** Mrk. 15:21-32; Luk. 23:26-43; Ýah. 19:17-27 **27:33-44:** Mrk. 15.22-32; Luk. 23.33-39; Ýah. 19.17-24. **27:35:** Zeb. 22.18. **27:39:** Zeb. 22.7-8; 109.25. **27:40:** Mat. 26.61; Res.isl. 6.14; Ýah. 2.19.

27:45-56: Mrk. 15:33-41; Luk. 23:44-49; Ýah. 19:28-30 **27:46:** Zeb. 21:2 **27:48:** Zeb. 69.21. **27:51:** Ýew. 9.8; 10.19; Müs.çyk. 26.31-35; Mat. 28.2. **27:56:** Luk. 24.10. **27:57-61:** Mrk. 15:42-47; Luk. 23:50-56; Ýah. 19:38-42 **27:63:** Mat. 16.21; 17.23; 20.19.

bolar» diýdiler. ⁶⁵Pilatus olara: «Ýanyňyza esgerler alyp, gidid-de, mazary öz bilşiňiz ýaly gorag astynda sakladyň» diýdi. ⁶⁶Olar hem esgerler bilen gidip, mazaryň agzyndaky daşy möhürlediler-de, garawul goýup, mazary gorag astynda saklatdylar.

28-nji bap

Isanyň dirilişi

¹Sabat günü geçenden soň, hepdäniň ilkinji günü^a ir säher bilen magdalaly Meryem we beýleki Meryem mazary görmäge gitdiler.

²Birdenkä güýçli ýer titredi. Rebbiň bir perişdesi gökden inip, daşy bir çete togalady-da, onuň üstünde oturdy. ³Onuň görnüşi ýyldyrym ýaly öwşün atýardy, eginbaşy gar ýaly akdy. ⁴Sakçylar gorkularyndan ýaña sandyraşyp, öli kimin ýere ýazyldylar.

⁵Perişde aýallara: «Gorkmaň! Men siziň haça çüýlenen Isany gözleýändigini bilýärim. ⁶Ol bu ýerde ýok. Ol Öz aýdyşy ýaly dirildi. Bäre geliň-de, Onuň ýatan ýerini görüň. ⁷Indi çalt gidip, Onuň şägirtlerine: „Isa dirilipdir, Ol sizden öň Jelilä barýar. Siz Ony şol ýerde görersiňiz" diýiň. Gulak asyň, men size muny aýdandyryn» diýdi.

⁸Aýallar gorky hem şatlyk bilen howlugyşyp, mazardan uzaklaşdylar. Olar ylgaşyp, Isanyň şägirtlerine habar bermäge gitdiler. ⁹Birdenkä olara Isa duşup: «Salam!» diýdi. Olar hem Onuň ýanyna gelip, aýagyna ýykylyp, Oňa sežde etdiler. ¹⁰Onsoň

Isa olara: «Gorkmaň! Baryň, doganlaryma aýdyň, Jelilä gitsinler. Meni şol ýerde görerler» diýdi.

Sakçylaryň getiren habary

¹¹Aýallar heniz ýoldakalar, sakçylaryň birnäçesi şähere baryp, bolan ähli zatlary ýolbaşçy ruhanylara habar berdiler. ¹²Olar ýaşulular bilen ýygnanyşyp, maslahat geçirenlerinden soň, esgerlere köp pul berip: ¹³«Siz halka: „Gije biz ýatyrkak, şägirtleri gelip, Onuň jesedini ogurlap gidipdirler" diýiň. ¹⁴Bu habar häkimiň gulagyna baryp ýetse, ony ynandyryp, biz sizi aladadan dyndararys» diýdiler. ¹⁵Garawullar puly alyp, özlere buyruşy ýaly etdiler. Bu gürrüň ýehudylaryň arasynda şu güne çenli hem dowam edip gelýär.

Iň soňky tabşyryk

¹⁶Şunluk bilen, on bir şägirt Jelilä, Isanyň aýdan dagyna gitdi. ¹⁷Isany görüp, Oňa sežde etdiler, emma olaryň käbiri şübhelendi. ¹⁸Isa hem olaryň ýanyna gelip: «Gökde we ýerde ähli ygtyýarlyk Maňa berildi. ¹⁹Şonuň üçin hem gidid-de, ähli milletleri Meniň şägirdim ediň, olary Ata, Ogul we Mukaddes Ruhun adyndan suwa çümdüriň. ²⁰Size buyran ähli zatlarymy berjaý etmegi olara öwrediň. Dünýäniň ahyryna çenli Men hemişe siziň bilen bolaryn» diýdi.

^a28:1 Ilkinji günü — bu ýewreýleriň kalendarý boýunça ýekşenbe günüdür.

27.66: Mat. 27.60; 28.11-15. 28:1-10: Mrk. 16:1-10; Luk. 24:1-10; Ýah. 20:1-10 28.7: Mat. 26.32; 28.16; Ýah. 21.1-23.

28.9: Ýah. 20.14-18. 28:16-20: Mrk. 16:14-18; Luk. 24:36-49; Ýah. 20:19-23; Res.ışl. 1:6-8 28.16-17: 1 Kor. 15.5; Ýah. 21.1-23.

28.18: Mat. 11.27; Luk. 10.22; Fil. 2.9; Efes. 1.20-22. 28.19: Luk. 24.47; Res.ışl. 1.8. 28.20: Mat. 13.39,49; 24.3; 18.20; Res.ışl. 18.10.